

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Katedra církevních dějin a dějin křesťanského umění

Obor: Teologické nauky
kombinované studium

EXILOVÁ LÉTA
VLADIMÍRA NEUWIRTHA
A
OPUS BONUM

Diplomová práce

Vedoucí práce: ThLic. Mgr. Tomáš Parma, Ph.D.

Brno 2017

Ondřej Bakeš

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně a použil jsem při tom jen uvedené prameny a literaturu. Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Cyrilometodějské teologické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci a zpřístupněna ke studijním účelům.

V Brně, dne 14. dubna 2017

.....

Obsah

Úvod	6
Bibliografická poznámka	7
Poděkování.....	8
1 Poutník neúnavně hledající.....	9
1.1 Domov a studium.....	9
1.2 Vliv P. Metoděje Habáně OP	10
P. Tomislav Kolakovič	11
2 Pod klenbou rozpukanou	13
2.1 Společenství	13
2.2 Tajemství otřásání.....	15
2.3 Duchovní centrum v Hradci nad Moravicí	17
2.4 Proces o čtyřech dějstvích.....	18
2.5 Léta rekreace.....	20
Jaroslav Cuhra.....	22
3 Evangelizátor kultury ducha	25
3.1 Fenomén exilu.....	25
3.2 Belgie – druhá vlast	27
Spolupráce s P. Karlem Skalickým.....	31
P. Jean Delcuve.....	33
Apokalyptický deník.....	35
3.3 Frankfurt nad Mohanem	36
Akademické týdny 1971	39
4 Opus bonum	44
4.1 Od založení Opus bonum k Akademickým týdnům 1972.....	44
Petr Spielmann.....	46

4.2 Rok 1973 – ve sporu s Českou duchovní správou	50
Vladimír Neuwirth očima P. Karla Fořta.....	53
Akademické týdny 1973	55
4.3 Rok 1974 - Belcredi, Emmanuel a von Balthasar.....	56
4.4 V duchu obnovy a usmíření - 1975.....	58
Akademické týdny 1975 - Königstein	61
Belgickým občanem	62
4.5 Pod taktovkou Belcrediho – rok 1976	62
Vitulův rozšířený program.....	63
Akademický týden – obnova nebo rozkol?.....	65
Stížnost Felixe Uhla.....	68
4.6 Rok 1977 - čelem k Chartě, směrem k politice.....	69
Belcrediho Franken.....	73
4.7 V tichu.....	73
5 Vytrvale budující	78
5.1 Goethe a Čechy.....	78
5.2 Bibliotheca Cyrillo-Methodiana	79
Pomocníci a „spolupracovníci“	80
Stephanie Rebensteiner -Zips	80
Jindřich Holeček	82
Oslavy 1100 let od smrti sv. Metoděje	82
1000 let křesťanství na Kyjevské Rusi	83
6 Prorok přijatý i nepřijatý.....	86
6.1. Tíha návratu	86
Závěr	89
Přehled pramenů a literatury	93
Prameny	93

Archiv Slezské univerzity v Opavě (ASLU) - Pozůstalost Vladimíra Neuwirtha (PVN).....	93
Archiv bezpečnostních složek (ABS)	94
Audiozáznamy rozhovorů s pamětníky	94
Korespondence – osobní dokumentace.....	94
Bibliografie	95
Digitální zdroje	98
Přílohy	101
Anotace	121

Úvod

Psal se rok 1970. Vladimír Neuwirth, toho času teprve krátce v exilu, napsal svému příteli P. Karlu Skalickému do Říma: „*Je totiž třeba, [...] abychom pokračovali v přerušném navíjení niti. Studiem prací uplynulých generací poznáme lépe sebe a poznáme lépe cestu, po které máme v přítomnosti kráčet.*”¹ Oba měli mnoho společných zájmů – teologii, filozofii, historii, literaturu. Z obou se staly osobnosti, jakých nemá naše historie mnoho, a oběma jsme mnohé dlužni.

Tato práce chce tedy alespoň nepatrným dílem přispět k restaurování přebílené fresky naší národní paměti u starší z těchto dvou osobností, Vladimíra Neuwirtha. Dnes už mezi námi není mnoho pamětníků zářivých i temných období českého křesťanského exilu po druhé světové válce a Pražském jaru. O to důležitější se nám jeví využít příležitosti a naslouchat těm, kdo byli „při tom“ a zachytit tak pokud možnou autentickou a objektivní vzpomínku na tehdejší dobu. Navazujeme tak na nit bakalářské práce, která shrnovala stěžejní momenty v životě Vladimíra Neuwirtha.

V této práci se zaměříme především na působení Vladimíra Neuwirtha v exilu, nejprve v Lovani, poté ve Frankfurtu. Podstatnou část práce bude tvořit shrnutí jeho významu pro sdružení Opus bonum. Rádi bychom uvedli na pravou míru prostřednictvím dochovaných pramenů otázky spojené se založením a vývojem sdružení. U aktivit Opus bonum budeme nejvíce pozornosti věnovat Akademickým týdnům, protože to byl od začátku Neuwirthův projekt, na rozdíl od Setkávání mládeže v Rohru, což byl naopak projekt opata Anastáze Opaska OSB. Aktivity Vladimíra Neuwirtha po odchodu z Opus bonum popíšeme již jen stručněji.

Prvotním impulsem k této rozšířené práci byla návštěva u prof. Karla Skalického, který se osobně znal se všemi hlavními aktéry Neuwirthova exilového období. Pan profesor nám také velkoryse zapůjčil ze své dokumentace dopisy od

¹ Vladimír Neuwirth - Karlu Skalickému. Lovan, 31. 3. 1970. Soukromá korespondence v osobní dokumentaci prof. Karla Skalického.

Vladimíra Neuwirtha, doplněné o jeden velmi osobní dopis P. Jaroslava Škarvady Vladimíru Neuwirthovi. Tento velmi cenný pramen byl posléze rozšířen o vybranou korespondenci z neobyčejně rozsáhlé písemné pozůstalosti Vladimíra Neuwirtha, uložené v Archivu Slezské univerzity v Opavě. Dopisy vhodně doplňují nahrávky vzpomínek pamětníků. Zmíněné prameny jsme doplnili o dokumenty z Archivu bezpečnostních složek, zejména vyšetřovací spisy V-1558/15 Ostrava a V-1711_MV a svazkovou agendu č. 955853MV z tzv. II. Správy. Této práce se také týká svazek Hlavní správy rozvědky, registrační číslo 47468 I. správy, vedený na PhDr. Jindřicha Holečka. Doplnujícím zdrojem je svazek s registračním číslem 10442 I. S.

Pramenem nejdůležitějším byly vzpomínky pamětníků, kteří ochotně přispěli svými vzpomínkami k rekonstrukci odkrývaného obrazu. Rozhovory s nimi byly zpracovány metodou orální historie podle publikace Miroslava Vaňka a kolektivu z roku 2003.² Přepis nahrávek je uložen v osobní dokumentaci autora. S některými jsme se spojili znovu a doplnili tak minulé záznamy, s jinými jsme navázali kontakt nově, abychom umožnili hlubší pochopení fenoménu exilu a některé starší vzpomínky budeme v práci zveřejňovat v širším záběru, než v předchozí práci. Stejně jako v bakalářské práci i zde jsme využili záznam přednášky proslovené Vladimírem Neuwirthem na Akademických týdnech v roce 1993 u Nového Města nad Metují, a to zejména pro osobní svědectví o pomoci uprchlíkům z Československa. Tyto vzpomínky nejsou patrně nikde jinde zaznamenané.

Bibliografická poznámka

Při zpracovávání podkladů, zejména v korespondenci jsme narazili na terminologickou nejednotnost při označení Opus Bonum jako *sdružení*, *spolek* a *společnost*.

Dalším nejednotným prvkem je použití termínů *výbor*, *předsednictvo* a *vedení* Opus bonum, což je významově odlišné, ale bývá někdy použito i pro stejné skutečnosti. Stejně tak je tomu i u funkcí v Opus bonum, kde kolísá označení *jednatel*, *sekretář* a *předseda* a u Anastáze Opaska ještě termín *duchovní rádce*, užívaný v době, kdy byl i členem předsednictva. Časté je také kolísání psaní malých a velkých písmen nebo zkratky v názvu Opus bonum, Akademické týdny a výjimečně i Ackermann-

² Vaněk, Miroslav a kol. *Orální historie. Metodické a „technické“ postupy*. Olomouc: Filozofická fakulta, Univerzita Palackého, 2003.

Gemeinde. Na místech, kde citujeme z dopisů a dokumentů, ponecháváme původní tvar. Použité zkratky jsou vždy uvedené u prvního uvedení daného výrazu.

Názvy kapitol jsou inspirovány básní P. Josefa Veselého *In Memoriam*, napsané na památku Vladimíra Neuwirtha.

Poděkování

Rád bych poděkoval vedoucímu své práce, Mgr. Tomáši Parmovi, Ph.D., za cenné podněty a rady. Poděkování za podporu a přijetí patří také příbuzným Vladimíra Neuwirtha, paní Alence Kostelné a manželům Havlátovým, a dále panu Jiřímu Havlíčkovi, pracovníkům Archivu Slezské univerzity v Opavě Mgr. Veronice Markové a Kláře Mučkové. Děkuji také Mons. Karlu Janouškovi za doplnění pohledu na práci České duchovní správy v Německu. Chtěl bych obzvlášť poděkovat panu profesoru P. Karlu Skalickému, panu profesoru P. Richardu Čemusovi SJ a jeho sestře paní Petronille Čemus, M.A., za jejich velkou trpělivost, věcné připomínky a ochotu sdílet se i o velmi osobních věcech. Zvláštní poděkování patří mé manželce za to, že byla po celou dobu rádkyní, průvodkyní i strážkyní, zkrátka andělem strážným této práce. A děkuji celé rodině za sdílené nadšení z práce a velkou míru pochopení pro jednoho věčného studenta.

1 Poutník neúnavně hledající

První kapitolu práce věnujeme zázemí, ze kterého Vladimír Neuwirth pocházel, osobnostem, které jej ovlivnili, ale také jeho studiu, založení Společenství a posléze jeho uvěznění.

1.1 Domov a studium

Chceme-li správně pochopit, co znamenal exil pro osobnost Vladimíra Neuwirtha, musíme nejprve připomenout, co jeho odchodu do exilu předcházelo. Narodil se v Komárově u Opavy v roce 1921 ve druhém manželství svého otce Karla a matky Albíny, rozené Fuksíkové. Jeho nejstaršímu sourozenci, bratru Karlovi bylo tehdy dvacet dva let a otci bylo čtyřicet devět. Později vzpomíná na svou rodinu takto: „*Příbuzní se ke mně chovali jako k dospělému, dříve než jsem dospěl. Tento věkový rozdíl způsobil, že má paměť je o generaci starší, než tomu běžně u lidí bývá, a to je pro osobní život v době, kdy se tato paměť ztrácí, dar významný.*“³ Pro pochopení vlastní cesty byla pro budoucího teologa a literáta klíčová postava otce. Ve svých zápiscích se o něm říká: „*Celý můj vnitřní svět je prosvětlen postavou otce. Měl jsem v životě několik přátel; z nich někteří žijí a jiní zemřeli. Vzpomínka na nikoho z nich není tak živá jako vzpomínka na mého otce. S léty jí přibývá na světelnosti.*“⁴

Od roku 1932 Neuwirth studuje na Reálném gymnáziu v Opavě a zde se spřátelí se spolužákem Vladislavem Hrabcem a s ním také sdílí lásku k literatuře, zejména k Šaldovi a Čepovi. Hrabec, který se rozhodl stát knězem, ale těžce onemocněl během totálního nasazení v roce 1945 při kopání zákopů na maďarských hranicích a v důsledku toho umírá jen dva měsíce po skončení druhé světové války.

³ Neuwirth, Vladimír. *Apokalyptický deník*. Praha: Triáda, 1998, s. 76. Srov. též: Neuwirth, Vladimír. *Vcházení do Evropy. (Ze zápisníku emigranta)*. Praha: Triáda, 2008, s. 483, pozn. č. 84.

⁴ Neuwirth, Vladimír. *Vcházení do Evropy, cit. d.*, s. 62.

1.2 Vliv P. Metoděje Habáně OP

Po záboru Sudet odchází Neuwirth z rodného Opavska do protektorátu. Stojí na prahu dospělosti a začíná jeho putování k Bohu, neodmyslitelně spojené s touhou po domově.⁵ V Ostravě-Přívoze dokončuje gymnaziální studia a poté, v roce 1940, odchází do Prahy. Zde studuje v Ústavu moderních řečí ve Spálené ulici. Praha otevírá mladému studentovi nové možnosti: kromě jazykové průpravy se seznamuje s Dominikem Peckou a především s P. Metodějem Habáněm. Je to jedno z určujících setkání, které má pro Neuwirtha zásadní charakter, přestože si to zpočátku neuvědomuje.⁶ Je to právě Habán, kdo učí mládež posuzovat každý životní krok z kristocentrické perspektivy a touto perspektivou poměřovat každý prožitek, kulturní nevyjímaje. „Čtu-li dnes knihu, román, povídku nebo báseň, vidím-li na jevišti drama, čtu a dívám se jeho očima. Můj způsob četby a hodnocení zůstane navždy kristocentrický, bude vždy ovlivněn pohledem evangelia a Písem.“⁷

Karel Floss, blízký Neuwirthův spolupracovník, vzpomíná na Metoděje Habáně takto: „[...] u Habáně bylo zajímavé – a to k němu přitáhlo i Neuwirtha – že měl poměr k literatuře, k próze, k básnictví, dokonce s Holanem, Halasem, Čepem i dalšími ho pojilo osobní přátelství. Neuměl si prostě představit zbožnost bez vztahu k poezii a k poetičnosti.“⁸ A přidává ještě další vzpomínku: „A mělo by být zachyceno i v české kulturní historii, jak jsme se s Habáněm scházivali určitou dobu po mši svaté u dominikánů v hovorně nebo na takovém místě, kam můžou i ženy a veřejnost, a četli jsme Březinovy básně. Vždycky je někdo přečetl a on je vykládal.“⁹ P. Habán organizoval za války malá společenství podle vzoru JOC a JEC.¹⁰ Šířil také přednášky tištěné na letácích a poskytoval duchovní pomoc dělníkům nasazeným do okupovaných zemí. Jeho pastorační metody překračovaly tehdy běžné konvence a tato vynalézavost

⁵ Srov. Veselý, Josef. In Memoriam. In Sborník Dr. Vladimír Neuwirth. Opava: vlastním nákladem členové SPOLEČENSTVÍ, s. 9.

⁶ Srov. Hubert, Karel. (pseudonym Vladimíra Neuwirtha). Vzpomínka na dr. Habáně k jeho osmdesátinám. Studie, č. 69. Řím: Křesťanská akademie v Římě, 1980, s. 242.

⁷ Tamtéž.

⁸ Floss, Karel. Bůh vždycky zatřese stavbou. Rozhovor Sylvy Fischerové s Karlem Flossem. Praha: Vyšehrad, 2011, s. 131.

⁹ Tamtéž.

¹⁰ JOC – Jeunesse ouvrière chrétienne (Křesťanská pracující mládež), JEC – Jeunesse étudiante chrétienne (Křesťanská studující mládež); založeno v Belgii v roce 1924 knězem Josephem Cardijnem, který je v současnosti v procesu blahořečení. Viz *Le site de la Jeunesse Ouvrière Chrétienne*. [online] 2016. [cit. 2. 4. 2017]. Dostupné z: <http://www.joc.asso.fr/beatification-du-fondateur-de-la-joc-joseph-cardijn/>.

spojená s citlivostí k sociálním tématům a kulturním zaměřením byly Neuwirthovi mapou. Kompasem mu byl již zmiňovaný kristocentrický pohled.

V červenci a v říjnu 1945 organizuje P. Habáň Akademické týdny na Svatém Kopečku u Olomouce a v Praze. Do popředí vystupuje otázka poslání, jak dokládá záznam z Neuwirthova deníku: „*Akademické týdny chtějí vrhnout světlo do duše mladého člověka, aby poznal, jaké je jeho poslání, jak má toto poslání naplnit.*“¹¹ Dr. Habáň tedy ovlivnil Neuwirtha intenzivním důrazem na kulturu, vnímavostí k sociálním otázkám a doplnil téma „otcovství a rodových kořenů“ o jeho spirituální dimenzi. To vše bylo vztaženo k osobě Krista. Iniciativu pronikal duch improvizace v mezích možného a vnímavost k novým trendům v církvi i ve společnosti.

P. Tomislav Kolakovič

Na pražských akademických týdnech se Neuwirth seznamuje s významnou a zatím nedoceněnou postavou církve dvacátého století – P. Tomislavem Kolakovičem. Ten byl podle zprávy ČTK z 24. března 1946 zatčen s podezřením na organizování protistátního spiknutí.¹² Neuwirth, který byl tou dobou ve Švýcarsku na léčení tuberkulózy, [...] *o tom informoval zakladatele JOC P. Josepha Cardijna, kterého s Kolakovičem pojilo pracovní i osobní přátelství. Cardijn Neuwirtha ve Švýcarsku dvakrát navštívil a probíral s ním otázku zásahu v Kolakovičův prospěch prostřednictvím francouzské vlády.*“¹³ P. Kolakovič byl nakonec v červenci 1946 propuštěn na svobodu, neboť mu nebyl prokázán žádný trestný čin,¹⁴ a v srpnu odjel z ČSR.

O dalších kontaktech mezi Poglajenem¹⁵ a Neuwirthem nemáme žádné další zprávy, ale přesto je to důležitá epizoda, protože vykresluje jednání Neuwirtha, typické pro celý jeho život a nejvíce patrné právě v době exilu: zajímat se o dění ve společnosti, nebýt lhostejný k nouzi druhých a svou aktivitu opřít o vztahy, které průběžně navazuje,

¹¹ Sborník *Dr. Vladimír Neuwirth, cit. d.*, s. 17.

¹² Vaško, Václav. Profesor Kolakovič – mýty a skutečnost. *Impulz. Revue pre modernú katolícku kultúru*. [online] 3/2006. [cit. 31. 3. 2014]. Dostupné z: <http://www.impulzrevue.sk/article.php?135>

¹³ Neuwirth, Vladimír. *Vcházení do Evropy, cit. d.*, s. 563-564.

¹⁴ Viz Vaško, Václav. *Neumlčená I*. Praha: Zvon, 1990, s. 103. Autor mylně uvádí propuštění Kolakoviče v červenci roku 1945. To byl ale Kolakovič na neoficiální misi v SSSR. Helena Havlíčková uvádí, že prokuratura nařídila Kolakovičovo propuštění na konci května 1946. Srov. Havlíčková, Helena. *Dědictví*. Olomouc: Poznáni, 2008, s. 26.

¹⁵ Tomislav Poglajen, SJ (nar. 8. 9. v Podgorači, Chorvatsko - datum a místo úmrtí není dostupné) je vlastní jméno P. Kolakoviče, které si změnil během války na matčino jméno za svobodna kvůli pronásledování gestapem a chorvatskou policií za pomoc židovským uprchlíkům. Srov. Vaško, Václav. Profesor Kolakovič – mýty a skutečnost. *Cit. d.* [online].

neustále udržuje a díky kterým dokáže to, co by jiní neměli odvahu ani promýšlet. „Řídil jsem se jednou zásadou, kterou bych vám chtěl jako Čechům zdůraznit, poněvadž Češi nemají pro toto smysl: je nutno pěstovat společenské kontakty a je třeba osvěžovat paměť.“¹⁶

¹⁶ Neuwirth, Vladimír. Česko-německé vztahy. *Akademické týdny*. [audio-MP3] č. 3/31.

2 Pod klenbou rozpukanou

Ve druhé kapitole zmapujeme v hrubých náčrtech *Společenství* založené Vladimírem Neuwirthem od jeho geneze, přes padesátá léta, procesy s členy Společenství, až k Neuwirthovo vězení.

2.1 Společenství

V srpnu 1947 se Neuwirth vydal s přáteli Jiřím Havlíčkem, Miroslavem Němcem a Miroslavem Tělupilem na sjezd hnutí JEC v Paříži-Pontoise. Kromě přednášky, kterou tam Vladimír Neuwirth proslovil ve francouzštině,¹⁷ společně navštěvují různá společenství a sekulární instituty, aby poznali, jak taková společenství žijí. JEC se totiž zaměřoval na studentskou, případně pracující mládež z důvodu jejich formace, ale na vytváření trvalých společenství nebyl zaměřený. Neuwirth ovšem vnímal velmi intenzivně potřebu společně pokračovat a navázat tak na Jocistické základy. Společenství a instituty, které mohli vidět ale neodpovídali jeho představám. „*On se během té doby prostě přesvědčil, že nic takového nikde není, kde by se mohl nějak poučit, tak se rozhodl založit ‚Společenství‘.*“¹⁸ Ke čtyřem přátelům se připojí ještě Karel Floss, Lubomír Gebauer a Bronislav Kulíšek a vytvoří tak jádro tzv. Společenství. Oporu a další inspirační zdroj nalézají v apoštolské konstituci Pia XII. *Provida mater ecclesia*,¹⁹ zacílené na sekulární instituty.²⁰ Pod vlivem konstituce kontaktoval Vladimír Neuwirth arcibiskupa Berana a později i olomouckého arcibiskupa Matochu s cílem oficiálního uznání stanov Společenství. K tomu ale nedošlo, protože v roce 1948 už biskupové řešili závažnější otázky existenčního

¹⁷ Rozhovor s panem Jiřím Havlíčkem, audiozáznam ze dne 1. 2. 2014. Zaznamenáno na elektronické médium, v osobní dokumentaci autora práce.

¹⁸ Tamtéž.

¹⁹ Zveřejněná v Římě 2. února 1947.

²⁰ Viz pojednání o sekulárních institutech a konstituci *Provida Mater Ecclesia* v kapitole 1.2 bakalářské práce. Bakeš, Ondřej, *cit. d.*, s. 12-16.

charakteru a komunistický režim je brzy poté zbavil svobody. V dalších letech se bude Vladimír Neuwirth ještě pokoušet o církevní uznání Společenství ze strany Říma.

Výše jmenovaní první členové Společenství začali společně studovat teologii na Cyrilometodějské bohoslovecké fakultě v Olomouci. Jiří Havlíček vzpomíná:

Vladimír navrhl, že budeme studovat teologii jako laici. Že nepůjdeme do semináře. A vyřídil to. A tam jsme byli cosi tak zvláštního, že bohoslovci, kteří tam chodili v klerikách, zatímco my v civilu, tak oni se báli, že jsme estébáci. Co to je za zvláštní posluchače? Ale pak je Vladimír přesvědčil, že se nemají čeho bát.²¹

Již před cestou do Francie byl Neuwirth rozhodnutý studovat teologii, jak dokládá jeho dopis „arcibiskupu“ Matochovi z 16. července 1947²²: „*Chci být knězem, o tom nemám pochybností.*“²³ Zároveň se ale netají skepsi k seminární formaci. *Výchova v seminářích u nás – jak ji pozoruji -, neříkám, že je špatná, neformuje však takovým způsobem, aby bohoslovci byli s to zvládnout problémy dneška.*“²⁴ Největší nejistota, zmiňovaná v dopise, se týká dilematu, zda vstoupit do kongregace bl. Ludvíka Grigniona z Montfortu.²⁵ Ale vzhledem k tomu, kolik prostoru věnuje úvahám o vzniku nové kongregace, a jak promýšlí náplň činnosti, je zřejmé, že osobně tíhnul k této variantě, před vstupem do již existujícího společenství. „*Říkám si však, že forma kongregace, která už dnes existuje, by mohla být do jisté míry zábranou toho, aby dílo Ducha, po kterém dnešní svět žízní, bylo dokonaleji uskutečněno.*“²⁶

Jak bylo již uvedeno v bakalářské práci, cesta do Francie byla tedy opravdovým katalyzátorem původních idejí. Kromě založení Společenství dozrává i Neuwirthovo povolání k celibátu bez vysvěcení. Podle Neuwirthovy neteře Vladimíry by s kněžstvím ztratil možnost hodně psát a cestovat. Proto po poradě se svým zpovědníkem zvolil

²¹ Rozhovor s panem Jiřím Havlíčkem, audiozáznam ze dne 1. 2. 2014. Zaznamenáno na elektronické médium, v osobní dokumentaci autora práce.

²² Viz ABS, fond Vyšetřovací spisy, V-1558/15 Ostrava, digitalizováno, skeny č. 1231-1235. Dopis je datován 16. července 1947. Dokument je nazván „Fotokopie dopisu psaný Vladimírem Neuwirthem, arcibiskupovi Matochovi, ve kterém informuje a žádá o schválení činnosti.“ V roce 1947 ale Josef Matocha ještě nebyl arcibiskupem. Jmenování sdělila Apoštolská nunciatura 22. 3. 1948 a správu arcidiecéze převzal 31. 3. 1948. Srov. Charouz, Jindřich Zdeněk, OPraem. *Biskup – Vyznavač, Josef Karel Matocha 1888-1961*. Olomouc: MCM, 1991, s. 30-31. I přes tuto časovou disproporci byl dopis připočten k tíži Vladimíra Neuwirtha v procesu v roce 1961.

²³ Tamtéž, sken č. 1231.

²⁴ Tamtéž.

²⁵ Svatořečení Ludvíka Marii Grigniona z Montfortu proběhlo 27. června 1947, tedy necelé tři týdny před napsáním dopisu. Vzhledem k tomu, že Neuwirth si důležité dopisy připravoval v konceptu a s předstihem, je možné, že ještě neměl informaci o svatořečení.

²⁶ ABS, fond Vyšetřovací spisy, V-1558/15 Ostrava, digitalizováno, sken č. 1234.

cestu angažovaného svobodného laika²⁷ a nové „Společenství“ našlo útočiště v Hlubočkách u Olomouce na místní faře. Později se přestěhují do Stojanových kolejí v Olomouci, kde se jich po duchovní stránce ujímá P. Antonín Šuránek:

Zúčastňovali jsme se jeho mší svatých každé ráno a potom jsme se společně modlili hodinky. Tam jsme taky studovali a chodili na fakultu jako laici. No ale pak přišel osmačtyřicátý rok. A na fakultě nám říkali: „to není možné, abyste dál studovali teologii jako laici. Tak vás tady komunisté zavřou a my budeme mít s vámi potíže. Musíte se rozhodnout: Buďto na jinou fakultu – Mirek Tělupil se rozhodl jít na filozofii – anebo musíte jít bydlet do semináře.“²⁸

Jiří Havlíček a Vladimír Neuwirth se rozhodli pokračovat ve studiích a bydlet v semináři. Nicméně v roce 1950 byly teologické fakulty vyčleněny ze svazku univerzit²⁹ a o dva měsíce později byla provedena reorganizace bohosloveckého studia v ČSR, kterou „*režim získal plný dozor a vliv nad výchovou a vzděláním katolických duchovních*“.³⁰ Tím skončilo studium v Olomouci a Společenství muselo najít nové způsoby setkávání, formace a osobního prohlubování spirituality. Bohoslovci, jako byl Jiří Havlíček, kteří odmítli nastoupit do semináře dozorovaného státem, byli odvedeni do PTP. Neuwirth zůstal s ohledem na zdravotní stav v civilu. Karel Floss uzavírá: „[...]jednu dobu jsme byli skoro jedno tělo a jedna duše a pak jsme se rozešli zhruba s nástupem tvrdé stalinské linie.“³¹

2.2 Tajemství otřásání³²

Vladimír Neuwirth uvádí ve svém životopise (psaném v sedmdesátých letech v německém exilu), že měl od roku 1952 práci na poloviční úvazek jako údržbář v Západočeském rudném průmyslu v Ejpovicích u Plzně, ale přitom ještě studuje na filozofické fakultě. Od roku 1954 do r. 1957 pracuje jako skladový účetní v Ostravě

²⁷ Srov. rozhovor s paní Vladimírou Havlátovou, audiozáznam ze dne 15. 9. 2014. Zaznamenáno na elektronické médium, v osobní dokumentaci autora práce.

²⁸ Rozhovor s panem Jiřím Havlíčkem, audiozáznam ze dne 1. 2. 2014. Zaznamenáno na elektronické médium, v osobní dokumentaci autora práce.

²⁹ §33 zákona č. 58 Sb. o vysokých školách z 18. května. Srov. Pojsl, Miloslav. Nástin vývoje bohoslovecké fakulty v Olomouci v letech 1860-1950. In Pojsl, Miloslav (ed.). *Cyrlometodějská teologická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci v letech 1990-2010. 20 let od jejího obnovení*. Velehrad: Historická společnost Starý Velehrad se sídlem na Velehradě, 2010, s. 35-37.

³⁰ Tamtéž – vládní nařízení 112/50 Sb. ze dne 14. července 1950.

³¹ Floss, Karel. *Cit. d.*, s. 133.

³² Kapitoly Tajemství otřásání a Duchovní centrum v Hradci nad Moravicí byly převzaty z bakalářské práce. V této práci jsou rozšířeny o další skutečnosti. Srov. Bakeš, Ondřej. *Cit. d.*, s. 17-19.

a další dva roky pracuje na údolní přehradě na Těrlicku u Ostravy. Jsou to léta v ústraní, ale zároveň léta zrání. Hodně času věnuje Společenství, studiu a zároveň promýšlení zásadních otázek, které se před ním vynořují. Ve sborníku *Dr. Vladimír Neuwirth* čteme:

Vladimír píše a rozmnožuje úvahy pro duchovní formaci všech členů, překládá především spisy francouzských autorů Bossueta a Lagrange; členové opisují vybrané encykliky. Každý člen dostává určitý úkol. Vzniká tak širší studijní materiál. Každý člen má samostatně prostudovat „Duchovní život“ od Meynarda a také duchovní život systematicky vést. Podporou přitom je pravidelné setkávání v menších skupinách. Udržuje se kontakt s bývalými profesory a spirituály, to vše za podmínek ilegální činnosti vzhledem ke komunistickému režimu, stále tvrdšímu. V situaci plné nejistot – zvláště po maďarských událostech v r. 1956 – šlo o to, uchovat si jasný duchovní profil, u bohoslovců: uchovat si povolání ke kněžství.³³

V letech 1955–1960 píše tři pozoruhodné studie: *Zjevení Boha živého, Základy rozjímání a výkladu Písma a Tajemství otrásání*.³⁴ Ve *Zjevení Boha živého* zdůrazňuje potřebu samoty a vnitřního mlčení jako předpokladů k poznávání Boží vůle. V úvaze *Základy rozjímání a výkladu Písma* apeluje na správné chápání Písma skrze tradici Otců a vztahení Slova k aktuální situaci. *Tajemství otrásání* pak interpretuje jako nezbytnost pro hlubší pochopení Božího zjevení, lidských dějin i údělu jednotlivce, jehož protipólem je vejít v odpočinutí.³⁵ Neuwirth zde věcně hodnotí běsnění času pronikavě prorockým zrakem, který nenese ani náznak sebelítosti: „*Jsmé na tom hůře my, kteří žijeme v době, kdy svět se třese v nejspodnějších základech? Vzhledem k přirozenosti jsme na tom hůře. Na naše ramena bylo toho naloženo více a více, jsme drceni. Vzhledem k poznání pravdy jsme na tom lépe. Není nám dovoleno usnout v iluzi.*“³⁶ Zároveň ale přináší i útěchu, o to vzácnější vzhledem k době, ve které studie vzniká: „*Když jedna strana neplní smlouvu, vchází s druhou stranou v soud. Dnešní svět vešel v soud s Bohem živým. (A je vlastně stále v soudu s Bohem.) Proto jím Bůh otrásá. Každý soud na tomto světě je však spíše dílem Boží lásky než spravedlnosti.*“³⁷

V roce 1959 píše Neuwirth disertační práci *Ze života darmošlapy Josefa von Eichendorffa – psychologická a estetická analýza*, ve které zúročuje topos i génia loci

³³ Sborník *Dr. Vladimír Neuwirth*, cit.d., s. 24.

³⁴ Srov. Skalický, Karel. Evangelizátor české literární kultury. In Neuwirth, Vladimír. *Apokalyptický deník*, cit. d., s. 285-287.

³⁵ Srov. Neuwirth, Vladimír. *Apokalyptický deník*, cit. d., s. 253n. Srov. také Žid. 4,10.

³⁶ Neuwirth, Vladimír. *Apokalyptický deník*, cit. d., s. 261.

³⁷ Tamtéž, s. 262.

svého rodiště. Ve stejném roce zároveň nastupuje jako dělník do pobočky Československých státních lesů v Hradci nad Moravicí. Tou dobou v Neuwirthovi patrně dozrává potřeba žít ve Společenství jako v církevní organizaci, navíc schválené Římskou kurií v duchu konstituce *Provida Mater ecclesia*. Především se začala realizovat idea duchovního centra Společenství.

2.3 Duchovní centrum v Hradci nad Moravicí

Podle vzpomínek P. Antonína Hýži³⁸ zakoupil v druhé polovině padesátých let Vladimír Neuwirth pozemek v Hradci nad Moravicí, který byl později vyměněn za louku pod zámek, protože na původním místě by památkáři nepovolili stavbu.³⁹ „Každý z nás měl na stavbě odpracovat svou dovolenou, abychom do základů této stavby vložili svůj pot a svou námahu. O stavbě se začalo mezi lidmi mluvit a byla jen otázka času, kdy se to dozví tajná bezpečnost“.⁴⁰ „My jsme pracovali s profesorkou Kurkovou. Každý jsme tam nechali celou svou dovolenou – tři týdny. A první týden si ti dělníci mysleli, že jsme manželé. Druhý týden si mysleli, že se budeme brát. A třetí týden už byli z toho úplně vedle. Ale také to vzbudilo zájem místních obyvatel, začalo se o tom mluvit a začaly první výsledky.“⁴¹ Jiří Havlíček nebyl myšlenkou společného domu nijak nadšený. Vyslovil obavu ze zvýšeného rizika sledování tajnou bezpečností, ale když viděl, že zakladatele Společenství od realizace stavby neodradí, nevyvolával rozepru, ale zároveň se neúčastnil brigád v Hradci.⁴²

Každý z členů se s idejemi zakladatele vyrovnal jinak. Vlasta Kurková, Neuwirthova blízká spolupracovnice, vzpomíná: „Přijala jsem Vladimírovy myšlenky za své – i jeho v té době nereálné výhledy do budoucna – činnost rozdělená do deseti ústavů, např. ústav papežských dokumentů, misijní, ústav zaměřený na severské země

³⁸ P. Antonín Hýža (1924 – 2010) studoval bohoslovecký seminář v Olomouci až do jeho uzavření v r. 1950. Stal se členem Společenství a v r. 1962 byl odsouzen na 18 měsíců do vězení. 5. května 1963 byl ve Valdicích tajně vysvěcen na kněze biskupem Korcem. Srov. monsignore Antonín Hýža (1924-2010) – Životopis. *Příběhy 20. století*. [online] 2000-2017. [cit. 15. 3. 2017]. Dostupné z: http://www.pametnaroda.cz/witness/index/id/698?locale=sk_SK.

³⁹ Srov. Hýža, Antonín. Mé vzpomínky na Vladimíra Neuwirtha. In Neuwirth, Vladimír. *Vcházení do Evropy*, cit. d., s. 605.

⁴⁰ Tamtéž.

⁴¹ Hýža, Antonín. Stavba domu pro Společenství a zatýkání (přepis nahrávky). *Příběhy 20. století*. [online] 2000-2017. [cit. 15. 3. 2017]. Dostupné z: <http://www.pametnaroda.cz/witness/clip/id/698/clip/1488>.

⁴² Srov. rozhovor s panem Jiřím Havlíčkem, audiozáznam ze dne 21. 9. 2014. Zaznamenáno na elektronické médium, v osobní dokumentaci autora práce.

a jiné. Uvažovalo se také o vybudování studijního centra na Kalvárii v Hradci nad Moravicí. Náročnost Vladimírova mně však vyhovovala a jeho úvahy, shrnuté v „Základním sešitu,“ byly pro mne stále přínosem.“⁴³

Souběžně se stavbou chaty se Neuwirth také snaží informovat zahraničí jak o perzekuci naší církve, tak o činnosti Společenství. V roce 1959 posílá informaci o Společenství do JOC ve Francii. Na jaře 1960 se naskytla možnost informovat o činnosti Společenství vatikánské úřady přes německého kněze P. Eduarda Krokera SVD, původem z Ludgeřovic, působícího na japonské univerzitě Nasa v Nagoye, který byl toho času v Kylešovicích na návštěvě u příbuzných.⁴⁴ Neuwirth tedy sepsal pojednání o aktivitách Společenství, o církevních i politických poměrech u nás a v něm se dotazoval příslušných autorit na právní legitimitu generálních, resp. kapitulních vikářů⁴⁵ a na jejich názor na komunisty ovládaný bohoslovecký seminář v Litoměřicích.⁴⁶ Na hranicích byl ale P. Kroker důkladně prohledán a dopis byl zabaven. Nebyla v něm sice jména členů, ale i tak měla státní bezpečnost konkrétní důkaz o činnosti „ilegální skupiny“. V létě 1960 se Neuwirth ještě pokouší informovat o Společenství ústředí JOC v Paříži a ústředí Katolické akce ve Vídni. StB měla už dost důkazního materiálu a tedy i důvod zakročit.⁴⁷

2.4 Proces o čtyřech dějstvích

Státní bezpečnost začala vyslýchat stále více lidí z okruhu Společenství nebo jeho sympatizantů. Protože obava z perzekuce v řadách členů sílila, začal Vladimír Neuwirth ukrývat některé materiály, které by při případném zatčení nahrávaly obvinění. Svým známým také začal rozdávat důležité duchovní knihy, které by StB nejspíše zabavila a zničila. K zatčení členů došlo 11. 1. 1961 a v prvním procesu byla 25. 7. 1961 perzekuována třináctičlenná skupina, ve které byli odsouzeni za velezradu kromě zakladatele Vladimíra Neuwirtha (odsouzen na 14 let) také P. Josef Veselý (odsouzen na 13 let), Libuše Horáková (odsouzena na 13 let), Vlasta Kurková (odsouzena na 12 let), Karel Polášek (odsouzen na 10 let) a kapucín P. Jan. J. Vícha (odsouzen na 14 let).

⁴³ Veselý, Josef. *Vlasta Kurková, 1930-2010*. Opava: Retis Group, 2010, s. 7.

⁴⁴ Srov. Lainka, Josef. Prof. Dr.Jur. Dr.Phil. Eduard J. M. Kroker. *Ludgeřovice.cz*. [online] Nedatováno. [cit. 23. 1. 2017]. Dostupné z: <http://www.ludgerovice.cz/historie/kroker.asp>.

⁴⁵ Srov. Balík, Stanislav – Hanuš, Jiří. *Katolická církev v Československu 1945-1989*. Brno: CDK, 2007, s. 42.

⁴⁶ Viz. ABS, II. Správa, svazková agenda, a. č. 955853MV, s. 59-60.

⁴⁷ Srov. tamtéž.

Ostatní členové byli odsouzeni za rozvracení republiky: P. Ferdinand Bílek (odsouzen na 10 let)⁴⁸, ThDr. Emil Pluhař (odsouzen na 9 let), Alžběta Jarošová (odsouzena na 6 let), Františka Chlápková (odsouzen na 5 let), Jiřina Zeidlerová (odsouzena na 4 roky), ThDr. Jiří Batušek⁴⁹ (odsouzen na 6 let), dirigent Zdeněk Bílek (trestní stíhání bylo zastaveno na základě amnestie). Druhá, šestičlenná skupina P. Radima Hložánky (odsouzen na 10 let), ve které byl jazykovědec Antonín Satke (odsouzen na 4,5 roku),⁵⁰ P. František Bršlica (odsouzen na 7 let), Světla Koutná (odsouzena na 5 let), P. Jan Novák (odsouzen na 5,5 roku) a MUDr. Alexius Pešat (odsouzen na 4 roky),⁵¹ byla souzena v září. Třetí skupina byla souzena 3. 12. 1962 a v ní byl odsouzen Antonín Hýža⁵² a archivář Josef Matocha, oba na 18 měsíců.⁵³ „Čtvrtá skupina byla souzena v Plzni, Olga Roztočilová byla odsouzena na 4 roky, Miroslav Němec na jeden a půl roku. [...] Dalším členem Společenství, který byl komunistickou justicí vězněn, byl Miroslav Těhupil, jeho zakládající člen, ten však byl zatčen a odsouzen na deset let za údajnou velezradu nikoli v přímé souvislosti s aktivitou ve Společenství již na počátku padesátých let.“⁵⁴ Celkem bylo vyslýcháno více než sto lidí, zatčeno a odsouzeno dvacet tři členů Společenství a úhrnná výše trestu byla 156 let. Jak na výsledky vzpomíná Karel Floss?

‘Společenství’, kvůli kterému jsem se ocitl v ostravské věznici, bylo sdružení lidí, kteří chtěli žít naplno Kristovo evangelium v současném světě (v duchu encykliky Pia XII. ‚Provida mater ecclesia‘, ‚Prozřetelná matka církev‘) a které jsme založili spolu s Vladimírem Neuwirthem. [...] Předmětem žaloby byla zejména skutečnost, že se na činnost společenství vybíraly peníze, což bylo proti zákonu – obhospodařovat takto finance bylo trestné, a to zřejmě paradoxně pomohlo zachránit mě, který jsem sice ideje ‚Společenství‘ sdílel, ale protože jsem měl malé děti, nebyl jsem na seznamu těch, kdo přispívali finančně – Vladimír po mně nikdy nic nechtěl.⁵⁵

⁴⁸ P. Ferdinand Bílek, souzený už potřeby jim to řekl naplno: „Pánové, Boží jméno je spravedlnost. A v duchu této spravedlnosti budeme všichni jednou souzeni.“ Vlček, Vojtěch. *Kříž jsem hlásal, kříž jsem snášel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakl., 2006, s. 350. (Rozhovor s Mons. Josefem Veselým)

⁴⁹ Jiří Batušek žádal v červnu 1949 jako alumnus koleje Nepomucenum o možnost dalšího studia v Římě. Arcibiskup Matocha jej ale povolal zpět do vlasti. V letech 1951-1954 byl u PTP. Srov. Jonová, Jitka. Studium moravských alumnů v Římě ve vztahu k papežské koleji Nepomucenum v první polovině 20. století. In Parma, Tomáš (ed.). *Česká kolej v Římě. Od Bohemica k Nepomucenu: 130 let existence české kulturní a vzdělávací instituce*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2014, s. 201-232.

⁵⁰ Srov. Veselý, Josef – Satke, Josef. *PhDr. Antonín Satke, CSc. 12.11. 1920 – 30.11.2008*. Opava: Grafis 200, 2009.

⁵¹ Srov. Vlček, Vojtěch. *Cit. d.*, s. 118. (Rozhovor s P. Radimem Hložánkou)

⁵² P. Antonín Hýža. *Plzeň – Bory. Římskokatolická farnost Sv. Jana Nepomuckého*. [online]. 2013-2016. [cit. 10. 2. 2017]. Dostupné z: <https://www.rkfz.cz/o-farnosti/zivotopisy-knezi>.

⁵³ Více o procesech se členy Společenství srov. Neuwirth, Vladimír. *Vcházení do Evropy, cit. d.*, s. 466.

⁵⁴ Tamtéž, s. 466 - 467.

⁵⁵ Floss, Karel. *Cit. d.*, s. 131.

Jiný ze zakládajících členů, Jiří Havlíček, byl ušetřen vězení díky banálnímu nedorozumění ohledně placení příspěvků:

Vladimír mi odmítl příspěvek v neděli po mši svaté, protože jsem ho měl navštívit už v sobotu, když jsem přijel. A já že jsem to neudělal, tak mi odmítl příspěvek. Tak jsem ho vzal zpátky. A potom za mnou přišel ještě odpoledne [...], a že to tak nemyslel.⁵⁶ A já jsem mu říkal: už jsi mi odmítl příspěvek, tak já to беру, jak to je. A on toho potom využil při protokolu, že „Havlíčka jsem ze Společenství vyloučil“. Protože prý jsem neplnil úkoly. A to mě zachránilo.⁵⁷

Neuwirth se při výsleších snažil nikoho neprozradit, ale StB měla tolik důkazů, že ho usvědčila, když vypovídal, že se nepamatuje, nebo že nikoho nezná. Už z průběhu vyšetřování bylo patrné, že „podezřelého“ nemine vazba.

2.5 Léta rekreace

Zakladatel Společenství Vladimír Neuwirth byl odsouzen na 14 let nejtěžšího žaláře v třetí nápravně-výchovné skupině. Zatímco mnozí odsouzení členové dostali amnestii v roce 1962, on, jako hlava „nepřátelské“ skupiny, byl propuštěn až v roce 1968.⁵⁸ Postupně byl vězněn v Ostravě, v Praze na Pankráci, v Plzni na Borech a největší část vazby strávil v bývalé kartouze ve Valdicích. Tomuto období říká rekreace, nikoli však ve smyslu odpočinku, osvěžení, ale ve smyslu přetvoření, znovutvoření⁵⁹ - k obrazu vládnoucí moci. K této proměně měla přispět práce, samoty a vězeňská převýchova. Postupně tak pracoval jako vězeň pro KOH-I-NOOR, Borské sklo i Výzkumný ústav ministerstva vnitra, kde byli někteří vězni zapojeni do výroby odposlouchávacích přístrojů. Pracoval dva měsíce pro Ingstav, stavěl dílny, sklady a nájezdové rampy.

⁵⁶ Viz Zásady činnosti Společenství: „*Je třeba se naučit smířovat. Lidé se často staví proti sobě z malichernosti, ačkoliv jsou v základě téměř zajedno. Je třeba dobrat se k tomuto základu a ukázat ho na světle. Tak sjednocovat. Toť v podstatě úloha moudrého, toho, kdo dovede postřehnout hluboké důvody a mnohost přivést k jednotě.*“ ABS, fond Vyšetřovací spisy, V-1558/15 Ostrava, digitalizováno, sken č. 0151. Zabaveno při domovních prohlídkách Ludmily Vackové a Josefa Veselého.

⁵⁷ Rozhovor s panem Jiřím Havlíčkem, audiozáznam ze dne 12. 10. 2014. Zaznamenáno na elektronické médium, v osobní dokumentaci autora práce.

⁵⁸ Srov. Sborník *Dr. Vladimír Neuwirth, cit. d.*, 2007, s. 18.

⁵⁹ Srov. Klimeš, Lubomír. *Slovník cizích slov*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství n. p., 1987, s. 600.

Vnitřní samota, prožívaná v těchto letech byla jakousi přípravou na mnohem delší vnitřní samotu, prožívanou brzy po propuštění na svobodu ve vynuceném exilu: do deníku si později – už v zahraničí, 2. dubna 1970 - napíše:

Naprostá samota, v níž žiji, samota, v níž se nemohu o nikoho opřít, samota daná apelem Božím, který se snažím následovat, samota daná pohledem na stav a potřeby tohoto času, vyztučuje mé nitro. Léta „rekreace“ byla přípravou pro život na hoře samoty. Úzkost přispěla k utužení vůle, abych si zvykl na nepřítomnost jakékoliv lidské útěchy a pomoci.⁶⁰

Ve vězení byl ovšem také sledován. Po předchozích sledováních založil Útvar sboru nápravné výchovy ve Valdicích u Jičína 15. února 1967 pozorovací svazek č. 8036 na odsouzeného Neuwirtha, pod heslem *Bohoslovec*. Odsouzený Neuwirth je v něm označen za osobu se záporným postojem k tehdejšímu zřízení, fanaticky nábožensky založenou.⁶¹ Ve svazku jsou střídavě citováni spoluvězni–„informátoři“ pod krycími jmény Lojza, Peca, Hajský, Vlasta, Jana, Veselka, Číla a další. Informátoři měli za úkol zjistit Neuwirthovy názory na mezinárodní i vnitřní situaci, sledovat, s kým se stýká, prověřovat odkud a jaké informace Neuwirth získává a jak je následně šíří mezi dalšími odsouzenými.

Příležitostí k setkání s nejrůznějšími osobnostmi bylo ve vězení dost, jak se uvádí v poznámkách knihy *Vcházení do Evropy*: „V. Neuwirth uvádí jmenovitě další osoby, s nimiž se ve vězení setkal nebo setkával: kněze a doktora teologie Jana Boukala, biskupa Felixe M. Davídka⁶², kněze, básníka a překladatele Jana Dokulila, biskupa Ladislava Hlada, kněze a mnicha Jana Evangelistu Urbana, biskupy Jána Vojtaššáka a Stanislava Zelu, či čelného politika prvního samostatného Slovenska, Alexandera Macha. Dále uvádí, aniž je zřejmé, zda s nimi hovořil, ještě dva nacistické generály, Ernsta Hitzegrada a Schmidta.“⁶³

⁶⁰ Neuwirth, Vladimír. *Apokalyptický deník*, cit. d., s. 155.

⁶¹ Viz ABS, II. Správa, svazková agenda, a. č. 955853MV, s. 39-40.

⁶² Davídek měl během svého lékařského působení ve vězení velmi často na starosti těžké případy, především sebevraždy. Jeho hlavním krédem bylo zbavit se strachu a všech možných vazeb, které by ho znesvobodňovaly. Srov. Fiala, Petr – Hanuš, Jiří. *Skrytá církev. Felix M. Davídek a společenství Koinótés*. Brno: CDK, 1999, s. 53 a 167.

⁶³ Neuwirth, Vladimír. *Vcházení do Evropy*, cit. d., s. 469.

Jaroslav Cuhra

Ve Valdicích se Vladimír Neuwirth také setkal a spřátelil s architektem a lidoveckým politikem Jaroslavem Cuhrou. Ten byl v komunistických kriminálech už za tuhých stalinských časů. Nejprve byl uvězněn za údajné sabotování výstavby továrny na penicilin. V březnu 1950 byl trest zrušen, ale už v červenci byl odsouzen na dvanáct let, tentokrát za velezradu. Jeho první uvěznění trvalo nakonec jedenáct a půl roku, během kterých prošel věznicemi v Uherském Hradišti, v Praze na Pankráci, krajské věznici v Plzni, na Mírově, v Plzni-Borech, v Ročově u Loun⁶⁴ a byl i v pověstném lágru Nikolaj na Jáchymovsku. „*Zejména v Uherském Hradišti jsem prožíval období krutého a bezbřehého týrání, útisku a diskriminací. Byl jsem vyslýchán v pověstné mučírně – zelinářské stanici a potom po přestálém trýznění zavírán do samovazby v suterénní temnici.*“⁶⁵ Ve věznici, kterou svými krutými metodami nechvalně proslavil Alois Grebeníček, zažil Cuhra i mučení elektrickým proudem.

Nerad zavzpomínal [...] na Grebeníčkem oblíbenou větu ‚Lojzo, von nemluví‘ v situaci, kdy byl otec v rohu vyšetřovny připoután řetězy do jakési pevné židle, takže bez možnosti pohybu, nato Grebeníček opustil vyšetřovnu a ponechal s tímto sdělením Lojzu a otce samotné. Když se posléze vrátil, z rozmláceného obličejce bylo pár zubů na zemi nebo v klíně a Grebeníček sehrával obvyklé divadélko. ‚Pane inženýre, ten Lojza se asi zbláznil, to si s ním vyřídím, taková my přeci nejsme‘.⁶⁶

12. května 1960 byl Cuhra konečně propuštěn na svobodu, aby byl 6. června 1961 opět zatčen. „*Tentokrát bylo důvodem údajné utváření ilegální křesťansko - demokratické strany, která měla podryvat socialistické společenské zřízení.*“⁶⁷ Vyšetřovatelé nyní vyměnili metodu fyzického násilí za psychický nátlak, tzv. brainwashing.

Pod vlivem celodenních a celonočních výslechů, střídáním vlídných pohovorů s křikem a vyhrožováním a rovněž okolností, že v prvních výslechových dnech

⁶⁴ Věznice v Ročově byla zřízena v objektu bývalého augustiniánského kláštera v letech 1954-1955. Viz Přehled vězeňských zařízení existujících na území Československa v letech 1948-1989. *Totalita*. [online] 1999-2017. [cit. 16. 2. 2017]. Dostupné z: http://www.totalita.cz/seznamy/seznamy_09_02.php#R.

⁶⁵ Cuhra, Jaroslav, ml. *Svědění paměti. Kniha o životě a díle architekta, filosofa, křesťanského politika, vlastence a dlouholetého vězně cesty svědomí*. Olomouc: Poznání, 2009, s. 97.

⁶⁶ Tamtéž, s. 98.

⁶⁷ Palivodová, Eva. Jaroslav Cuhra (1936). *Příběhy 20. století*. [online] Přepis rozhovoru s Ing. Jaroslavem Cuhrou ml., 7. 10. 2009. [cit. 20. 2. 2017]. Dostupné z: <http://www.pametnaroda.cz/story/cuhra-jaroslav-1936-864>.

jsem byl na cele „ubytován“ se dvěma lidmi, kteří mi svými nepřetržitými vyšinutými nářky znemožnili alespoň těch několik málo hodin určených k odpočinku, jsem byl krok za krokem vmanévrován do stresové a šokové situace. [...] Charakteristickým stavem byl strach, nejistota, trvalá a drtivá vnitřní úzkost, má bytost byla rozpolcena a jako na jediný zbývající opěrný bod jsem se upnul na osobu vyšetřovatele. [...] Byla to pro mě zcela neznámá a tudíž i nepochopitelná věc. Vymytý mozek vlastně nebyl můj, byl jeho. Na závěr vyšetřovacích dnů jsem se téměř na ten jeho ksicht už těšil, jako nemluvně na rodiče. A kdyby na mě chtěl, abych mu podepsal, že jsem k večeři snědl moji mnou zabitou babičku a ještě jsem si ji dostatečně opepřil, byl bych to udělal.⁶⁸

Neuwirth se s Jaroslavem Cuhrou rychle spřátelil, jak vypovídají četná hlášení vězeňských donašeců. Podle záznamů byl Cuhra spíše optimistou v politických názorech na změny uvnitř sovětského bloku, zatímco Neuwirth byl v kladných hodnoceních politiky velmi zdrženlivý.

Ani ve vězení nepřestal Neuwirth tvořit: „*Ve vězení jsem napsal a přeložil řadu prací, má práce poslední měla titul „Vývoj Čech od baroka k dnešku“.*⁶⁹ Bohužel se většinu úvah nepodařilo zachovat: „*Ostatní práce a překlady jsem před propuštěním hodil do záchodu*“⁷⁰. Podle Karla Skalického napsal V. Neuwirth ve vězení okolo deseti vlastních prací a překládal např. *Monadologie* G. V. Leibnize.⁷¹ Zachovaný esej, publikovaný pod názvem *Víra a základy křesťanské kultury* s podtitulem *K duchovnímu vývoji Čech od baroka k dnešku*, je skvělým zúročením všeho, co Neuwirtha inspirovalo (tradice církve, J. Eichendorff, Vašicovo dílo, Leibniz, ale i Holan), co promýšlel (postoje T. G. Masaryka, tvorba a osobnostní vývoj E. Rádl, F. X. Šaldy a nové básnické generace třicátých let 20. století) a co žil celou svou bytostí (víra projevující se v kultuře, kultura žité víry pramenící z kontemplace). Zdůrazňuje v něm potřebu zakotvení v Kristu, která baroku nechyběla a komparací s osvícenstvím přesvědčivě ukazuje, že duchovní i kulturní odkaz jednotlivých epoch vývoje společnosti je odrazem inspiračního zdroje, ze kterého vychází.⁷²

Léta „rekreace“ byla skutečným přetvořením Neuwirthovy osobnosti, ale ne do podoby, kterou by si tehdejší mocní přáli. Po letech glosuje svůj úděl jako do jisté míry podobný údělu Vladimíra Holana, prostřednictvím jeho veršů: „*Všechny žaláře světa*

⁶⁸ Cuhra, Jaroslav, ml. *Cit. d.*, s. 147-148.

⁶⁹ Tamtéž, s. 468.

⁷⁰ Tamtéž, s. 468.

⁷¹ Srov. Skalický, Karel. *Evangelizátor české literární kultury, cit. d.*, s. 289.

⁷² Srov. Neuwirth, Vladimír. *Víra a základy křesťanské kultury (K duchovnímu vývoji Čech od baroka k dnešku)*. *Studie*, č. 22. Řím: Křesťanská akademie v Římě, 1970, s. 173.

jsou postaveny z kamenů, které dopadaly na Ježíše“⁷³ a přidává vzpomínku: „[...] *sedím v kobce se zamřížovaným oknem obráceným k Zebínu, a v dáli byly Trosky. A Ježíš mlčí. Čekám, kam mne pošle.*“⁷⁴ Události Pražského jara rozpochybovaly stojaté vody bezpráví, a tak byl 2. 4. 1968 Vladimír Neuwirth alespoň podmíněně propuštěn z výkonu trestu.

Poměry byly tehdy uvolněné a tak se stalo, že vězeň se sedmiletým podmíněným propuštěním mohl vycestovat do Rakouska na tzv. Vysokoškolské týdny do Salzburgu a Kremsmünsteru. Vzpomíná sestra Vladimíra Neuwirtha, Alenka Kostelná:

Jeden známý, manželův spolužák, měl všude známosti, tak mu vyřídil ten pas a výjezdní doložku a ty dokumenty a on už se pak nevrátil. Ale nakonec měl naším ministerstvem povolený studijní pobyt až do roku 1971. A pak dostal dopis, že se musí vrátit, ale protože se nevrátil, tak byl znovu odsouzený.“⁷⁵

Jiří Havlíček vzpomíná na setkání s přítelem Vladimírem těsně před jeho odjezdem:

Doprovázel jsem ho na tramvaj, kterou se vracel domů, a on mi u té tramvaje řekl: Jirko, já Ti musím něco prozradit. Já jsem se dozvěděl ze Švédska od tajných služeb, že budeme okupováni sovětskou armádou a dalšími státy. Já teď jedu do Vídně, a jestli k tomu dojde, nevrátím se. A já jsem mu říkal: ‚Vladimíre, proč bys tam zůstával, když už máš zkušenost s režimem? Víš, jak se máš chovat‘. [...] A on říkal: ‚Ne. Když tady zůstanu, budou za mnou dál jezdit členové Společenství a bude se všechno znovu opakovat.‘⁷⁶

Neuwirth odjel z ČSSR 31. července 1968 a zpráva o okupaci ho zastihla 21. srpna v Kremsmünsteru. Zprávy ze Švédska se potvrdily. Vladimíra Neuwirtha čekala další nejistota.

⁷³ Holan, Vladimír. *Bolest*. 2.vyd. Praha: Čs. spisovatel, 1966, s. 32.

⁷⁴ Neuwirth, Vladimír. *Vcházení do Evropy*, cit. d., s. 346.

⁷⁵ Srov. rozhovor s paní Alenkou Kostelnou, audiozáznam ze dne 21. 9. 2014. Zaznamenáno na elektronické médium, v osobní dokumentaci autora práce.

⁷⁶ Rozhovor s panem Jiřím Havlíčkem, audiozáznam ze dne 1. 2. 2014. Zaznamenáno na elektronické médium, v osobní dokumentaci autora práce.

3 Evangelizátor kultury ducha

V následující kapitole krátce pojednáme o fenoménu exilu, abychom byli schopni domyslet, v jakém rozpoložení se exulanti ocitají. Přes několikaměsíční pobyt v Rakousku budeme sledovat Neuwirthovu cestu do Belgie a první rok pobytu v Německu.

3.1 Fenomén exilu

Abychom se byli schopni alespoň přiblížit pochopení, co znamenal exil pro ty, kdo jej na vlastní kůži prožívali, je užitečné připomenout si několik charakteristik tohoto pojmu. Milan Kubes odešel do exilu v roce 1969 a po roce 1978 se začal angažovat v Opus bonum. „Ztotožňoval se s definicí Pavla Tigrida, že ‚exil v moderní době je obvykle výrazem svobodné vůle a svobodně pojatého rozhodnutí‘.“⁷⁷ Ferdinand Peroutka rozlišuje mezi dvěma v češtině odlišnými pojmy – emigrace a exil – protože odlišná motivace k odchodu z vlasti implikuje naprosto rozdílné konsekvence v jednání. „Slovo ‚exil‘ má v češtině jiný význam než slovo ‚emigrace‘. [...] V českém povědomí však zůstává Peroutkův názor, že kdo opustí vlast, aby se měl jinde lépe, je emigrantem. Kdo odejde z domova, poněvadž mu byla vzata možnost žít svobodně a podle svojí víry, je exulantem.“⁷⁸ Obě předchozí definice jsou příkladem racionální úvahy. Aby bylo pochopení hlubší, je ale nutné zohlednit i emoce. Vždyť nejde o nic menšího než o zpřetrhání vazeb k nejbližší rodině, k místům, s kterými se pojí naše nejhlubší prožitky, ke kultuře, která určovala a stále určuje naše porozumění společnosti. Co si o exilu myslí Rio Preisner?

⁷⁷ Tomek, Prokop. Odešel pašerák knih. *Paměť a dějiny. Revue pro studium totalitních režimů*. 2014/04, roč. VIII, s. 119.

⁷⁸ Kunešová, Květuše. *Exil: realita a imaginace. Téma exilu ve frankofonní kanadské a quebecké literatuře*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015, s. 17-18.

Když si někdo myslí, že život v exilu byl lehký, a když říká, že on tady doma nesl tu tíhu, a my na tom Západě měli pohodu, tak takový člověk vůbec neví, o čem mluví. Exil je strašná věc, ztratit mateřský jazyk, přijít do úplně jiného prostředí. Už Ovidius o exilu říká, že je to peklo. No, není to peklo, ale je to bolest, ustavičná.⁷⁹

Někteří členové Společenství považovali exil svého zakladatele za přestupek proti duchu Společenství, cítili se jako ovce opuštěné pastýřem, navíc bez varování. Neuwirth se k této výtce, patrně později vyslovené, vyjadřuje v dopise z 20. 12. 1991, kde uvádí: „*Odjel jsem z Československa 31. července 1968, to znamená tři týdny před okupací. Nesešel jsem se předtím se členy Společenství, abych jim oznámil, že jedu do ciziny a že se nevrátím. Že se nevrátím, jsem ani já sám nevěděl.*“⁸⁰ Z uvedeného vyplývá, že sice připouštěl, že zpráva o okupaci, o které se svěřil Jiřímu Havlíčkovi, je pravdivá, ale jistotu mít nemohl. Dilema, zda zveřejnit svůj úmysl v širším okruhu Společenství a spustit tím vlnu nedůvěry a zklamání, nebo o tom pomlčet, když není jisté, nakolik je zpráva pravdivá, a riskovat nečekané zpretrhání vazeb, nemělo jednoduché řešení.

Přestože Vladimír Neuwirth byl de facto v exilu, mluví o svém životě na západě většinou jako o „pobytu“. Domníváme se, že tím naznačuje vědomé rozhodnutí nedávat prostor úzkostem provázejících život v exilu⁸¹ Termín „pobyt“ také není významově zatěžkán ani časově neomezenou dobou trvání, ani břemenem bezvýchodnosti. Ve výrazu „pobyt“ lze vnímat smíření se situací i vlastní podíl na utváření reality.

Po skončení *Vysokoškolských týdnů* se tedy vrací z Kremsmünsteru do Vídně. „*Stává se externím spolupracovníkem Ústavu slovanské filologie, kde tehdy působil také někdejší Vašicův žák a Neuwirthův spolužák ze studií v Praze*⁸², *profesor František Václav Mareš.*“⁸³ Zde dostává dopis od biskupa skryté církve Jana Blahy⁸⁴, který mu píše: „*Ted' jsem v Římě. Biskup Hnilica byl a je ted' ve Vídni, kde údajně shání nějaký dům a má finanční prostředky, aby ten dům sloužil jako seminář nového typu jako akce*

⁷⁹ Preisner, Rio. *Triology o toleranci, skutečné skutečnosti a Evropě*. Praha: Jan Majcher – Cherm, 2016, s. 547.

⁸⁰ Neuwirth, Vladimír. *Vcházení do Evropy*, cit. d., s. 458-459.

⁸¹ Srov. již výše uvedený citát, Neuwirth, Vladimír. *Apokalyptický deník*, cit. d., s. 155.

⁸² Srov. ASLU (Archiv Slezské univerzity v Opavě), PVN (Pozůstalost Vladimíra Neuwirtha), sign. 4, Dopisy od V. N. různým adresátům M-Z. Mareš, František a Dagmar, prosinec 1982. Vladimír Neuwirth v konceptu dopisu Františku Marešovi z prosince 1982 vzpomíná na jejich předchozí setkání, např. v odd. Staroslověnského slovníku v roce 1945.

⁸³ Hanuš, Jiří. *Malý slovník osobností českého katolicismu 20. století s antologií textů*. Brno, 2005, s. 93.

⁸⁴ Fiala, Petr – Hanuš, Jiří. Cit. d., s. 84n. Biskup Blaha byl světitelem Neuwirthova spoluvězně z Valdic Felixe Davidka. Viz tamtéž.

*Felix Dav. pod vaším vedením.*⁸⁵ Další zprávy o této plánované aktivitě, ani odpověď se bohužel v Neuwirthově korespondenci nedochovaly.⁸⁶ V Rakousku se Neuwirth spřátelil s hrabětem Edmundem Czerninem. Sám na to později vzpomíná: „Czernin mi velmi pomohl, když jsem v r. 1968 přijel do Rakouska. Od něho jsem se také hodně dověděl o středoevropské a světové politice.“⁸⁷

Pobyt v Rakousku netrval dlouho. V dopise, který Neuwirth píše 29. 12. 1968, patrně Janu Čepovi, už uvádí změnu působení: „Bydlím dosud ve Vídni, ale po Novém roce se stěhuji do Lovaně, kde budu pracovat v jednom univerzitním institutu. Z Lovaně budu zajiždět občas do Paříže. Prosím Vás o informaci, zda bych Vás mohl při této příležitosti navštívit.“⁸⁸

3.2 Belgie – druhá vlast

Začátkem roku 1969 nastupuje Vladimír Neuwirth na volné místo v belgické Lovani v Ústavu pro studium střední Evropy (Institut de recherches de l'Europe centrale) při tamější katolické univerzitě. Zde publikuje francouzsky esej *Zrcadlo české poválečné literatury*⁸⁹ a začíná budovat knihovnu, která se stala základem pro jeho pozdější aktivitu nazvanou Bibliotheca Cyrillo-Methodiana. Neuwirth se pustí do díla se svým typickým zápalem: navazuje kontakty, získává informace, píše státním i církevním institucím, přátelům i známým:

Drahý Josefe, srdečně Vás zdravím z Lovaně, kde vládne předjarní počasí. Dnes jsem byl poprvé v ústavě. [...] Byt mám naprosto tichý, s pohledem do zahrádek.

⁸⁵ ASLU, PVN, sign. 10. Dopisy pro V. N – A-B, Bláha Jan. Řím, 2. 9. 1968. Složka je nadepsaná nepřesně „Bláha“. Správné jméno je Jan Blaha.

⁸⁶ P. Pavel Kučera potvrzuje v rozhovoru s Alešem Palánem snahu Davidka a Blahy založit v zahraničí univerzitu: „Zaměřili se na Josefa Novotného z naší party, který byl ve Vídni. Davídek ho jmenoval děkanem.“ Kučera, Pavel – Palán, Aleš. *Lágr*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009, s. 88n.

⁸⁷ Vladimír Neuwirth - Karlu Skalickému. Opava, datum neuvedeno. Soukromá korespondence v osobní dokumentaci prof. Karla Skalického.

⁸⁸ ASLU, PVN, sign. 6. Dopisy od V. N. různým adresátům bez jména. Vídeň, 29. 12. 1968. Adresátem je s největší pravděpodobností Jan Čep, což dokládá oslovení „Drahý mistře“, které užívá v korespondenci pouze s ním, a realie uvedené v dopise: místo bydliště v Praze v Žitné ulici a za Královským hradem a v Paříži. Také se zmiňuje, že o něm ve vězení často mluvil s P. Janem Dokulilem. V zápise z 30. 5. 1982 zmiňuje Čepův román *Hranice stínu*: „Nebylo mi jasné, proč má román tento titul. Teprve Čepův přítel Jan Dokulil mi ve vězení vysvětlil jeho smysl.“ Neuwirth, Vladimír. *Vcházení do Evropy*, cit. d., s. 84.

⁸⁹ Le miroir de la littérature tchèque d'après-guerre. Podepsáno A. Šlevic. Citováno z: Krumphanzl, Robert. Bibliografie Vladimíra Neuwirtha. *Institut pro studium literatury*. [online] 19. 5. 2014. [cit. 29. 3. 2017]. Dostupné z: www.ipsl.cz/upload/files/bibl-neuwirth.pdf.

V domě bydlí jeden pan kaplan, tři studenti normální a jeden student věčný – a to jsem já. [...] Konečně dělám po více než dvaceti letech něco, při čem nemám dojem, že je to ztracený čas.⁹⁰

V Lovani zároveň pracuje na založení české koleje. Doporučující list mu vystavil biskup Trochta 29. března 1969:

Všem i jednotlivým katolickým autoritám v Belgii, zvláště pak nejctihodnějšímu a nejdůstojnějšímu panu Leonu Josephovi kardinálu SUENENSOVI, arcibiskupu mechelenskému, dále všem nejctihodnějším a nejdůstojnějším pánům, katolickým biskupům v Belgii, kteří tento list spatří, co nejlépe doporučuji majitele tohoto listu, VLADIMÍRA NEUWIRTHA, vzorného a vzdělaného katolíka, laika, avšak studii filosofickými a teologickými dobře školeného, muže svobodného, pocházejícího z Československa, aby ho shledali za hodna své přízně a dle svých možností mu ušlechtilé pomohli v jeho zbožném úmyslu zřídit v Belgii nebo v Lovani studijní dům pro mladé, pocházející z Československa, kteří byli vyhnáni a zdržují se nebo jsou nuceni se zdržovat mimo svou vlast.⁹¹

Tento doporučující list se k Neuwirthovi dostal až začátkem října přes P. Hermacha a následně P. Karla Skalického. Ten se v září 1969 vrátil do Říma z několikaměsíční cesty po západní Evropě. Od Mons. Škarvady dostal adresu na Neuwirtha včetně informace, že shání kněze pro Lovaň. Zároveň s listem se P. Skalický odvolává na velmi kladnou referenci od Karla Vrány a sonduje možnost spolupráce na časopise *Studie*.⁹² Neuwirth – už s vyhlédnutým domem a i určitou finanční podporou - odpovídá Karlu Skalickému obsáhlým dopisem, ve kterém popisuje svou vizi:

Předně k otázce kněze pro Lovaň. V Belgii je k pěti stům nových uprchlíků, z toho je trojciferný počet studentů. V Lovani je asi dvacet studentů z ČS. Studenti jsou dále v Bruselu, Lutychu, Gentu atd. Konečně je třeba zdůraznit, že naši studenti jsou v celém Beneluxu [...] V Holandsku byla státem zřízena kolej v Zeistu u Utrechtu, kde probíhají stále intenzivní jazykové a adaptační kurzy. Kolej byla původně zřízena pouze pro Čechy a Slováky, nyní slouží i příslušníkům jiných národů.⁹³

⁹⁰ ASLU, PVN, sign. 6. Dopisy od V. N. různým adresátům bez jména. Josefovi (příjmení neuvedeno). Lovaň, datum neuvedeno.

⁹¹ Biskup Štěpán Trochta – Leonu Josephovi kard. Suenensovi. Litoměřice, 29. března 1969. Soukromá korespondence v osobní dokumentaci prof. Karla Skalického. Originál doporučujícího dopisu (kopie viz přílohy). Přeložila Marie Žáková.

⁹² Srov. ASLU, PVN, sign. 19. Dopisy pro V. N – S,Š, Skalický Karel. Řím, 1. 10. 1969.

⁹³ Vladimír Neuwirth – Karlu Skalickému. Lovaň, 10. 10. 1969. Soukromá korespondence v osobní dokumentaci prof. Karla Skalického.

Neuwirth obrazně řečeno vnímá duchovně hladovějící zástup uprchlíků z ČSSR a chce řešit jejich nouzi.⁹⁴ Zároveň cítí nutnost včas podchytit ty, kteří by se jednou sami mohli stát osobnostmi na poli vědy, a pokračuje odkazem ke kořenům víry spojenými s kulturou:

Je třeba pomýšlet na určitou formaci našich kulturních pracovníků pro budoucnost, na to, že potřebujeme univerzitní profesory a že je nutné usilovat o určitou kontinuitu české katolické kultury. Lovaň je vhodným střediskem pro tuto práci. Leží na rozhraní dvou velkých kulturních světů – románského a germánského. Zde se po staletí tyto dvě kultury střetávají.⁹⁵

Jak vidíme, Neuwirthovo prožívání víry bylo nerozlučitelně spojené s kulturou. Typickým rysem, který bude později ještě patrnější, je zdravá míra národního sebevědomí, podložená unikátním rozhledem, schopností analyzovat, živou vírou a také přirozenou dávkou životní moudrosti. Plasticky zde vystupuje blahodárné působení otců – fyzického, na kterého si zachoval světlou vzpomínku - ale i na duchovního otce P. Metoděje Habáně, o kterém měl podle Karla Flosse říci: „*Habáň, to je kulturní život žitý v Kristu.*“⁹⁶ Neuwirthovi byla hluboká znalost české kultury inspirací pro neúnavnou práci. Uvědomoval si, jak je kultura bytostně propojená s vírou a byl to schopný doložit v dílech mnoha autorů. Zároveň mu dodávala hrdost, protože už od mládí vnímal přínos české kultury evropskému kulturnímu milieu. Nebyl to ovšem postoj zástupce ublíženého a nedoceneného národa, ale postoj zralého, soudného člověka, který je schopen ocenit ryze v jakémkoliv díle. V jeho pojetí byla vize kulturního bohatství vždy spojena také s místem přijetí, které zároveň umožňuje vzdělávání. Dopis pokračuje: „*Bylo by vhodné, založit zde dům, kde by naši lidé bydleli. Bydlet by v něm mohli i lidé, kteří sem přijedou na skok, nebo kteří chtějí využít zdejší knihovny nebo i university k postgraduálnímu studiu, k disertaci nebo habilitaci. Kvůli habilitaci tu přijede v únoru Dr. Mádr. Byla mi v té věci slíbena finanční pomoc.*“⁹⁷ A pokračuje vizí, která se definitivně uskutečnila v projektu Bibliotheca Cyrillo-Methodiana o dvanáct let později:

⁹⁴ Srov. Nasycení zástupů – Mt 14,14-21.

⁹⁵ Vladimír Neuwirth – Karlu Skalickému. Lovaň, 10. 10. 1969. Soukromá korespondence v osobní dokumentaci prof. Karla Skalického.

⁹⁶ Floss, Karel. *Cit. d.*, s. 131

⁹⁷ Vladimír Neuwirth – Karlu Skalickému. Lovaň, 10. 10. 1969. Soukromá korespondence v osobní dokumentaci prof. Karla Skalického.

Dále mám na mysli založení bohemistické knihovny. Zabývá-li se člověk českou otázkou a českou katolickou kulturou v cizině, zjistí brzy nedostatek pramenů. Je proto nezbytné, aby taková knihovna existovala. Jiné středoevropské národy už po stránce kulturní a kulturně politické udělaly mnohem větší kus práce. Tato knihovna by v Lovani plnila dvojí účel: zaprvé by sloužila nám a zadruhé by sloužila univerzitě.⁹⁸

Neuwirth, sám exulant, propojuje myšlenku kulturní činnosti se sociální pomocí, která tak dostává parametry pastoračního rázu:

Mnozí lidé, kteří se u nás o Církev v minulosti nestarali, venku konstatovali, že je to hlavně Církev, s jejíž pomocí se v zahraničí setkali. Je však nutno říci, že jde o akce charitativního rázu, a že se najde málo lidí, kteří myslí perspektivně, kteří rozvíjejí něco, co vyžaduje víceletou péči o lidi, kteří si plně uvědomují, že existuje česká katolická kultura, do níž má být zasvěcena mladá generace, aby převzala v budoucnosti o ni péči a zodpovědnost. Moc se mluvilo na koncilu zaangažování laiků do života Církve. Ale prakticky to pořád velmi kulhá.⁹⁹

Neuwirthův postřeh týkající se pomoci církve uprchlíkům doplňuje Mons. Karel Janoušek, sám aktivně působící v České duchovní službě v Německu:¹⁰⁰

Proč se lidi scházeli kolem kostela, to bylo hlavně proto, aby se dozvěděli nějaké informace. Jejich první starostí nebyl kostel ani politika. První a základní PROČ, proč se obraceli k církvi, bylo, protože tam byli ti Češi a od nich se dozvěděli informace, s nimi si mohli popovídat, protože koneckonců: kdo tam přišel a už uměl dobře německy?¹⁰¹

Mons. Janoušek sice popisuje realitu o téměř dvacet let novější, ale principy zůstaly velmi podobné. Církevní komunita byla jedním z mála míst, kde se mohli emigranti setkat s krajany a dozvědět se užitečné informace. Často se stávalo, že poté, co se příchozí adaptovali na nové prostředí, církevní společenství opustili. Neuwirth tyto trendy postřehl a chtěl využít nové situace příchozích ke svědectví o víře. Jako laik reflektuje koncilní akcent na aktivitu laiků, neubrání se jistému rozčarování z církevní

⁹⁸ Vladimír Neuwirth – Karlu Skalickému. Lovan, 10. 10. 1969. Soukromá korespondence v osobní dokumentaci prof. Karla Skalického.

⁹⁹ Tamtéž.

¹⁰⁰ Srov. *Česká duchovní služba v Německu*. [online] Poslední aktualizace 22. 3. 2017 [Cit. 3. 4. 2017]. Dostupné z: <http://www.misie-nemecko.com/?Historie>. Srov. též Kučera, Pavel – Palán, Aleš. *Lágr*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009.

¹⁰¹ Rozhovor s Mons. Karlem Janouškem, audiozáznam ze dne 9. 8. 2016. Zaznamenáno na elektronické médium, v osobní dokumentaci autora práce.

praxe, ale zároveň si velmi intenzivně uvědomuje, že bez kněze, který by byl výraznou osobností, nebude jeho apoštolát dostatečně účinný.

Je zde třeba kněze vzdělaného, horlivého a podnikavého. Vzdělaného proto, aby mohl působit mezi studenty a intelektuály. Horlivého: dnes má totiž Církev mnoho kontestátorů¹⁰², ale málo těch, co mluví z působení Ducha sv. Podnikavého: je tu třeba a je tu možno rozvinout určité akce – i na získání peněz. Benelux patří k zemím, jež nejvíce podporují katolické věci ve světě. A konečně je třeba kněze, který má smysl pro spolupráci. Mysleli jsme na Vás.¹⁰³

V závěru dopisu zaznívá vyznání víry, které je klíčem k pochopení všeho, co Neuwirth dělá. Píše to člověk, který je ve svých čtyřiceti osmi letech na vrcholu sil a pro svou víru byl sedm let ve vězení:

Pro mne má život cenu jen skrze Církev a pro Církev. Mohl byste proto počítat s mou ustavičnou spoluprací. – Můžeme tu vnést také něco našeho, něco ze zkušenosti Církve zpoza železné opony. Je to velmi potřebné. Jednou z příčin křesťanské krize na západě je nepřítomnost zkušenosti Církve východní. Kdyby tu její zkušenost byla přítomna, bylo by tu o mnoho iluzí méně. [...] Na každý pád je třeba otázku českého kněze zde řešit pilně.¹⁰⁴

Ironií osudu se hranice Československa neprodyšně zavřely přibližně ve stejnou dobu, kdy je Neuwirth jen krůček od spuštění svých smělých plánů. Co ale nevzalo za své, bylo vznikající přátelství mezi těmito dvěma významnými aktéry českého exilu.

Spolupráce s P. Karlem Skalickým

Karel Skalický publikoval následující vzpomínku, kterou nalezneme v příloze porevolučního vydání *Apokalyptického deníku*:

Bylo to 31. 3. 1970, kdy mi napsal dlouhý dopis obsahující, jak se vyjádřil, 'několik poznámek k české katolické činnosti venku'. Bylo mi okamžitě jasné, že do našeho poklidného exilového rybníčku vtrhla štika, která je s to vyburcovat naši činnost z navyké zaběhnutosti. Uveřejnil jsem proto obecnou část tohoto dopisu ve Studiích (22/1970, s. 226-229) pod názvem: 'O zmeškávání autobusu, Křesťanské akademii a jiných věcech k zamyšlení'.¹⁰⁵

¹⁰² Vliv francouzského slovesa *contester* – zpochybňovat, pochybovat.

¹⁰³ Vladimír Neuwirth – Karlu Skalickému. Lovaň, 10. 10. 1969. Soukromá korespondence v osobní dokumentaci prof. Karla Skalického.

¹⁰⁴ Tamtéž.

¹⁰⁵ Srov. Skalický, Karel. Evangelizátor české literární kultury, *cit. d.*, s. 292.

Neuwirth v tomto dopise navazuje na rozvíjení úvahy o důležitosti kultury, kterou postrádá v práci Křesťanské akademie: „*Bez řešení základních problémů národní kultury ztrácí i kněžská pastore na účinnosti.*“¹⁰⁶ Vysvětluje, proč je nutné znát minulost a vědomě na ni navazovat:

Jde o problém kontinuity. Tento problém dnes existuje v celém světě. U nás však má svou zvláštní palčivost. Ustavičnými politickými zvraty je souvislost generací narušována více než jinde. Generace, která nastupuje, ví málo o tom, co dělala generace předchozí. A co udělaly dvě – tři – čtyři generace předtím, ví jen odborník, a i ten má u nás často v té věci mezery.¹⁰⁷

V textu také nalezneme precizní, originálně formulované postřehy: „*Démon české negace je příčina izolacionistického způsobu myšlení. Čecha zajímá na Kralické bibli to, že je Kralická. Méně ho už zajímá, že je to bible.*“¹⁰⁸ Autor se odvolává jako na vzor na staroříšského nakladatele Josefa Floriana. Za pouhé dva roky poté tuto myšlenku zhmotní ve sdružení Opus bonum: „*S Florianem začíná nástup toho, co můžeme nazvat moderní katolickou literaturou českou. [...] Nyní je na nás, abychom vešli v jejich práci, ale ne pouhým přidáváním cihel, nýbrž jako architekti.*“¹⁰⁹

Spolupráce mezi profesorem Skalickým a Vladimírem Neuwirthem se rozvíjí skrze římské *Studie*, redigované Skalickým, které otiskly medailony významných osobností českých kulturních a církevních dějin, jako byl Metoděj Habáň, Antonín Šuránek, Vladimír Holan, Pavel Křížkovský, kardinál Tomášek nebo Adam Kravařský ze Šlevic. Dále zde vyšly poznámky o Hans Urs von Balthasarovi a již zmíněný článek *O zmeškávání autobusu, Křesťanské akademii a jiných věcech k zamyšlení*, esej *Víra a základy křesťanské kultury v Čechách*, text o odsouzení P. Radima Hložánky komunistickým režimem, přednáška *Frankfurt a Německo – Praha a Čechy*. „*Přeji si však, abys ji publikoval pod pseudonymem Karel Hubert*¹¹⁰ *a bez udání místa*“¹¹¹, napsal Neuwirth Skalickému v průvodním dopise. Karel Skalický se účastnil Neuwirthových aktivit, nakolik mu to situace dovoľovala, především Akademických

¹⁰⁶ Vladimír Neuwirth – Karlu Skalickému. Lovaň, 31. 3. 1970. Soukromá korespondence v osobní dokumentaci prof. Karla Skalického.

¹⁰⁷ Tamtéž

¹⁰⁸ Tamtéž. Velká i malá písmena zachováváme podle originálu.

¹⁰⁹ Tamtéž

¹¹⁰ Hubert bylo druhé křestní jméno Karla Neuwirtha, Vladimírova otce, ale není zapsané v jeho rodném listě a sám ho ani nepoužíval. V druhé polovině osmdesátých let byl Neuwirth – podle svého vyjádření - sledován StB. To byl zřejmě důvod pseudonymu a neuvedení místa.

¹¹¹ Vladimír Neuwirth - Karlu Skalickému. Místo neuvedeno, 2. 12. 1988. Soukromá korespondence v osobní dokumentaci prof. Karla Skalického.

týdnů, a jeho protějšek se zase účastní jednání Křesťanské akademie v Římě, schůzi římského střediska Velehrad a dalších aktivit.

P. Jean Delcuve

V Belgii se Vladimír Neuwirth seznamuje s jezuitou Jeanem Delcuvem, který se mu stal duchovním rádcem a významně jej ovlivnil. Sám k tomu později napsal:

Kdekoliv jsem bydlel delší dobu, vždy jsem se snažil najít stálého duchovního vůdce. Tak tomu bylo i po mém příchodu do Lovaně. Navštěvoval jsem jezuitskou kolej v Eegenhovenu, jež se nacházela na okraji tohoto univerzitního města. Seznámil jsem se s jedním rakouským jezuitou, který zde studoval teologii [...]. Když jsem se ho ptal na dobrého duchovního vůdce¹¹², doporučil mi Otce Delcuva [...]. Později jsem za ním jezdil do jiných míst, kam byl přeložen. I když jsem si pro změnu bydliště našel jiného kněze, považoval jsem Otce Delcuva za svého hlavního duchovního vůdce, za kterým jsem jel v případě důležitého rozhodování třeba několik set kilometrů.¹¹³

V našich zemích není jméno tohoto jezuity známé, proto je na místě uvést alespoň několik jeho životopisných dat a myšlenek.¹¹⁴

Jean Delcuve se narodil 7. května 1906 v belgickém městečku Quévy-le-Grand poblíž francouzských hranic. Spolu s bratrem Georgesem vstoupil do jezuitské koleje v Tournai a posléze, v září 1924, vstupuje do noviciátu jezuitů v Drongenu u Gentu. V roce 1928 začíná studovat filozofii v Eegenhovenu, kde je jedním z přednášejících filozof a psycholog Joseph Maréchal.¹¹⁵ Touto osobností je nadšen, protože spojuje filozofii se studiem dynamiky projevující se u mystiků. V letech 1932-1934 je otec Delcuve povolán do biskupského konviktu ve Verviers u Lutychu, protože tou dobou už představení ví o jeho daru duchovního vedení, zejména s důrazem na volbu povolání. Od roku 1934 do roku 1938 studuje teologii v Lovani. *„Po celý život bude cítit rozdílnost, která existuje mezi teologií a duchovní zkušeností; nebude však nikdy mít k teologii nedůvěru. Pro něho je teologie pramenem duchovní zkušenosti. Teologie totiž osvětluje církevní Tradici a má ukazovat a činit bezpečnou cestu člověka duchovního*

¹¹² Karel Floss uvádí, že Vladimír Neuwirth žil celý život z toho, že pečlivě hledal duchovního vůdce. Viz Floss, Karel. *Cit. d.*, s. 23.

¹¹³ ASLU, PVN, sign. 26. Vlastní práce Vladimíra Neuwirtha. *Vzpomínka na otce Jeana Delcuva*.

¹¹⁴ Srov. ASLU, PVN, sign. 36. Překlady Vladimíra Neuwirtha. Hennaux, Jean-Marie, SJ. *Otec Jean Delcuve /1906-1989/*. Zdroj článku neuveden.

¹¹⁵ Viz Javaux, J. SJ. Joseph Maréchal. *Česká provincie Tovaryšstva Ježíšova*. [online] 2006. [Cit. 3. 4. 2017]. Dostupné z: <http://www.jesuit.cz/osobnost.php?id=34>.

nebo mystika.¹¹⁶ Mladého Delcuva výjimečným způsobem oslovil jezuita Léopold Malevez¹¹⁷, zejména jeho kurz o Nejsvětější Trojici. Celý život se k němu vracel, četl ho a meditoval. V Delcuvově článku *K jednotě s Bohem po celý život* čteme ozvěnu Malevezovy trinitární teologie aplikovanou na mezilidské vztahy: „*Abychom viděli člověka v úplnosti jeho reality, musíme se na něj dívat v jeho trinitární hloubce, ve světle účinné lásky, kterou k němu chová Trojice. Vidění celého člověka v tomto jasu nás vede k tomu, abychom k němu přistupovali jinak, i když je nám málo sympatický, a dokonce i tehdy, když nás urazil.*“¹¹⁸ Na kněze byl Jean Delcuve vysvěcen 24. srpna 1937. V následujících pěti letech se vrací na známá místa. Nejprve se vrací do Drongenu, pak se na krátkou dobu stává vojenským duchovním a poté vrací do Verviers, tentokrát jako rektor Biskupského konviktu. Zásadní zlom v jeho životě nastává v roce 1942, kdy se na třicet let stává spirituálem Collège Maximum v Eegenhovenu. Poté je ustanoven superiorem jezuitské komunity v Eegenhovenu a nato rektorem v Godine. V roce 1989 se stal superiorem exercičního domu Notre Dame du Travail ve Fayt-lez-Manage. 1. prosince 1989 umírá. Kromě řádových povinností byl dlouho mezinárodním ředitelem Eucharistické unie se sídlem v Lurdech. Jean-Marie Hennaux píše: „*Otec Delcuve velmi zdůrazňoval potřebu spojení lásky a pravdy. Osobám duchovním uměl připomenout, že Duch vychází z Loga, a že každé osvícení zůstává podřízeno snoubence Slova. Lidem intelektuálním ukazoval, že poslední slovo nepatří řádu poznání, nýbrž řádu lásky.*“¹¹⁹ Neuwirth sám popisuje, že návštěvy u Delcuva měly obvykle dvě části: rozhovor a navazující zpověď.

Byly okamžiky, kdy jsem pozoroval, jak se tiše modlí, aby ho Bůh osvětlil. Když jsem skončil vyznání nebo vysvětlení, začal sám hovořit. Věci, které mi nebyly jasné, pokud šlo např. o životní rozhodování, svým slovem ozřejmil a řekl s naprostou jasností své mínění. Připadalo mi, jakoby rozřízl břitvou otázku, jež se kladla, jako papír na dvě půlky a řekl: ta je pro tebe dobrá, ta druhá není.¹²⁰

Filozof Karel Floss si Vladimíra Neuwirtha hluboce vážil nejen jako autora knih *Apokalyptický deník* a *Vcházení do Evropy*. Cenil si také jeho celoživotního úsilí pečlivě

¹¹⁶ ASLU, PVN, sign. 36. Překlady Vladimíra Neuwirtha. Hennaux, Jean-Marie, SJ. *Otec Jean Delcuve /1906-1989/*. Zdroj článku neuveden.

¹¹⁷ O Malevezových teologických postojích srov. Gibellini, Rosino. *Teologické směry 20. století*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2011, s. 273-274, 276, 279-280.

¹¹⁸ ASLU, PVN, sign. 36. Překlady Vladimíra Neuwirtha. Delcuve, Jean. *K jednotě s Bohem po celý život*. Zdroj článku neuveden, s. 12.

¹¹⁹ ASLU, PVN, sign. 36. Překlady Vladimíra Neuwirtha. Hennaux, Jean-Marie, SJ. *Otec Jean Delcuve /1906-1989/*. Zdroj článku neuveden.

¹²⁰ ASLU, PVN, sign. 26. Vlastní práce Vladimíra Neuwirtha. *Vzpomínka na otce Jeana Delcuva*.

hledat duchovního vůdce. Tuto Neuwirthovu vlastnost potvrzují i všichni ostatní svědkové, se kterými jsme byli v kontaktu.

Apokalyptický deník

Jak bylo již dříve uvedeno, belgický pobyt je výjimečný i tím, že právě zde si začíná Neuwirth zapisovat postřehy týkající se kultury, víry i osobní situace, které později vydává pod názvem *Apokalyptický deník*. Bez velkých gest v něm nechává nahlédnout čtenáře do svého nitra. „*Je zákon v životě duchovním, že udělení velké milosti předchází velké utrpení či velká úzkost.*“¹²¹ Glosuje literáty: „*Žítí teď, právě v této chvíli, to je jeden z nejhlubších rysů básnické tvorby Demlovy.*“¹²² Neúprosně komentuje realitu společnosti: „*Protože tajemství bylo vysunuto ze středu našeho zájmu, schází našemu životu úžas.*“¹²³ A také předává moudrost meditovanou i prožitou: „*Aby duše milovala Ženicha Velepísně, musí být připravena otřesením Apokalypsy.*“¹²⁴

Četba a meditace knihy *Zjevení* Neuwirthovi postupně odkrývá nové souvislosti a zároveň vede i k reflexi prožívaného: „*V tomto Apokalyptickém deníku jsem chtěl vynechat tematiku domova, jako by s Apokalypsou naplno nesouvisela. Nyní zjišťuji, že by to rozhodně nebylo správné; domov má svou epifanickou hodnotu, širší, než jsem se domníval. Připadá mi to, jako bych 48 let sbíral materiál, abych mohl nyní začít stavět.*“¹²⁵ Apokalypsa je fenomén, ve kterém Neuwirth nalézá přirozené propojení všeho, co doposud prožil. Kromě tematiky domova je to také *tajemství otřásání* a *tajemství vejítí v odpočinutí*:

Život postavený na Apokalypse je životem postaveným na tajemství otřásání a na tajemství vejítí v odpočinutí. Tajemství otřásání, toť tajemství kříže, tajemství vejítí v odpočinutí, toť tajemství domova a nebeského Jeruzaléma. Domov pozemský spočívá na vzájemné lásce muže a ženy doplněné smlouvou. Domov věčného Jeruzaléma spočívá na lásce duše ke Kristu vrcholící v zasnoubení a sňatku.¹²⁶

V předvečer další životní změny, 23. 10. 1970, se tento neúnavný poutník přirozeně vrací k tématu domova a jeho epifanické hodnotě a zapisuje si:

¹²¹ Neuwirth, Vladimír. *Apokalyptický deník*, cit. d., s. 131.

¹²² Tamtéž, s. 67.

¹²³ Tamtéž, s. 93.

¹²⁴ Tamtéž, s. 17.

¹²⁵ Tamtéž, s. 29.

¹²⁶ Tamtéž, s. 142.

„Bez perspektivy věčného Jeruzaléma ztrácí domov na své velikosti.“¹²⁷ To, co mnozí lidé prožívají naprosto spontánně, bez vědomého definování si metafyzické podstaty domova, to prožívá Vladimír Neuwirth jako důsledek života s Logem, jako reflexi svých životních postojů a poznávání kontinuity jednotlivých životních etap. Obojí má svou hodnotu. Jak spontaneita rodičů, kteří si nedefinují podíl na směřování k vyšší ideji, přestože k ní svým jednáním odkazují, tak Neuwirthova osobní zkušenost s Bohem Apokalypsy, který jím otřásá, ale dává skrze to i hlubší porozumění přirozeným jevům. Nepochybně byla absence domova ve čtyřiceti devíti letech výraznou ztrátou. Pochopení podstaty mu ale umožnilo udělat další odvážné kroky. To proto, že našel svůj pravý domov ve věčném Jeruzalémě, ke kterému stále směřoval. Sám k tomu dodává: „Pozoruji, jak se stálou četbou Apokalypsy utváří má obraznost a jak začínám chápat věci jiným způsobem.“¹²⁸

Apokalyptický deník je dílo mimořádné stejnou měrou, jakou je mimořádný životní úděl autora, dynamický, dramatický, bojující o naději uprostřed bouří času. A také plný nečekaných zápletek. Jednou z nich je i rozpad nejstarší katolické univerzity na světě, která jej zaměstnává, na vlámskou a francouzskou část. Vladimíru Neuwirthovi začíná další životní etapa. 14. října 1970 posílá dopis Marii¹²⁹, v jehož závěru píše: „Dostal jsem dnes opět dva dopisy z Německa týkající se mého zaměstnání. Myslím, že opustím staroslavnou Lovaň a přistanu v městě nad Mohanem.“¹³⁰

3.3 Frankfurt nad Mohanem

Od 1. 1. 1971 nastupuje Vladimír Neuwirth jako kulturní a sociální pracovník při české katolické obci ve Frankfurtu nad Mohanem. Jak se dostal z Lovaň do Frankfurtu nad Mohanem? Byl to výsledek racionální úvahy, Neuwirthovy rozsáhlé sítě kontaktů, nebo zde byl nějaký jiný vliv? Odpověď na tuto otázku se našla v Archivu Slezské univerzity v Opavě:

S generálním sekretářem jednoho papežského institutu v Bruselu, jednal jsem o místě vědeckého pracovníka, spojeném s apoštolskou aktivitou. Navštívil jsem v té době Königstein v blízkosti Frankfurtu. Když jsem odbočoval z cesty,

¹²⁷ Neuwirth, Vladimír. *Apokalyptický deník*, cit. d., s. 209.

¹²⁸ Tamtéž, s. 238.

¹²⁹ Z dopisu není bohužel možné určit přesnou adresátku.

¹³⁰ ASLU, PVN, sign. 6. Dopisy od V. N. různým adresátům bez jména. Lovaň, 14. 10. 1970.

zaslechl jsem český hovor. Dal jsem se s rozmlouvajícími lidmi do řeči. Byl mezi nimi P. Jech, český kněz ve Ffm¹³¹. Dověděl jsem se o nově zřízeném systemizovaném místě pro laika v české katolické obci. Přesvědčovali mne, abych vzal toto místo. „Proč sloužíte cizím a nepřijdete k nám,“ argumentovali krajané. Nakonec jsem se rozhodl pro nabízené místo. Kdybych šel po zmíněné cestě o patnáct vteřin dříve, nezaslechl bych český hovor a působil po léta někde v Bruselu.¹³²

Neuwirth odchází do Frankfurtu nejenom kvůli zániku místa na lovaňské univerzitě, ale hlavně z důvodů, které vyjmenovává v konceptu dopisu otci Jechovi,¹³³ ještě před nástupem na nové místo. Je to v první řadě práce na založení, rozšíření a upevnění světského institutu (viz výše kapitola Společenství), protože to považuje za hlavní poslání svého života. Frankfurt se mu pro tento záměr zdá vhodnější než Lovaň. Představuje si svou pracovní náplň spíše jako spolupráci, než jako výpomoc farní správě. Klade otázku, zda by jeho nadřízený nebyl proti realizaci bohemistické knihovny. „*Bez ní si totiž nedovedu práci na poli křesťanské kultury představit.*“¹³⁴ A vypočítává, jaké aktivity má už předem domluvené nebo je vidí jako užitečné, a tudíž pro ně potřebuje prostor – spolupráci s Křesťanskou akademií, s revue *Studie*, zejména ohledně vydávání knih, vlastní tvůrčí činnost, překlady, občasné přednášky nebo návštěvy mimo vymezené pracovní území čtyřech diecézí.¹³⁵ Mínil tím římské Nepomucenum, Lovaň, Innsbruck a jiná místa.

„*Mým ideálem je rovnováha mezi duchovním, kulturním a praktickým*“¹³⁶, píše jako stručnou charakteristiku svého poslání. Velkorysost otce Jecha i tehdejších poměrů v německé katolické církvi umožnila tuto vizi akceptovat. Je až s podivem, že Neuwirth ve stejném dopise píše otci Jechovi: „*Kdyby mě má funkce měla přivést do stavu ustavičného poklusu, neměl bych o ni zájem.*“¹³⁷ Už jen výčet plánovaných aktivit dává tušit, že budoucí spolupracovník nemluví o zaměstnání na určitý počet hodin, ale o celoživotním povolání a bude nutně zápasit s časovými nároky.

¹³¹ Frankfurtu nad Mohanem.

¹³² ASLU, PVN, sign. 6. Dopisy od V. N. různým adresátům bez jména. Pavlovi (příjmení neuvedeno). Místo neuvedeno, 17. 9. 1989.

¹³³ Viz ASLU, PVN, sign. 3. Dopisy od V. N. různým adresátům. Složka Jech, J. Lovaň, datum neuvedeno.

¹³⁴ Tamtéž.

¹³⁵ Neuwirthova práce byla určena pro diecéze Limburg, Fulda, Mohuč a Špýr.

¹³⁶ ASLU, PVN, sign. 3. Dopisy od V. N. různým adresátům. Složka Jech, J. Lovaň, datum neuvedeno.

¹³⁷ Tamtéž.

Nově vytvořené místo sociálního pracovníka¹³⁸ odpovídalo nutnosti rozšířit kapacitu pro přicházející emigranty. „*Prvořadým úkolem na novém místě byla pomoc uprchlíkům z ČSSR a ostatních zemí za železnou oponou. Podle vzpomínek Vladimíra Krčméryho šlo mnohdy o práci až do úplného fyzického vyčerpání, kdy bylo potřeba sehnat bydlení, finanční prostředky i zaměstnání.*“¹³⁹ Počet uprchlíků, kterým se česká duchovní služba ve Frankfurtu v sedmdesátých letech věnovala, není autorovi této práce znám. V písemné pozůstalosti Vladimíra Neuwirtha se ale dochoval ručně psaný soupis nových uprchlíků alespoň z let 1981-1985 a jejich počet je 703.¹⁴⁰ Lze předpokládat, že z kraje sedmdesátých let byl počet emigrantů, kteří prošli přes duchovní službu ve Frankfurtu výrazně vyšší.¹⁴¹ K tomu ještě musíme připomenout, že náplň práce byla v Neuwirthově provedení rozšířena i na pastorační činnost. „*S každým uprchlíkem dělám dosti podrobný pohovor. Věnuji i určitou pozornost rodinným poměrům.*“¹⁴² V praxi se snažil být v kontaktu s příchozími alespoň rok, pokud byl o to z jejich strany zájem.

Neuwirth se během svého zaměstnání sociálního a kulturního referenta rovněž osobně zasadil o to, aby nebyli do Československa vydáni únosci letadel, protože bylo zřejmé, že nejsou teroristé a pouze chtějí žít ve svobodné společnosti. Navíc by je v jejich domovině mohl čekat i trest smrti. Ve své přednášce říká:

Čtyřikrát jsme řešili problém únosu letadel. Víte, že Frankfurt má to největší letiště.¹⁴³ No, tak první únos byl z letiště v Ruzyni. Byl to on a ona.¹⁴⁴ Přiletěli – musím poznamenat, že se nic nestalo – ve všech čtyřech případech se nic nestalo. A mně šlo o to, aby nebyli vydáni československým úřadům a případně ještě odsouzeni k smrti. Tak jsem zatelefonoval doktoru Kronenbergovi.¹⁴⁵ Musím říct, že neměl do toho chuti a odmítl to. Ovšem pak si to rozmyslil a asi za tři dny, dneska už nevím, jestli mi telefonoval nebo mi poslal dopis, prostě se

¹³⁸ Sociální činnost byla původně zamýšlená náplň práce. Teprve Vladimír Neuwirth ji rozšířil i o kulturní činnost. Neuwirthův zaměstnavatel, limburské biskupství, nebylo proti. Srov. tamtéž.

¹³⁹ Krčméry, Vladimír. Vybrali jsme z vašich dopisů. *Dialog Evropa XXI, č. 4*. Brno: MSKA, 1994, s. 41.

¹⁴⁰ Viz ASLU, PVN, sign. 9. Ze sociální činnosti V. N. Seznamy uprchlíků.

¹⁴¹ Historik Prokop Tomek uvádí, že počet uprchlíků v letech 1968-1969 byl kolem 70.000 a poté klesal, až od roku 1979 dosahoval přibližně 5000 osob ročně. Viz Tomek, Prokop. *Emigrace. Totalita*. [online] 1999-2017. [cit. 15. 1. 2017]. Dostupné z: <http://www.totalita.cz/vysvetlivky/emigrace.php>

¹⁴² ASLU, PVN, sign. 6. Dopisy od V.N. různým adresátům bez jména. Panu profesorovi (jméno neuvedeno). Frankfurt, 27. 1. 1980.

¹⁴³ V době zahraničního pobytu Vladimíra Neuwirtha byly provedeny čtyři únosy letadel z ČSSR s přistáním ve Frankfurtu nad Mohanem. Srov. Keller, Ladislav - Koverdinský, Bohdan. *Únosy dopravních letadel v Československu 1945-1992*. Cheb: Svět křidel, 2012, s. 24n.

¹⁴⁴ Únos 11. 10. 1977, pachatelé Vlastimil Ťoupalík a Růžena Vlčková. Srov. tamtéž, s. 153-159.

¹⁴⁵ Dr. Friedrich Kronenberg, západoněmecký politik a generální tajemník Des Zentralkomitees der deutschen Katholiken (Ústředního výboru německých katolíků). Srov.: Dr. Dr. h. c. Friedrich Kronenberg. *Kommission für Zeitgeschichte*. [online] 20. 8. 2012. [cit. 28. 3. 2017]. Dostupné z: http://www.kfzg.de/Organisation/Tragerverein/Friedrich_Kronenberg/friedrich_kronenberg.html.

do toho ten Ústřední výbor německých katolíků obul. A tak jsme dosáhli toho, že ti únosci letadel nebyli vraceni československým úřadům.¹⁴⁶

Podle P. Richarda Čemuse SJ byla sociální práce vyčerpávající a Neuwirth by ji sotva mohl vykonávat, kdyby se nevěnoval i kulturně-osvětové činnosti.¹⁴⁷ Jedním z největších počinů jeho exilového období, spojených s kulturou, bylo organizování Akademických týdnů.

Akademické týdny 1971

Kromě sociální práce začíná Neuwirth hned v prvním roce svého německého pobytu organizovat Akademické týdny (AT)¹⁴⁸. Bezprostředně po prvním exilovém ročníku AT v roce 1971 začíná velmi intenzivní období, zejména kvůli vztahům s některými představiteli českého katolického exilu. Proto je nutné dát větší prostor korespondenci, která objasňuje názorové pnutí i osobní postoje aktérů.

Na rozdíl od následujících let není z prvních exilových AT příliš patrné, jak probíhala organizace a kdo byl v roce 1971 členem užšího organizačního týmu. Zachovala se však korespondence z března toho roku, kdy opat Anastáz Opasek¹⁴⁹ posílá Neuwirthovi dvě krátké zprávy. V první z nich, datované 21. 3. 1971, píše, že už je na čase intenzivně shánět dům podzimního shromáždění. Ve druhé z nich píše: „*Na jeden večer by se mohl pozvat Kryl. Taky by mohl přednášet ten Künzel,*¹⁵⁰ *který*

¹⁴⁶ Neuwirth Vladimír. Česko-německé vztahy. *Akademické týdny*. [audio-MP3] č. 3/31. Citát s uvedením převzat z bakalářské práce Bakeš, Ondřej. *Cit. d.*, s. 26.

¹⁴⁷ Srov. Rozhovor s P. Richardem Čemusem SJ, audiozáznam ze dne 29. 8. 2016. Zaznamenáno na elektronické médium, v osobní dokumentaci autora práce

¹⁴⁸ Dále uvádíme Akademické týdny jen pod zkratkou AT, není-li v citaci uveden název jinak.

¹⁴⁹ Od prosince 1968 byl Anastáz Opasek v exilu v klášteře v Rohru. Srov. Koura Petr a kol. *Diktatura versus naděje. Pronásledování římskokatolické církve v Československu v letech 1948-1989*. Praha: ÚSTR, 2014, s. 51-52. Do Rohru se uchýlili už benediktinští mniši německé národnosti vyhnání po roce 1945 z Broumova. Srov. Krátký životopis. Anastáz Jan Opasek (1913-1999). [online] 28. 4. 2009. [cit. 3. 4. 2017]. Dostupné z: <http://www.opus-bonum.cz/category/opasek/kratky-zivotopis/> a Historie benediktinského řádu. *Klášter Kladruby*. [online] [cit. 3. 4. 2017]. Dostupné z: <http://kladruby.euweb.cz/pages/historie/historiebenedikt.htm>.

Neuwirth zvažoval spolupráci s opatem Opaskem a ještě jedním duchovním už během svého pobytu v Lovani. Obrátil se na P. Skalického s prosbou o názor. Karel Skalický odpovídá 1. 10. 1970: „*Na to je třeba trochu trochu ražáka [...] na to by spíš byl subjektivně uzpůsoben opat Opasek, ba dokonce nejenom spíš, ale myslím, že i velmi uzpůsoben. Ovšem... ta objektivita, s tou nevím, jak to u něj je.*“ ASLU, PVN, sign. 19. Dopisy pro V.N – S, Š, Skalický Karel. Řím, 1. 10. 1970.

¹⁵⁰ Franz Peter Künzel, překladatel, editor, redaktor z českého a slovenského jazyka do němčiny. Přeložil díla od V. Vančury, B. Hrabala, M. Kundery, V. Havla a dalších autorů. Více na Franz Peter Künzel. *Temporati*. [online] 2004. [cit. 29. 1. 2017]. Dostupné z: http://temporati.de/Franz_Peter_K%C3%BCnzel.html. V diplomové práci Jana Hrona z Univerzity Karlovy se ve vysvětlivce č. 1 k dopisu Václava Havla Josefu Hiršalovi z 15. listopadu 1973 uvádí: „*Franz Peter Künzel (1925), Němec narozený v Čechách, za druhé světové války důstojník německého Wehrmachtu, po válce odsunut do západního Německa, překladatel z češtiny do němčiny (například*

*překládá naši literaturu.*¹⁵¹ V archivu Vladimíra Neuwirtha je dopis od P. Jaroslava Škarvady z 1. června 1971, ve kterém stojí: „*Milý pane doktore, právě mi došlo Vaše pozvání s programem Akademického týdne. Pročítal jsem ho s velkým zájmem a kulil oči nad tím, co se Vám podařilo připravit. Gratuluji z celého Srdce – opravdu upřímně.*“¹⁵² V pozdější korespondenci zve Jaroslav Škarvada z pozice koordinátora české duchovní správy v cizině Neuwirtha i P. Jecha na sjezd střediska Velehrad v srpnu 1971 ve švýcarském Fribourgu. Neuwirth se zúčastnit nechtěl s odkazem na minulý, neužitečný sjezd. Škarvada ale o měsíc později namítá:

Víte, osobně mám radost, že se Vám podařilo připravit ten Akademický týden. Jen houšť! Ale znaje lidi, mám trochu obavu, aby to nevedlo k nějakému oddálení, víte, lidé mají také (teď nemyslím na Vás!) určité totalitářské sklony, které si snad ani neuvědomují. A tu právě osobní setkání může být velmi užitečné a tak nějak citově předejít oddálení, pohlížení na druhého jako na ‚trucorganizátora‘ a nevím co ještě. [...] Jsem pro pluralismus v lásce a ta potřebuje také osobní styk – proti člověku, s kterým jsem seděl u oběda nemohu mít tolik předsudků, jako proti někomu, koho si jen vykonstruuji ve své fantasmii. Snad mne chápete – mám strach, aby ten týden nebyl viděn jako něco ‚ne našeho‘ ze strany určitých lidí.[...] Myslím, že je dobré i křesťanské předcházet takovému podvědomému oddalování.¹⁵³

Další dopis od P. Škarvady je z 25. 7. a děkuje v něm za přihlášku „drahému panu doktorovi“ i otci Jechovi.

Program AT se uskutečnil od 24. 9. do 30. 9. 1971 v klášteře Oblátů v Hünfeldu u Fuldy a jednotícím tématem byly česko-slovenské problémy v minulosti a přítomnosti. Přednášejícími byli Dr. Richard Havel, již zmiňovaný Franz Peter Künzel, Vladimír Neuwirth, P. Alexander Heidler, Miroslav Vitula, P. Karel Vrána

Miroslav Holub, Bohumil Hrabal, Richard Weiner), v roce 2008 předseda Společnosti pro podporu východo- a středoevropského písemnictví. Z článku Pavla Kohouta (deník Právo z 13. listopadu 2004), založeném na informacích z archivu československých bezpečnostních složek, vyplývá, že Künzel se stal spolupracovníkem československé kontrarozvědky: „Už v roce 1948 vysazen do Němce řízeně, jakožto od roku 1947 agent zdejší zpravodajské služby, která ho předávala i jiným zájemcům. Pod krycím jménem Červenka donášel pak nejen na československé emigranty, kterým pomáhal, ale především na své sudetoněmecké rodáky.“ Podle Václava Havla zaujal Künzel v éře komunismu pozici nejlepšího, nejdůležitějšího, nejosvědčenějšího překladatele z češtiny do němčiny: „Uzurpoval vlastně všechno, překládal všechno možné od Pujmanové až po Havla, že. Čím dál více se začal přiklánět k té Pujmanové a začal sem jezdit na ty jejich sjezdy a s námi se přestal stýkat. Psal jakési oslavné články na ty oficiální spisovatele.“ (Havel, 2008)“ Hron, Jan. Korespondence Václava Havla. [online] Praha: Karlova univerzita, 2008, s. 70. [cit. 3. 4. 2017]. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/download/120052751>. Diplomová práce.

¹⁵¹ ASLU, PVN, sign. 17. Dopisy pro V. N, složka Opasek, Anastáz. Místo neuvedeno. 21. 3. 1971. A tamtéž. Místo neuvedeno. Datace není přesně určena, zachovalo se jen III. 71.

¹⁵² ASLU, PVN, sign. 19. Dopisy pro V. N – S,Š, Škarvada Jaroslav. Řím, 1. 6. 1971.

¹⁵³ Tamtéž. Řím, 9. 7. 1971.

a další. Čtrnáct dní poté píše Škarvada: „*Drahý Vladimíre, až sem došly hlasy a ozvěna o Ak. týdnu. Spřímým účastníkem jsem ještě nemluvil – snad až v neděli uvidím K. Vránu – ale myslím, že mám právo Ti ze srdce gratulovat.*“¹⁵⁴ Vladimír Neuwirth později na tyto AT vzpomínal v přednášce proslovené na obnovených polistopadových setkáních na Pavlátově louce u Nového Města nad Metují:

V roce 1971 jsem připravoval první Akademické týdny. Až na jeden týden všechny byly v Hünfeldu u Fuldy. [...] Když už to vše bylo připraveno, dostal jsem dopis, že ministerstvo krátilo rozpočet, a že nedostanu nic. Tak jsem to udělal tak, že jsem napsal – já už nevím - třicet, čtyřicet dopisů, včetně belgického krále¹⁵⁵ a hlavně šlo o církevní instituce, kde jsem napsal: co chci udělat (stručně), a kolik po nich žádám. Nejmenší suma byla tři sta marek a nejvyšší byla osm set marek. Tak vám musím říct, že se peníze sešly, Akademický týden se realizoval a zbyly mi ještě peníze pro druhý Akademický týden. A od druhého Akademického týdne jsme dostávali podporu z Bonnu od Bundeszentrale für politische Bildung. Já jsem do té Bundescentrály jezdíval, [...] i když jsem nic nepotřeboval. [...] A mně řekli tehdy v Bonnu /Bundeszentrale für politische bildung/: Víte, s plánem přichází mnoho lidí, ale vy jste něco realizoval. Tak proto už mi od toho 2. Akademického týdne dávali něco pod 50 procent. Nikdy nedostanete všechno.¹⁵⁶

Dopisy psal Neuwirth na většinu německých biskupství, obeslal některá řeholní společenství, krajanské spolky nejen v Německu a oslovil i exulanty o kterých věděl, že mohou mít alespoň užitečné kontakty, pokud přímo nepřispějí. Část korespondence obstaral i opat Opasek. V korespondenci týkající se AT je také dopis, který odkrývá pisatelův styl práce:

Drahý pane inženýre,
Děkuji Vám za milý dopis a za tiskoviny, které jste mi zaslal. Vaše činnost se mi jeví sympatická. Blíže bych se k věci vyjádřil „po sezóně“, to zn. až budeme mít po Akademickém týdnu, na který Vás srdečně zvu. Tomuto týdnu však neděláme nějakou zvláštní reklamu. První důvod: Myslím, že když se s něčím začíná, je lépe se chovat méně hlučně. Zadruhé považuji se spíše za typ „komorního“ pracovníka. Zatřetí máme už dost účastníků. S naším společným přítelem Jaroslavem jsem se stýkal ve Valdicích a za pražského jara jsem s ním byl asi dvakrát či třikrát.¹⁵⁷

¹⁵⁴ ASLU, PVN, sign. 19. Dopisy pro V. N – S,Š, Škarvada Jaroslav. Řím, 13. 10. 1971.

¹⁵⁵ Viz ASLU, PVN, sign. 3. Dopisy od V. N. různým adresátům. Místo a datum neuvedeny. Zachoval se koncept dopisu belgickému králi Baudoinovi.

¹⁵⁶ Neuwirth, Vladimír. Česko-německé vztahy. *Akademické týdny*. [audio-MP3] č. 3/31.

¹⁵⁷ ASLU, PVN, sign. 6. Dopisy od V. N. různým adresátům bez jména. Frankfurt, 19. 8. 1971. Adresát neuveden, je jím pravděpodobně Miloslav Čemus.

Domníváme se, že jde s velkou pravděpodobností o dopis Miloslavu Čemusovi.¹⁵⁸ Oslovení „pane inženýre“ užíval Neuwirth ve svých dopisech jen zřídka, patrně z prozaického důvodu malého množství inženýrů v jeho okolí. Dále je v dopise patrná linie zájmu o literaturu, která byla v jejich vzájemné korespondenci typická. Nepřímým důkazem je i nejstarší dochovaný dopis od manželů Čemusových v Neuwirthově pozůstalosti, který je psán v prosinci 1971, a ze kterého vyplývá, že pod vlivem podzimních AT přemýšlí o náplni příštího setkání v roce 1972. Posledním ukazatelem je odkaz na společného přítele Jaroslava¹⁵⁹, se kterým se Neuwirth setkal ve Valdicích a Miloslav Čemus jej znal přes P. Josefa Zvěřinu a jeho předúnorové aktivity¹⁶⁰. Proč je pro tuto práci dobré znát okolnosti setkání rodiny Čemusovy a Vladimíra Neuwirtha? Protože se zde zrodilo velmi silné osobní přátelství, které významně ovlivnilo nejen Neuwirtha, ale i manžele Čemusovy, včetně jejich dětí.

Krátce po Akademických týdnech píše Neuwirth Karlu Vránovi o plánech na založení Opus Bonum:

Milý Karle,
[...], přemýšlel jsem o onom eingeschr. Verein¹⁶¹, který hodláme založit. Přemýšlel jsem i o názvu a dospěl jsem k názoru, že by bylo nejlépe nazvat jej Opus bonum. Toto jméno by navazovalo na Florianovo Dobré dílo. Latinský název vyjadřuje zároveň navázání na mezinárodní prostředí a byl by srozumitelný i příslušníkům jiných národností. Opus dále vyjadřuje něco organického. Skutek, čin – toť něco jednorázového. Skutky a činy nemusí a často nejsou ještě dílem. [...] Konečně kdyby se podařilo vytvořit z nejvěrnějších a nejaktivnějších členů „společenství“, nebyl by ani pro ně název špatný. Opus bonum by pořádalo Ak. týdny, pečovalo by o vybudování bohemistické knihovny a občas by vydalo bibliofilský tisk.¹⁶²

V listopadu píše Neuwirth Škarvadovi dopis, kde se zmiňuje o kněžské schůzce, na kterou nebyl pozván, ale kde se řešilo mimo jiné i jeho působení v České duchovní správě. Nevíme přesně, zda reaguje na dopis (v jeho archivu není) nebo výtky, které se

¹⁵⁸ Miloslav Čemus, nar. 30. 11. 1925, vystudoval Vysokou školu strojního inženýrství. 12. října 1954 byl odsouzen k trestu odnětí svobody na sedm let za organizování politického kroužku bývalých členů České ligy akademické v letech 1945(!) – 1950 a údajné přebírání instrukcí od uprchlého kněze Alexandra Heidlera. Uvězněn byl v NPT Opava. Propuštěn na amnestii 10. května 1960. Od 18. srpna 1970 s manželkou a třemi dětmi v emigraci. Více o životě manželů Čemusových viz Čemus, Richard. Matka Courage. *RadioVaticana.cz*. [online] 1. 11. 2009. [cit. 8. 12. 2016]. Dostupné z: <http://www.radiovaticana.cz/clanek.php4?id=11983>.

¹⁵⁹ Nepochybně mině Jaroslav Cuhra, se kterým byl Neuwirth ve Valdicích v úzkém kontaktu.

¹⁶⁰ Srov. Novotný, Vojtěch. *Odvaha být církví. Josef Zvěřina v letech 1913-1967*. Praha: Karolinum, 2013, s. 37 a 174n.

¹⁶¹ Zapsaný (registrovaný) spolek.

¹⁶² ASLU, PVN, sign. 60. Opus bonum. Vladimír Neuwirth – Karlu Vránovi. Frankfurt, 27. 10. 1971.

k němu donesly. Na jeho hlavu se zřejmě snesla vlna poměrně ostré kritiky a výhrad ze strany některých kněží i laiků, kteří pracovali v církvi. Jednou z výhrad bylo, že péči o AT zanedbal svoje povinnosti v české duchovní správě ve Frankfurtu. Neuwirth vysvětluje, že frankfurtský okruh byl na AT zastoupen nejsilněji a že došlo k mnoha osobním sblížením, která jsou důležitá pro účinnou pastorační. Odkazuje i na vliv Karla Vrány na příznivou atmosféru setkání: „*Přítomnost kněží, obzvláště prof. Vrány, na AT umožnila řadě lidí, že si mohli blíže pohovořit o svých osobních problémech – přitom šlo o lidi třeba nevěřící nebo jiného vyznání.*“¹⁶³ Pocit ohrožení ze strany některých krajanů byl nyní verbalizován a řešen jako problém¹⁶⁴ s koordinátorem duchovní služby pro krajany. Neuwirth se obhazuje a vysvětluje svoje postoje:

Musím říci, že se tu necítím jako duchovní správce č. 2, nýbrž jako pracovník Katolické akce a jako sociální pracovník. Různé podniky, o které se tu snažím, vytvářejí pro kněze jedinečnou příležitost, aby si mohl s lidmi osobně a důvěrně pohovořit. Pokud jde o osobní spolupráci, zásadně se snažím vyhnout se osobním konfliktům. Domnívám se, že je křesťanštější dosáhnout méně bez osobních konfliktů než dosáhnout mnoho a vyvolávat při tom konflikty.¹⁶⁵

V listopadu 1971 také téměř končí deníkové zápisky, později publikované pod názvem *Apokalyptický deník*. Neúnavnému organizátorovi začalo tři roky po odchodu do exilu opravdu mimořádně bouřlivé období.

¹⁶³ ASLU, PVN, sign. 4. Dopisy od V. N., Škarvada Jaroslav. Frankfurt, 12. 11. 1971.

¹⁶⁴ Viz ASLU, PVN, sign. 19. Dopisy pro V. N – S,Š, Škarvada Jaroslav. Řím, 9. 7. 1971.

¹⁶⁵ ASLU, PVN, sign. 4. Dopisy od V. N. různým adresátům M-Z, Škarvada, Jaroslav. Frankfurt, 12. 11. 1971.

4 Opus bonum

Čtvrtou kapitolou otevíráme téma dodnes aktuální, protože Opus bonum v jisté podobě působí dodnes. Jedna z nejvýznamnějších exilových organizací byla založena z podnětu Vladimíra Neuwirtha.

4.1 Od založení Opus bonum k Akademickému týdnům 1972

„Opus Bonum e. V.“¹⁶⁶ bylo oficiálně založeno ve Frankfurtu nad Mohanem 10. března 1972. Citujeme ze Slovníku české literatury:

Prvním předsedou se stal poslední opat benediktinského kláštera v Břevnově Anastáz Opasek, tajemníkem teolog Vladimír Neuwirth, na vzniku sdružení se dále podíleli mj. vedoucí zemské kanceláře sdružení sudetoněmeckých katolíků Ackermann-Gemeinde v Hesensku Richard Hackenberg, Vladislav Krtíl¹⁶⁷ či tehdejší ředitel muzea v Bochumi Peter Spielmann.¹⁶⁸

Svou podstatu, program a členství definovalo Opus bonum (OB)¹⁶⁹ takto:

OPUS BONUM

je sdružení lidí dobré vůle, především křesťanů, lidí demokraticky smýšlejících, kteří chtějí podle svých schopností rozšiřovat přínos českého a slovenského

¹⁶⁶ Tehdejší právní norma v NSR vyžadovala, aby spolek byl evidován jako „eingeschriebener Verein“, tedy zapsaný spolek, který měl právní subjektivitu a byl ve službách „bürgerlicher Verein“, tedy občanského spolku. Zapsaný spolek byl zodpovědný za hospodaření, administrativu a veškerý kontakt se státní správou.

¹⁶⁷ Vladimír Krtíl se bezprostředně nepodílel na vzniku Opus bonum v březnu 1972. Viz ASLU, PVN, sign. 60. Opus Bonum. Žádost o členství napsal v Hünfeldu, 17. 9. 1972.

¹⁶⁸ Zach, Aleš. Opus bonum. *Slovník české literatury po roce 1945*. [online] 23. 8. 2010. [cit. 1. 4. 2017]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1748>.

¹⁶⁹ Dále uvádíme pod zkratkou OB, není-li v citaci uvedeno jméno organizace jinak.

národa do evropského kulturního života a toto dědictví předávat mládeži a přitom se též věnovat charitativním úkolům.¹⁷⁰

Sdružení vědomě navazovalo na Josefa Floriana a jeho edici *Dobré dílo*, jehož název převedený do latiny vhodně vyjadřoval kontinuitu i mezinárodní přesah. Dokument pokračuje: „*Opus bonum chápe svůj úkol ve smyslu kulturním, výchovném a společenském a vyhýbá se politické činnosti.*“¹⁷¹ Svůj úkol chtělo OB uskutečnit organizováním kulturních, náboženských a rekreačních programů, stykem s podobně zaměřenými kulturními organizacemi jiných národů, založením bohemistické knihovny, vydáváním literárních a uměleckých děl a především intenzivním osobním kontaktem mezi svými členy a těmi, se kterými naváže kontakty. Tento program měl být realizován skrze AT, Setkání mládeže v Rohru, nakladatelskou činnost a založení galerie propagující českou a slovenskou kulturu. „*Opus bonum nechce konkurovat jiným českým kulturním, vydavatelským či náboženským organizacím. Chce s nimi spíše spolupracovat a jejich činnost vhodně integrovat.*“¹⁷² Členem se mohl stát každý, kdo souhlasil s programem a byl ochoten aktivně pracovat na úkolech sdružení. Členství se naopak ztrácelo nedodržením souhlasu s programem a neochotou pracovat společně, o čemž rozhodovala prostá většina výboru OB. Volby do výboru byly stanoveny ve dvouleté periodě s volitelným a voličským právem každého člena OB.

Neuwirth s Opaskem poté informují německé biskupy, apoštolského nuncia v Německu Mons. Corrada Bafile, sdružení Ackermann-Gemeinde¹⁷³ i některé své přátele o založení OB. Karel Vrána reaguje na zprávu a podporuje svého přítele v dopise z 8. dubna 1972:

OB je oázou, ostrovem múz. Jsem moc, MOC rád, že jsi tu mezi námi. Já věřím v charismata. To, co jsem si přál pro Kř. akademii, o čem jsem snil – o co jsem se bral a k čemu přemlouval mé spolubratry, to jsi Ty už dávno pochopil, tím žiješ a to teď stavíš. Proto se cítím v Tvém prostoru doma. A Ty víš, co znamená být někde DOMA, plně, metafyzicky. Je to sousedství pravdy, bytí, Boha.¹⁷⁴

¹⁷⁰ Program OB, Frankfurt, nedatováno. In soukromá korespondence v osobní dokumentaci prof. Karla Skalického. (Podtržení nadpisu dle originálu.)

¹⁷¹ Tamtéž.

¹⁷² Tamtéž.

¹⁷³ Sdružení vzniklo v roce 1946 jako křesťanská odezva na skutečnost vyhnání čtrnácti miliónů Němců z jimi od nepaměti obývaných území po 2. světové válce. Za cíl si vytкло sociální, charitativní a osvětovou práci, aby k podobným událostem v budoucnu nedocházelo. Název je odvozen z pozdně středověkého díla Jana ze Žatce *Oráč a smrt*, nazvaného v originále *Ackermann aus Böhmen*. Srov. Olbert, Franz (ed.). *Cesta ke smíření. Sdružení Sudetoněmeckých katolíků Ackermann-Gemeinde. Dokumenty 1948-1991*. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1992.

¹⁷⁴ ASLU, PVN, sign. 60. Opus bonum. Karel Vrána – Vladimíru Neuwirthovi. Benevento, 8. 4. 1972.

Následující měsíce probíhají ve znamení příprav na další ročník AT, vyřizování všech formalit spojených se založením OB, intenzivní komunikace mezi zakládajícími členy, ale také návštěv některých institucí. Neuwirth se účastní Setkání mládeže v Rohru a neodmítá ani účast na sjezdu střediska Velehrad v bavorském Niederalteichu. Organizátor tohoto setkání, Mons. Škarvada, ho požádal o příspěvek a vedení diskuze na téma *Situace doma a v exilu*.¹⁷⁵ Vzhledem k rozruchu, který způsobil první AT v České duchovní správě v Německu, zejména v její mnichovské sekci, působí Škarvadův záměr poněkud kontroverzně. „*Budu Ti moc vděčný, ujmeš-li se toho, dosud to býval monopol Dra Heidlera, ale snad je užitečné, aby se tam vyskytly i jiné aspekty a zkušenost někoho, kdo je ještě „čerstvý“ z domova.*“¹⁷⁶ Po návratu ze setkání „římského“ Velehradu dostává Neuwirth dopis od Karla Vrány: „*Čistě osobně a důvěrně, dověděl jsem se, že v Německu vzniká napětí mezi Duchovní správou (K. Fořt) a p. opatem Opaskem + Opus Bonum. [...] Poradíme se osobně o tom, co dělat. Budu stát při Tobě a chránit OB. Vysvětlím Ti pak i svůj návrh, jak předejít všem těmto zbytečným nedorozuměním.*“¹⁷⁷ V září 1972 už vrcholí přípravy na setkání v Hünfeldu a jeden z referentů a zároveň zakladatelů OB, Dr. Petr Spielmann, Neuwirthovi píše:

Čas na přednášku jsem si ukrádal po nocích, aniž bych měl potřebný klid, protože žiju ve stálém napětí způsobeném neustálými intrikami a nejistotou o budoucnosti. Do konce září se má konečně rozhodnout [...]. Teď několik myšlenek k naší práci: Myslím si, že velmi významná je Tvoje myšlenka o knihovně. Ta se může stát momentem – střediskem, kolem něhož by se rozvíjela naše činnost.¹⁷⁸

Jméno Petra Spielmanna je známé spíše v uměleckých kruzích, proto bude užitečné přiblížit jeho cestu do exilu alespoň v několika větách.

Petr Spielmann

Dr. Petr Spielmann, pracovník Národní galerie, vycestoval pracovně do západního Německa v roce 1968 na jeden rok. Poté požádal svého československého zaměstnavatele o prodloužení pobytu, přislíbené ředitelem galerie Kotalíkem. Jeho

¹⁷⁵ Viz ASLU, PVN, sign. 60. Opus bonum. Jaroslav Škarvada – Vladimíru Neuwirthovi. Řím, 21. 4. 1972

¹⁷⁶ Tamtéž.

¹⁷⁷ ASLU, PVN, sign. 22. Dopisy pro V. N – Vol - Vys., Vrána Karel. Místo nečitelné, 1. 9. 1972

¹⁷⁸ ASLU, PVN, sign. 60. Opus bonum. Petr Spielmann – Vladimíru Neuwirthovi. Bochum, 10. 9. 1972

žádost byla ale zamítnuta a Spielmann se rozhodl pokračovat v práci v Bochumi, kde pracoval na propagaci poválečného umění ze zemí za železnou oponou. Dal proto výpověď v Národní galerii. „*Namísto odpovědi dostal vyrozumění, že se v zahraničí zdržuje nelegálně, a stal se tedy emigrantem.*“¹⁷⁹ V roce 1972 umírá ředitel Bochumské galerie Peter Leo a Spielmann byl dočasně pověřen vedením muzea. Výše zmiňované napětí bylo způsobeno právě situací v galerii, která mohla vyústit existenční nejistotou:

Zúčastnil se konkurzu, který mu zpočátku nedával prakticky žádnou šanci, nakonec v něm ale jednohlasně zvítězil. I tehdy se opět objevoval antisemitismus. Poslanec von Thümen prý veřejně prohlásil: „*Když už se ten Žid Zadek stal ředitelem divadla, tak se ten Žid Spielmann nesmí stát ředitelem muzea.*“ Spielmann vedl muzeum jako ředitel od roku 1972 do roku 1997, tedy rovných 25 let.¹⁸⁰

Akademický týden probíhal od pondělí 18. do neděle 24. září 1972 a Petr Spielmann řídil schůzi v sobotu večer, předposlední den AT, při které bylo založeno Opus bonum, občanský spolek (OB, bürgerlicher Verein). Tím se uskutečnil poslední krok vzniku OB. Současně to byla zřejmě ona pověstná poslední kapka, působící vyhocení vztahů mezi OB a mnichovskou sekcí České duchovní správy v Německu. Během schůze došlo nejprve k provokaci jednoho z účastníků, který se už během oběda vyjadřoval, že večerní schůzi „rozbije“.¹⁸¹ Tentýž člověk už na začátku setkání nevhodným způsobem konfrontoval i Alexandra Heidlera. Během schůze bylo vytknuto Neuwirthovi, že P. Heidlera neinformoval předem o založení OB.¹⁸²

Tři týdny po AT se v Ellwangenu¹⁸³ schází Anastáz Opasek s kněžími České duchovní správy a o setkání píše Neuwirthovi:

Jednání v Ellwangen bylo celkem špatné. Dost se stydím, že jsem pouze za sebe podepsal papír, který se mi zdá nyní po třetím a dalším čtení nějakým Mnichovem. V papíru se jedná o vztahu mezi OB a duchovní správou, to se

¹⁷⁹ Srov. Faltýnek, Vilém. Petr Spielmann. *Příběhy 20. století*. [online] 24. 10. 2008 [cit. 18. 1. 2017]. Dostupné z: <http://www.pametnaroda.cz/story/spielmann-petr-1932-1549>.

¹⁸⁰ Tamtéž. Srov. také Faltýnek, Vilém. Petr Spielmann: z Brna do emigrace a zase zpět. *Český rozhlas. Radio Praha*. [online] 26. 12. 2008 [cit. 18. 1. 2017]. Dostupné z: <http://www.radio.cz/cz/rubrika/krajane/petr-spielmann-z-brna-do-emigrace-a-zase-zpet>.

¹⁸¹ Viz ASLU, PVN, sign. 60. Opus bonum. Vladimír Neuwirth – Jaroslav Škarvadovi. Frankfurt, bez datace.

¹⁸² Tamtéž.

¹⁸³ Ellwangen, město ležící 120 km jihozápadně od Norimberku, je podle tradice místo věznění svatého Metoděje. Pro český katolický exil měl podobný význam jako Velehrad. Konaly se zde porady kněží, kněžská svěcení a především poutě organizované Českou duchovní správou.

musí definitivně vyřešit, třeba i se ztrátou biskupské podpory. [...] Jsem z toho dost smutný.¹⁸⁴

O čtyři dny později píše Opasek další dopis ale tón dopisu je znatelně nadějnější. Svého soupevníka se snaží uklidnit, píše o svých iniciativách v této záležitosti a energicky popisuje svoje emoce. Vysvětluje požadavky kněží vůči OB: „*Jde hlavně o jakousi integraci OB do české duch. správy, což ovšem nemůžeme připustit tak, jak to chtějí. Jsem optimista.*“¹⁸⁵

Karel Skalický později ve svém eseji popisuje tehdejší situaci takto: „*V prvním programovém prohlášení se říkalo, že ‚Opus bonum chápe svůj úkol ve smyslu kulturním, výchovném a společenském a vyhýbá se politické činnosti‘, aniž chce konkurovat jiným českým kulturním, vydavatelským či náboženským organizacím.*“¹⁸⁶

Podle profesora Skalického Křesťanská akademie v Římě opravdu nevnímala OB jako konkurenci. Jiná situace byla ovšem v Německu. „*Vzniklo z toho řevnivostí nadmíru. Vytvořily se jakoby dvě české církve v Německu. Jedni říkali, já jsem Fořtův a Heidlerův, čili osmačtyřicátníků, druzí, já jsem Opaskův a Neuwirthův, čili osmašedesátníků.*“¹⁸⁷ Do situace se vložil koordinátor české duchovní služby v zahraničí P. Škarvada a posílá Neuwirthovi ostrý dopis:

Proč jste věc tak dobrou, která podle vašich úmyslů měla jistě sloužit budování církve v našem exilu, proč jste ji začínali tak partyzánsky, bez zástupců té církve, která je v Německu autentická [...] Opravdu nemám nic proti Ackermann-Gemeinde [...], ale je vám opravdu pan Kunzmann¹⁸⁸ bližší než vaši vlastní bratři a krajané? [...] Tedy proč jste budovali jako sektu to, co mohlo být podnikem celé naší církve? [...] Pak je tu ten „bürgerlicher Verein“, ta národní fronta kolem rodného „ingeschriebener Verein“. Asi jste si to neuvědomili, ale chápete, jaký je to klín, vražený do společenství našich farností? A jak to bylo přinejmenším netaktní zakládat to bez vědomí našich duchovních správců?¹⁸⁹

¹⁸⁴ ASLU, PVN, sign. 60. Opus bonum. Anastáz Opasek – Vladimíru Neuwirthovi. Rohr, 21. 10. 1972. Schůzka v Ellwangu je v korespondenci vedení OB dále nazývána jako „kněžská dohoda z Ellwangu“. Vladimír Krtil vzpomíná: „*Psychologický nátlak na otce opata byl takový, že když jsem ho zažil v roce 1972 po návratu z Ellwangu, viděl jsem opata plakat. Po uzavření té hanebné dohody o spolupráci, která na něm byla vynucena, aby byl omezen jeho vliv.*“ Elšíková, Monika. *Opat chuligán aneb Dobré dílo Anastáze Opaska*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakl., 2005, s. 169.

¹⁸⁵ ASLU, PVN, sign. 60. Opus bonum. Anastáz Opasek – Vladimíru Neuwirthovi. Rohr, 25. 10. 1972.

¹⁸⁶ Skalický, Karel. Evangelizátor české literární kultury, cit. d., s. 294.

¹⁸⁷ Tamtéž.

¹⁸⁸ Adolf Kunzmann (1920-1976), jednatel Ackermann-Gemeinde. Od roku 1952 pracoval jako předseda odboru sociální práce. Srov. AG-ARCHIV. *Ackermann-Gemeinde*. [online] 2010. [cit. 3. 3. 2017]. Dostupné z: <http://www.ackermann-gemeinde.de/ueber-uns/ag-archiv.html?type=98>.

¹⁸⁹ Jaroslav Škarvada – Vladimíru Neuwirthovi. Řím, 27. 10. 1972. Soukromá korespondence v osobní dokumentaci prof. Karla Skalického.

Vladimír Neuwirth v odpovědi připomíná, že už na setkání ve Fribourgu v roce 1971 mluvili o založení OB: „*Sám jsi byl proto, aby se něco vytvořilo na sever od Alp.*“¹⁹⁰ A dále vysvětluje průběh onoho bouřlivého večera na AT:

Dr. Heidler měl ještě určité výhrady vůči mně a zakládání OB. Nebylo mu jasné, proč má být OB jako zapsaný a zároveň občanský spolek. To jsou ovšem věci v Německu běžné. [...] Dále mi Dr. Heidler na schůzi vytkl, že jsem mu o OB nic neřekl, když jsem byl naposled v Mnichově a že jednám partyzánským způsobem. Musím podotknout, že jsem myslel, že už o věci ví od otce Fořta. [...] Čeho jsem však vzdálen, toť intrikánství.¹⁹¹

Škarvada pak odpovídá Opaskovi i Neuwirthovi společným dopisem ve smířlivém duchu:

Zdalo se mi, že byla napadena čest našich kněží, kterých se musím zastat, a že se to – pro mne vždy dobré – Opus Bonum organizovalo nějak mimo, spíš jako konkurence než jako pomoc stávající duchovní služby. [...] Bylo by smutné, kdyby Němci musili na nás ukazovat a říkat: hle, jak se koušou. Ale bylo by to přímo tragické před našimi bratry ve vlasti.¹⁹²

Pod strojopis ještě připisuje – už jen do kopie Neuwirthovi - rukou: „*Drahý Vladimíre, často na Tebe vzpomínám – vím o ryzosti Tvých úmyslů a cítím tíži Tvého kříže. Ale kříž není nikdy marný, i ten Tvůj přinese nakonec požehnání.*“¹⁹³

I když se zdálo, že krize je zažehnána, šlo spíše jen o příměří, nikoli o porozumění a smíření. *Vinculum*¹⁹⁴ otiskuje na podzim 1972 tuto zprávu:

SEŠLI JSME SE V NĚMECKU, s některými dokonce dvakrát. Nejdříve na sjezdu střediska Velehrad v bavorském Niederalteichu v minulém srpnu, kněží žijící v Německu pak konali svou tradiční podzimní schůzku minulý říjen v Ellwangen. Dr. Hrbata na ní promluvil o profilu pokoncilního kněze, další program pak byl věnován problému, jak zapojit činnost nově založeného "Opus

¹⁹⁰ ASLU, PVN, sign. 60. Opus bonum. Vladimír Neuwirth - Jaroslavu Škarvadovi, bez datace.

¹⁹¹ Tamtéž.

¹⁹² ASLU, PVN, sign. 60. Opus bonum. Jaroslav Škarvada – Vladimíru Neuwirthovi. Řím, 11. 12. 1972.

¹⁹³ Tamtéž.

¹⁹⁴ Časopis *Vinculum. Spolupráce českých kněží* definován jako časopis pro české římskokatolické kněze v exilu, který vydávala nepravdělně Křesťanská akademie v Římě. Od čísla 6/1968 jako vydavatel uveden Pracovní kroužek Unionis apostolicae Vinculum. Redaktoři nejsou uvedeni. Časopis je doložen od roku 1956 do ledna 1988. Viz Formanová, Lucie – Gruntorád, Jiří – Přibán, Michal. *Exilová periodika. Katalog Českého a Slovenského exilu a krajanských tisků vydávaných po roce 1945*. Praha: Ježek ve spolupráci s Libri prohibiti. 1999.

bonum" (pořadatele Akademických týdnů a organisátora českých studentů a intelektuálů) do života naší krajanské církve a jak ji sharmonisovat s činností českých farností v Německu.¹⁹⁵

V prosinci se schází A. Kunzman s J. Škarvadou, aby si objasnili svoje postoje a pokusili se přispět ke zmírnění napětí. Po Novém roce pak píše Kunzmann rekapitulační dopis P. Škarvadovi, kde zmiňuje jednu zarážející informaci, která se týkala domnělého propojení financí OB a Ackermann-Gemeinde: „*Besonders erregt hat mich Ihre Darlegungbezüglich der finanziellen Fragen, die die Ackermannsgemeinde und das Opus bonum betreffen. Hier wurden Sie falsch informiert!*“¹⁹⁶

4.2 Rok 1973 – ve sporu s Českou duchovní správou

Koncem ledna 1973 posílá Opasek Neuwirthovi zprávy ze setkání s protagonisty sporu: „*Sám jsem se sešel asi 3x se Škarvadou, domnívám se však, že stále drží tu nemožnou koncepci (Heidler-Fořt) o monopolu a hegemonii České duchovní správy tak, jak jsem jim naletěl v Ellwangen.*“¹⁹⁷ OB bylo pod tlakem zavedené instituce, která se snažila získat novou aktivitu pod svůj dohled. Česká duchovní správa spadala pod Německou biskupskou konferenci, která byla jejím zřizovatelem, a jejím delegátem pro české farnosti na území Německa byl jmenován P. Karel Fořt. Ten vnímal OB jako aktivitu spuštěnou bez jeho vědomí. Napětí přiřivil i opat Opasek, který se považoval za nejvýše postaveného českého kněze v hierarchii církve. Docházelo tedy k jistému kompetenčnímu sporu. Zatímco Neuwirthovi šlo o to, aby aktivitou „zdola“ obohatil duchovní nabídku pro exulanty, Opaskovi šlo zřejmě spíše o to, aby byl jako církevní představitel vidět. Jak vyplývá ze vzpomínek pamětníků, Opasek využíval roztříštěnosti duchovních exilových center, která postrádala viditelnou autoritu, a tento svůj postoj opíral o čistě duchovní tezi: „*Jsem zatím jediným v exilu, kdo může žehnat trojitým křížem.*“¹⁹⁸ Motivace tedy byly různé, ale působily jeden konflikt. „*Musíme si uchovat*

¹⁹⁵ Vinculum. Spolupráce českých kněží. [online] Řada XVII., číslo 1, podzim 1972, s. 4. [cit. 29. 3. 2017]. Dostupné z: http://scriptum.cz/soubory/scriptum/vinculum/vinculum_rada-17_1972-73_01_1972_podzim_ocr.pdf.

¹⁹⁶ „Zvláště mě zneklidnilo Vaše podání ohledně finančních záležitostí, které se týkají Ackermann-Gemeinde a Opus bonum. Byl jste špatně informován!“ ASLU, PVN, sign. 60. Opus bonum. Adolf Kunzmann – Jaroslavu Škarvadovi. Mnichov, 2. 1. 1973. Přeložil autor práce.

¹⁹⁷ ASLU, PVN, sign. 60. Opus bonum. Anastáz Opasek – Vladimíru Neuwirthovi. Rohr, 29. 1. 1972. Dopis je v originálu chybně datován, z kontextu korespondence vyplývá správné vročení 29. 1. 1973.

¹⁹⁸ Rozhovor s P. Richardem Čemusem SJ, audiozáznam ze dne 29. 8. 2016. Zaznamenáno na elektronické médium, v osobní dokumentaci autora práce.

co největší míru samostatnosti!“ – píše Opasek Neuwirthovi. „Není vyloučeno [...], že podají protest, když se nebudeme integrovat, ale to se probojovat musí!“¹⁹⁹ Potvrdilo se, co psal Vrána už v září před AT: „Vidím, že i zde vzniká problém konvergence a zapojení nového na staré, už existující struktury. Moje dosavadní zkušenost je tato: vytrvat na cestě a pozitivně, otevřeně přesvědčit pochybovače.“²⁰⁰

V únoru 1973 se do záležitosti vkládá Dr. Jozef Šramek²⁰¹ a se znalostí problematiky sporu předkládá v dopise Neuwirthovi kompromisní návrh: rezervovat ve vedení OB jedno místo pro delegáta České duchovní správy. Ta by na oplátku vyhradila jedno místo ve svém „středu“ pro zástupce OB.²⁰² A dále pokračuje: „Otec Fořt, keď som mu v nedeľu po sv. omši tento návrh predniesol, prejavil s ním súhlas. Vlád'o Krtil nato v telefonickom rozhovore prišiel s myšlienkou, že by bolo treba požiadať samotného otca Fořta, aby túto funkciu prijal.“²⁰³ Dr. Šramek dále připomíná, že je třeba, aby se obě znesvářené strany přestaly podezřívat, aby nelpěly na doslovné formulaci svého programu a kněžské dohody z Ellwangen, aby našly způsob, jak společně vystupovat vůči představitelům církve v Německu, aby se soustředily na spolupráci ve styčných bodech aktivit a aby - naprosto nutně - společně organizovali nebo alespoň koordinovali oslavy milénia založení pražského biskupství.²⁰⁴

K dohodě nedošlo ihned. Vedla k ní ještě obtížná cesta plná vyjasňování osobních postojů, rozhovorů a diskuzí jak mezi našimi exulanty, tak s účastí zástupců Limburské diecéze, Ackermann-Gemeinde, či Německé biskupské konference. Ještě v létě otiskuje Mons. Škarvada ve *Vinculu* následující článek *A ještě Německo: Opus bonum*. Pro jeho kompaktnost a význam v celé záležitosti ho uvádíme celý:

A JEŠTĚ NĚMECKO: OPUS BONUM - Redaktoru Vincula bylo vytknuto, že se doposud nezmínil o "Opus bonum" (nadále OB), třebaže je to sdružení, které

¹⁹⁹ ASLU, PVN, sign. 60. Opus bonum. Anastáz Opasek – Vladimíru Neuwirthovi. Rohr, 29. 1. 1972. Dopis je v originálu chybně datován, z kontextu korespondence vyplývá správné vročení 29. 1. 1973.

²⁰⁰ ASLU, PVN, sign. 60. Opus bonum. Karel Vrána – Vladimíru Neuwirthovi. Místo nečitelné, 1. 9. 1972.

²⁰¹ Dr. Jozef Šramek (1922-2012) přední představitel slovenské poválečné emigrace. Pracoval v Radiu Free Europe. Podle Prokopa Tomka patří mezi zastánce slovenské samostatnosti. Zuzana Fried-Preissová, Šramkova kolegyně z Radia Free Europe ho označuje za nacionalistu a antisemitu. Srov. Fried-Preissová, Zuzana. *Na Vlnách BBC a Svobodné Evropy. Vzpomínky Exilové redaktorky*. Praha: Prostor 2013, s. 209-211. Dále srov. Tomek, Prokop. *Československá redakce Radio Free Europe: historie a vliv na československé dějiny*. [disertační práce]. Praha: Karlova univerzita, 2012. [cit. 31. 3. 2017]. Dostupné z: file:///C:/Users/Ondra/Downloads/IPTX_2010_1_0_146588_0_103550.pdf.

²⁰² Viz ASLU, PVN, sign. 60. Opus bonum. Jozef Šramek – Vladimíru Neuwirthovi. Mnichov, 13. 2. 1973.

²⁰³ Tamtéž.

²⁰⁴ Tamtéž.

má za sebou už skoro rok legální existence a víc jak dva roky činnosti (navazuje totiž na první Akademický týden v Hünfeldu pořádaný pod hlavičkou frankfurtské duchovní služby, za jejíhož spolupracovníka byl nynější jednatel OB před 3 léty přijat). Vinculum o této činnosti doposud nereferovalo, protože jeho redaktor stále vyčkával, jak se vyvinou vztahy mezi OB a "českou církví" v Německu. Dnes však je už opravdu načase zaujmout k věci stanovisko. Činíme to tedy podle situace, jak se nám jeví dnes, i když doufáme, že to není stav definitivní. OB má své sídlo ve Frankfurtu. Představuje se jako "sdružení lidí dobré vůle, především křesťanů, lidí demokraticky smýšlejících, kteří chtějí podle svých schopností rozšiřovat přínos českého a slovenského národa do evropského kulturního života a přitom se též věnovat charitativním úkolům. Jméno sdružení je odvozeno z kulturního díla staroříšského myslitele Josefa Floriána (1873 - 1941)". Činnost OB se projevuje v "Akademických týdnech" a v apoštolátu mezi studenty a inteligencí, který by mohl vhodně doplnit práci duchovní služby. Proto jsme se z jeho prvních kroků všichni bez rozdílu upřímně radovali. Tato radost byla však brzy zakalena skutečností, že OB, které vzniklo při frankfurtské duchovní službě, nenabídlo své členství - až na jednu či dvě výjimky - našim duchovním správcům a že přímo odmítlo přijmout mezi sebe delegáta německé biskupské konference pro českou duchovní službu. Překvapení se ještě zvýšilo, když kolem OB "eingeschriebener Verein", uznaného německým státem, vzniklo - bez jakékoliv dohody či předchozího upozornění našich kněží - OB "bürgerlicher Verein", dobrovolné sdružení, které se začalo organizovat v jednotlivých farnostech. Určité rozpaky vyvolala i ročenka Ackermann-Gemeinde (sdružení sudetských katolíků, kteří v duchu smíření projevují zájem o osudy české církve) "Report 1972", v níž se mluví o tom, že spolkový předseda tohoto sdružení informoval Svatého Otce o založení OB. Z jakého titulu - považuje ho snad Ackermann-Gemeinde za svou odnož? Přes několik pokusů o dorozumění se doposud nepodařilo dosáhnout harmonické spolupráce mezi OB a českou duchovní službou, mezi OB a českou Ústřední duchovní radou v Německu. V posledních dnech dokonce v souvislosti s touto situací Frankfurt - sídlo OB - ztratil (anebo v nejbližších dnech ztratí) svého dosavadního duchovního správce. Z této situace lze vyvodit tento závěr. I když OB vyvíjí apoštolskou činnost, která by mohla být velmi užitečná a vítaná, kdyby byla zapojena do našeho církevního společenství, zatím toto zapojení neexistuje a OB působí na svou pěst bez církevního pověření. Musíme je tedy považovat za kulturní spolek "lidí dobré vůle, především křesťanů", který je právní osobou v Německé spolkové republice. POZNÁMKA SAZEČE: Chápete, jak mě bolí ruka, která toto musila vysázet? A jak se těším na to, až mezi OB a naší duchovní službou přestane koexistence a začne křesťanská spolupráce, až zase naše společenství v Německu bude svorně vydávat svědectví o tom, že Kristovi učedníci táhnou všichni za jeden provaz? Ve své prosté sazečské hlavě si myslím, že i Kristus Pán pak bude spokojenější a že nám bude pak i více žehnat. Proto se za to i denně vroucně modlím. Vy ne?²⁰⁵

Začátkem září pak posílá Karel Fořt dopis OB, ve kterém vyjadřuje svou vděčnost výboru OB e. V. za ochotu přijmout jej za člena OB e. V., jak o to již před půl

²⁰⁵ ASLU, PVN, sign. 60. Opus Bonum. Vinculum, XVII, číslo 3, léto 1973, s. 6.

rokem žádal. A vzápětí dodává: „*Doufám, že stejně pozitivně budou vyřízeny žádosti ostatních duchovních správců, kteří rovněž o členství požádali. Nemohl bych totiž být členem instituce, která by odpírala členství některému z mých spolubratrů, kteří jsou církevními činiteli duchovní službou mezi krajany pověřeni.*“²⁰⁶ Tento Fořtův požadavek byl ve své podstatě neuskutečnitelný, protože do OB e. V. nemohl být přijatý každý, kdo o to požádal, protože „zapsaný spolek“ fungoval jako výkonný orgán, který zastupuje spolek před státem, a byl nositelem právní zodpovědnosti. Kněží mohli vstupovat do OB b. V., kde byli řadovými členy jako všichni ostatní. Touto právní normou aplikovanou na laické sdružení předběhlo západní Německo poměry v církvi, kde ještě nebyly rozšířeny hnutí a komunity, ve kterých kněžské svěcení neznamená automaticky pověření k výkonné moci. Kněží jsou zde především členy společenství se stejnými právy a povinnostmi jako laici, ale se specifickým pověřením ke službě vyplývajícím ze svěcení. Nicméně akceptováním P. Fořta do výkonného orgánu OB bylo napětí mezi OB a Českou duchovní správou alespoň po vnější stránce uvolněno.

Vladimír Neuwirth očima P. Karla Fořta

Není jistě bez zajímavosti, že v Neuwirthově korespondenci není žádná adresná kritika aktérů sporu po září 1973. Jeho dopisy jsou psané velmi diskrétně, a pokud popisuje těžkosti, které prožívá, nezaznívá v nich ublíženost nebo bolestivost. Jeho popis neshod se většinou redukuje na věcné konstatování, za kterým lze tušit urputný zápas o porozumění. Příkladem je poznámka v dopise Karlu Vránovi na adresu P. Jecha: „*Žiji vedle kněze, který vyvíjí minimální aktivitu, a mám pochybnosti, zda se tato skutečnost dá změnit.*“²⁰⁷

Jinak je tomu u P. Karla Fořta, který ve svém knižním rozhovoru s Janem Paulasem označuje Neuwirtha za utopistu a snílka.²⁰⁸ Fořt uvádí, že „*Neuwirth ,převálcoval‘ otci Jechovi farnost; zatímco lidé odjeli s dr. Neuwirthem na jeho Akademické týdny, otec Jech zůstal na bohoslužbách sám. Znechucen pak odešel do německé duchovní správy.*“²⁰⁹ Podání P. Fořta o osamělém otci Jechovi během AT je velmi zkreslující. Otec Jech byl zakládajícím členem OB a podílel se na organizaci AT. Pokud se jich sám nemohl nebo nechtěl zúčastnit, jistě věděl o termínu jejich konání

²⁰⁶ ASLU, PVN, sign. 60. Opus bonum. Karel Fořt – Opus bonum. Mnichov, 6. 9. 1973.

²⁰⁷ ASLU, PVN, sign. 4. Dopisy od V. N. různým adresátům. Vrána Karel. Frankfurt, 4. 4. 1973.

²⁰⁸ Viz Fořt, Karel - Paulas, Jan. *Život voněl člověčinou*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakl., 2007, s. 215.

²⁰⁹ Tamtéž, s. 210-211.

a také věděl, kolik farníků se této aktivity účastní. Navíc AT nikdy netrvaly déle než jeden týden v roce, takže o větších nebo trvalejších výkyvech v návštěvnosti bohoslužeb se nedá mluvit. Naprosto absurdně ovšem vyznívá následující vzpomínka: „*Vladimír Neuwirth dokonce naznačoval, že je tajně vysvěcený kněz a tamní Ackermann-Gemeinde usilovala o jeho jmenování českým farářem.*“²¹⁰

Kdyby byl Neuwirth skutečně tajně vysvěceným knězem, jistě by jeho přednostní snahou po odchodu z ČSSR bylo zařazení do oficiální duchovní správy. Příležitosti měl nejméně dvě. Ve Vídni v roce 1968, kdy se mohl stát vůdčí postavou v zamýšleném semináři podle Davídkova konceptu²¹¹, by jistě kněžské svěcení bylo výhodou, ne-li přímo nutnou podmínkou.²¹² A během svého lovaňského pobytu by nemusel pracně hledat kněze, kdyby jím byl sám.

V březnu 1973 bylo nutné najít pomocnou sílu pro aktivity OB i Českou misii ve Frankfurtu. Po domluvě mezi oběma organizacemi zastoupenými Vladimírem Neuwirthem a P. Josefem Jechem a se schválením Limburské diecéze - zaměstnavatele obou – byla přijata sestra Ludmila.²¹³ Náplní její práce byly mimo jiné překlady týkající se života farnosti, korespondence, sobotní škola, příprava na liturgii, kartotéka, vyřizování telefonických hovorů, příprava farního věstníku a návštěvy v rodinách. Svůj pracovní čas dělila mezi Českou duchovní správu i OB a byla velmi užitečnou posilou pro rozrůstající se aktivity a intenzivnější potřebu komunikovat. Navíc zakladatel OB byl kromě svého „civilního“ zaměstnání často na cestách. Zde je výčet jeho cest z prvních tří měsíců roku 1973:

Mívám promluvy a přednášky pro Čechy a pro Němce ve Frankfurtu a mimo Frankfurt. Hodně cestuji po Německu a mimo Německo. Navazuji kontakty s lidmi a institucemi. Od vánoc jsem byl dvakrát ve Švýcarsku, třikrát v Belgii, dvakrát v Berlíně, jednou nebo víckrát v Mohuči, Marburku, Limburku, Mnichově, Pasově, Vídni, Norimberku, Giessenu, Königsteinu, Řezně, Rohru, Hofu, Curychu atd.²¹⁴

²¹⁰ Fořt, Karel - Paulas, Jan. *Život voněl člověčinou*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakl., 2007, s. 211.

²¹¹ Viz výše citovaný dopis Jan Blahy z roku 1968. ASLU, PVN, sign. 10. Dopisy pro V. N – A-B, Bláha Jan.

²¹² Bližší údaje o této aktivitě se nám nepodařilo dohledat.

²¹³ Sestra Ludmila, občanským jménem Marie Dobrovolská, narozena v ČSR, ale měla francouzské státní občanství. Nepodařilo se nám zjistit, k jaké řeholi patřila, ani nic bližšího o jejích dalších životních osudech. Neuwirth ji znal nejpozději od roku 1972 ze setkání v Niederalteichu, jak vyplývá z korespondence s Karlem Vránou. Srov. ASLU, PVN, sign. 22. Dopisy pro V. N. – Vol - Vys. Vrána Karel. Místo nečitelné, 1. 9. 1972

²¹⁴ ASLU, PVN, sign. 4. Dopisy od V. N. různým adresátům M-Z. Vol - Vys. Vrána, Karel. Frankfurt, 4. 4. 1973.

O Setkání mládeže v Rohru v roce 1973 nemáme v archivu Slezské univerzity žádné zprávy. Víme ale, že v srpnu téhož roku se uskutečnila krajanská pouť do Říma u příležitosti milénia založení pražského biskupství, na které se Neuwirth významně organizačně podílel. Bezprostředně poté začaly AT.

Akademické týdny 1973

Poutníci se vraceli z Říma v sobotu 1. září 1973 a hned od pondělí 3. září na ni navázal třetí ročník exilových AT tématem *Tisíc let pražského biskupství. Češi a Němci*. Jedním z pozvaných referentů byl dnes již téměř zapomenutý profesor Bohdan Chudoba.²¹⁵ Jeho přednáška na téma *Křesťané, komunismus a technokracie* vzbudila nebývalý ohlas, jak potvrzuje i tehdejší středoškolský student, Richard Čemus:

Představte si, on rozebíral naprosto bez milosrdenství americkou kulturu, až šel člověku mráz po zádech a říkali jsme si, jestli tohle nás taky čeká. [...] Já jsem se potom dostal do Ameriky a šel jsem Bohdana navštívit. A on učil na univerzitě [...], prováděl nás tam a ukazoval nám, kde se rodily jeho myšlenky. Například nás vzal až do sklepa, a tam byly pracoviště oddělený jenom paravanem, jako to bývalo v redakcích. ‚Vidíte, tak tohle, to jsou profesori. A ti jsou tady ve sklepě‘ – tam nebyly vůbec okna – ‚protože přišly computery, to jsou mašiny velice citlivé, na rozdíl od lidí. No a ty musely dostat takové prostory, kde jsou nejmenší vibrace a okna. A podívejte se do prvního patra‘ – a tam byly samý ohromný počítače.²¹⁶

Chudobova přednáška byla tak reflektovaná, že přiměla OB vydat v reedici jeho knihu *Jindy a nyní*, původně vydanou v roce 1946 v nakladatelství Vyšehrad. Čteme-li v jejím závěru větu: „*Bez tradice není osobitosti a bez osobitosti není práva k samostatnému životu*“²¹⁷, není těžké si domyslet, jak silně musela rezonovat i v Neuwirthově myšlení. Program AT byl zakončen pontifikální mší ve fuldském dómě, celebrowanou fuldským biskupem Mons. Adolfem Boltem k milénium založení pražského biskupství. Na podzim 1973 vystřídal otce Jecha ve Frankfurtu P. Karel Wortner. P. Jech pak odešel do farnosti ve vesničce Bossweiler poblíž Wormsu.

²¹⁵ Srov. Hanuš, Jiří. Keltská nebo slovanská spiritualita? In Ambros, Pavel (ed.). *Fórum Velehrad I. Communio ecclesiarum – očistění paměti. Sborník příspěvků z vědeckého semináře (12. – 13. března 2007) Katedry pastorální a spirituální teologie CMTF UP a Centra Aletti v Olomouci*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2007, s. 358

²¹⁶ Rozhovor s P. Richardem Čemusem SJ, audiozáznam ze dne 29. 8. 2016. Zaznamenáno na elektronické médium, v osobní dokumentaci autora práce.

²¹⁷ Chudoba, Bohdan. *Jindy a nyní. Dějiny českého národa*. Praha, Vyšehrad, 1946, s. 456.

4.3 Rok 1974 - Belcredi, Emmanuel a von Balthasar

V březnu roku 1974 byl na výroční schůzi OB e. V. zvolen jeho místopředsedou Ing. Miloslav Čemus a předsedou hrabě Richard Belcredi. Vladimír Neuwirth zůstal i nadále jednatelem a opat Anastáz Opasek vystupoval jen jako duchovní rádce spolku. 1. dubna pak opat rozesílá dopis kněžím, pracujícím v zahraničí s českými emigranty, kde je seznamuje se změnami ve vedení OB, signalizuje sbližování s Českou duchovní správou²¹⁸, informuje o připravovaných AT a ještě podrobněji o svatodušním Setkání mládeže v Rohru.²¹⁹ Toho se zúčastnil Bohdan Chudoba, novinář Osvald Kotrba-Skalický, P. Alexander Heidler, P. Radim Valík OSB a samozřejmě oba zakladatelé OB. Nový předseda Belcredi píše zanedlouho po svém zvolení do Frankfurtu:

Milý Vladimíre!

Srdečný dík za Váš obsáhlý dopis, který jsem před několika dny obdržel. Obávám se však, že jste mne správně nepochopil. Mně především zajímala organizační činnost našeho sekretariátu ve Frankfurtu. Vaše jednání s celou řadou lidí, mně bohužel neznámých, byla zajisté velmi důležitá a rád bych znal konkrétní výsledky z nich pro Opus Bonum plynoucí.²²⁰

V OB tím skončila etapa důvěry v nositele idejí sdružení a začalo období pragmatického řízení. Neslo to s sebou mnoho pozitivního: Belcredi chtěl dokončit smír s Českou duchovní správou nejen po formální stránce, ale i fakticky, a učinil v tomto ohledu řadu kroků. Chtěl také zprůhlednit činnost OB pro případné sponzory nejen z řad církevních organizací. Stinnou stránkou se může jevit jeho nepříliš pevné zakotvení v kulturně-křesťanských aktivitách, a tudíž odlišné názory na další směřování spolku.

V červnu 1974 píše Neuwirth významnému francouzskému básníku a obhájci lidských práv Pierru Emmanuelovi.²²¹ Rád by otiskl v OB rozhovor s ním a využil

²¹⁸ Této schůzi se zúčastnil i P. Fořt.

²¹⁹ Dopis z 1. 4. 1974, psaný v Rohru, poslaný na více než 50 adres do Anglie, Švédska, Nizozemí, Belgie, Německa, Rakouska, Švýcarska a Itálie. Jedním z adresátů byl i spolupracovník STB, salesián P. Blažej Müller. O jeho spolupráci s STB srov. např.: Novák, Ján. Černí a černější. *Česká televize. Videoarchiv*. [online] 2007. [cit. 26. 3. 2017]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10123149359-cerni-a-cernejsi/407235100021005>.

²²⁰ ASLU, PVN, sign. 60. Opus bonum. Richard Belcredi – Vladimíru Neuwirthovi. Mnichov, 7. 5. 1974.

²²¹ Pierre Emmanuel (1916-1984) v roce 1947 byl vyslán francouzskou vládou do východní Evropy, kde už tehdy nachází novou formu totalitarismu. Po návratu pomáhal spisovatelům z různých zemí podrobených diktatuře. V roce 1968 se stal členem francouzské Akademie věd, v roce 1969 prezidentem mezinárodního PEN klubu a v letech 1973-1976 byl prezidentem francouzského PEN

příležitosti, aby připomněl jejich dávné setkání a informoval jej o OB: „*Cette sorte de reprise de contact avec vous a ravivé mon souvenir de la conférence que vous aviez donné en 1947 à la Faculté de philosophie d'Olomouc, en Tchécoslovaquie, de la discussion sur la littérature engagée qui avait suivi - - et du manteau de fourrure que vous aviez acheté alors en Valachie...*»²²² Emmanuel obratem odpovídá, že mu to bude velmi milé a připojuje:

Potěšilo mne, že si vzpomínáte na onen den v Olomouci. To nás vede daleko do minulosti, do doby, která předcházela otřesným událostem. Převrat roku 1948 už tehdy visel ve vzduchu. Fakt, že sdružení Opus bonum se inspiruje dílem Florianovým, je pro mne znamením. Viděl jsem v roce 1969, jak vzpomínka na něj byla živá v Československu po pražském jaru.²²³

Další osobností, se kterou Neuwirth intenzivně komunikoval už od roku 1973 byl teolog Hans Urs von Balthasar. Neuwirth Urs von Balthasara zval už v listopadu 1973 na budoucí ročník AT, ale vzhledem k zamýšlenému tématu setkání, kterým je *Manželství a rodina*, Balthasar odmítá: „*Das Thema Ehe u. Familie liegt fern von meinem näheren Arbeitshorizont.*“²²⁴ Neuwirth si ale nenechá ujít příležitost a situaci řeší šalamounsky. Na pozvánce k AT se objeví věta: „*Někteří z referentů promluví o otázkách, jež s ústředním tématem nesouvisí.*“²²⁵ Nakonec se ale přednáška věhlasného teologa uskutečnit nemohla. AT 1974 se uskutečnily ve dnech 23. - 29. září. Podrobný rozpis přednášek uvádíme v příloze i se stručným komentářem, tak jak byl otisknutý v oběžníku OB. Zastavme se nyní u vzpomínky na jeden z bodů programu. P. Richard Čemus SJ vzpomíná:

Díky AT jsem vlastně směl nahlédnout do duševního a duchovního bohatství mého vlastního táty, který v exilových podmínkách musel dít a musel dělat

clubu. Viz Pierre Emmanuel. [online] 2017. [26. 3. 2017]. Dostupné z: http://www.pierre-emmanuel.net/c/Biographie/En_bref/page/1.

²²² „*To, že s Vámi znovu navazuji kontakt, oživilo mou vzpomínku na přednášku, kterou jste měl v roce 1947 na Filozofické fakultě v Olomouci, v Československu, na diskusi o angažované literatuře, která potom následovala, - a na kožich, který jste si tehdy koupil na Valašsku...*“ ASLU, PVN, sign. 3. Dopisy od V. N. různým adresátům, složka Emmanuel, Pierre. Frankfurt, 21. 6. 1974. Přeložila Václava Bakešová.

²²³ ASLU, PVN, sign. 60. Opus bonum. Pierre Emmanuel – Vladimíru Neuwirthovi. Paříž, 25. 6. 1974. In *Opus bonum – přehled činnosti 1974*. Nestránkováno. Autor překladu neuveden. (Originál dopisu tamtéž.)

²²⁴ „*Téma manželství a rodina je vzdálené mému úzkému pracovnímu obzoru.*“ ASLU, PVN, sign. 10. Dopisy pro V. N. – A-B, složka Balthazar, Hans Urs von. Basilej, 16. 11. 1973. Přeložila Petra Röderová.

²²⁵ ASLU, PVN, sign. 60. Opus bonum. Neuwirth, Vladimír. Pozvánka na IV. Akademický týden 1974 s přihláškou. Frankfurt, nedatováno.

práci, která ho vůbec nebavila a která nebyla jeho foch-totíž prokurista. On byl strojní inženýr. [...] Jeho láskou byla varhanní hudba. A on tam udělal průřez tím nejlepším, co česká varhanní tvorba zplodila, že do dneška na to myslím s ohromnou vděčností vůči Vladimírovi, který mu dal prostor, který by nikde jinde nedostal.²²⁶

Na podzim se ještě Vladimír Neuwirth účastní sympozia křesťanské akademie v Brixenu na téma *Prítomnost evangelia v našem českém prostředí* a prosloví referát na téma *Kultura jako apoštolát a evangelizace*. Hans Urs von Balthasar píše koncem listopadu: „*Je suis très affligé de la crise terrible dans votre pays. Prions ensemble pour lui et pour tous les persécutés. Que votre plan d'une maison d'accueil se réalise!*“²²⁷ „Domem přijetí“ se stala neobydlená fara v městečku Geisingen-Gutmadingen, přibližně 70 km východně od Freiburgu im Breisgau směrem ke Kostnici. OB jej dostalo k pronájmu za nízkou cenu po jednáních s freiburským arcibiskupem Hermannem Schäufelem. V oběžníku OB se k tomu píše: „*Zásluhou několika členů z Freiburgu a z Frankfurtu zařizujeme vlastní středisko, které usnadní setkání malých skupin, debaty i rekreaci, a přispěje k vytváření živé pospolitosti a domovisací našich vztahů.*“²²⁸ Dům byl po úpravách slavnostně otevřen pro potřeby OB 4. května 1975. Byl zařízen pro patnáct osob a péči o něj převzal P. Antonín Bernáček.

4.4 V duchu obnovy a usmíření - 1975

Rok 1975 byl vyhlášen papežem Pavlem VI. za Svatý rok. Věřící měli prožít toto Milostivé léto v duchu obnovy a usmíření. Miloslav Čemus reagoval na výzvu církve a v lednu píše Neuwirthovi: „*Přemýšlel jsem nedávno o Roku smíření 1975 a tu mne napadla myšlenka napsat na vedení Čes. duch. správy dopis, jehož navrhovanou formulaci přikládám.*“²²⁹ Z přiloženého Čemusova textu vybíráme:

²²⁶ Rozhovor s P. Richardem Čemusem SJ, audiozáznam ze dne 29. 8. 2016. Zaznamenáno na elektronické médium, v osobní dokumentaci autora práce.

²²⁷ „*Jsem velmi zarmoucen nad hroznou krizí, která se děje ve vaší zemi. Modleme se společně za ni a za všechny pronásledované. Ať se uskuteční váš plán vybudovat dům přijetí.*“ ASLU, PVN, sign. 10. Dopisy pro V. N. – A-B, složka Balthazar, Hans Urs von. Basilej, 26. 11. 1974. Přeložila Václava Bakešová.

²²⁸ ASLU, PVN, sign. 60. Opus bonum. Pierre Emmanuel – Vladimíru Neuwirthovi. Paříž, 25. 6. 1974. In *Opus bonum – přehled činnosti 1974*. Nestránkováno. Autor překladu neuveden. (Originál dopisu tamtéž.)

²²⁹ ASLU, PVN, sign. 60. Opus bonum. Miloslav Čemus – Vladimíru Neuwirthovi. Karlsruhe 31. 1. 1975.

Vážení přátelé,

Obracíme se na vás v rámci Milostivého léta s výzvou odstranit vše to, co dosud brání harmonické spolupráci České duchovní správy a Sdružení Opus Bonum. Uvítali bychom, kdyby v tomto Roce smíření nastala také změna smýšlení a nastoupena cesta upřímné, konstruktivní a neformální spolupráce. [...] Vy víte, že nám nejde o vzájemnou konkurenci na boží lísce, ale musí nám jít o záchranu duší! A to je úkol, milí bratři, podstatný, široce překrývající veškeré antipatie nebo zbytečná kompetenční nedorozumění.²³⁰

Miloslav Čemus dále odkazuje na to, že AT a Setkání mládeže v Rohru jsou svědectvím, oč OB usiluje a kam směřuje. Na setkání mládeže, které připadlo na pašijový týden a vrcholilo Božím hodem velikonočním, byl jedním z pozvaných hostů spisovatel Ota Filip.²³¹ Ten popsal ve svém dopise organizátorům následující momentku ze setkání:

Na Bílou sobotu si účastníci vyjeli autobusem do Waldsassenu a navštívili tam překrásný pozdně barokní chrám. Vpravo od hlavního oltáře /.../ objevila jedna česká studentka /.../ dřevěnou sošku Ukřižovaného, a pod ní nápis: ‚Tuto vzácnou sošku našli dva úředníci bavorské pohraniční stráže dne 6. února 1951 pověšenou za krk na stromě přímo na československých hranicích.‘ Vzácná řezbářská práce českého mistra sedmnáctého století má uražené paže. [...] Z třiceti účastníků velikonočního setkání /.../ si povšimla sošky jen ona dívka. Rozrušená přiběhla k hlavní skupině a řekla tiše: ‚Děcka, já se hrozně stydím...‘ Čeští chlapci a děvčata, většinou ani ne dvacetiletí, přistupovali jeden po druhém k sošce, a jako by nechtěli věřit svým očím, četli nápis pod ní. Jeden po druhém zvažněli a ztichli. Připadalo mi, jako by naráz ztratili zájem o umělecké skvosty baroka. Mlčky vyšli z chrámu a pojednou to už nebyla skupina veselých, bezstarostných lidí. Nikdo z nich se neodvážil vyslovit otázku.²³²

Prohlášení Opus bonum k Milostivému létu

V květnu 1975 vydalo OB *Prohlášení předsednictva české katolické laické organisace Opus Bonum k Milostivému létu 1975*. Prohlášení vzniklo opět z podnětu Ing. Čemuse, ale tentokrát se obrací ke Slovákům žijícím v cizině a vyzývá k odpuštění a smíření navzájem a apeluje na věřící, aby byli vzorem porozumění a jednoty v řešení

²³⁰ Příloha dopisu. Viz ASLU, PVN, sign. 60. Opus bonum. Miloslav Čemus – Vladimíru Neuwirthovi. Karlsruhe 31. 1. 1975.

²³¹ Ota Filip, nar. 1930 ve Slezské Ostravě, v roce 1970 odsouzen na 18 měsíců za podvracení republiky. Od roku 1974 žije v Německu. Autor řady románů, publicista a komentátor *Frankfurter Allgemeine Zeitung* a *Die Zeit*. Srov. Filip, Ota. *Osmý čili nedokončený životopis*. Brno: Host, 2007. Nebo Ota Filip. [online] [cit. 25. 3. 2017]. Dostupné z: <http://www.otafilip.homepage.t-online.de/>.

²³² ASLU, PVN, sign. 60. Opus bonum. Z dopisu spisovatele Oty Filipa. In *Opus bonum – přehled činnosti 1975*. Nestránkováno.

česko-slovenského problému, jak je v dokumentu nazýván.²³³ Bylo to velmi citlivé téma, protože slovenský exil, včetně katolického, se vyznačoval snahou o obnovení nezávislosti Slovenska. Toto směřování z velké části ovlivnili slovenští pováleční emigranti, kteří sympatizovali s politikou Hlinkovy Slovenské ľudové strany a v samostatnosti Slovenska viděli nejlepší, ne-li jedinou možnou cestu Slovenska. Z českého pohledu je markantně vidět zásadní rozdíl mezi oběma exilovými skupinami například při cestě kardinála Berana do USA a Kanady v dubnu 1966. Tehdy psal slovenský exilový časopis *Kanadský Slovák*: „*Sme proti tomu, aby kardinál Beran navštevoval slovenské farnosti. [...] Kardinál Beran nie je osobnosť, ktorá by u Slovákov vyvolávala bratské sympatie alebo rešpekt.*“²³⁴ Prohlášení OB se neobracelo jen ke Slovákům, ale vztahovalo se i ke krajanům německé národnosti, kteří byli ze své původní vlasti po druhé světové válce vyhnáni.²³⁵ „*Vždyť ani oni nezapomínají na patrony své bývalé vlasti a uctívají naše světce!*“²³⁶

O čtyři roky později kázal Josef Kardinál Ratzinger při nedělní svatodušní bohoslužbě v rámci třicátého Sudetoněmeckého dne v Mnichově, jako by na toto prohlášení navazoval: „*Utrpení českých křesťanů se stalo mostem smíření: ve zkušenosti utrpení se namnoze znovu vzájemně našli obyvatelé starých Čech - Češi a Němci-, uznali stará bezpráví a v ochotě k odpuštění našli k sobě cestu, která otevírá budoucnost.*“²³⁷ A dále připomíná sv. Jana Nepomuckého, od jehož svatořečení uplynulo v roce 1979 už 250 let, a který je patronem Čech i Bavorska: „*Je reprezentantem všech, kdož trpí pro svou víru. [...] Jeho bytost nechť je vám zde, v Mnichově, milým pozdravem z vaší vlasti.*“²³⁸

Pod Belcrediho vlivem se v OB začíná revidovat vztah mezi zapsaným a občanským spolkem a mluví se o kompetencích obou spolků a vypracování

²³³ Viz ASLU, PVN, sign. 60. Opus bonum. *Prohlášení předsednictva české katolické laické organizace Opus Bonum k Milostivému létu 1975*. Nedatováno. Podepsáni Opat Anastáz Opasek, duchovní rádce, a Richard hrabě Belcredi, předseda.

²³⁴ Vodičková, Stanislava. *Uzavírám vás do svého srdce. Životopis Josefa kardinála Berana*. Brno: centrum pro studium demokracie a kultury, 2009, s. 327.

²³⁵ Karel Kryl připojuje svůj osobní zážitek: „*Velmi dobré kontakty jsem měl s dětmi a vnuky sudetských Němců. Téměř všichni se revanše vzdali roce smíření 1975. [...] Tito lidé hodně pomohli českým, slovenským i polským emigrantům.*“ Čermák, Miloš – Kryl, Karel. *Půlkacíř. Rozhovor Miloše Čermáka s Karlem Krylem*. 2. doplněné vydání. Praha: Academia, 1994, s. 99.

²³⁶ *Prohlášení předsednictva české katolické laické organizace Opus Bonum k Milostivému létu 1975*, cit. d.

²³⁷ Ratzinger, Josefa kardinál. Most jednoty a smíření. In Olbert, Franz (ed.). *Cesta ke smíření. Sdružení Sudetoněmeckých katolíků Ackermann-Gemeinde. Dokumenty 1948-1991*. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1992, s. 51.

²³⁸ Tamtéž, s. 52.

organizačního řádu. „*Takový řád zatím nemáme a tato skutečnost pak vede k tomu, že jedna složka zasahuje do činnosti druhé složky, což pak vede k nedorozumění a organizačnímu chaosu.*“²³⁹ Další mnichovskou iniciativou je *Návrh na program Opus Bonum*. Oproti původnímu programu zaměřenému na vědu, kulturu a náboženské aktivity se zde na prvním místě píše o politickém úsilí OB. Že se toto téma stalo pod Belcrediho předsednictvím prioritou, je zřejmé i z rozsahu – je mu věnována polovina celého prohlášení.

Akademické týdny 1975 - Königstein

AT se uskutečnily od 1. do 7. září, tentokrát v Königsteinu a ústřední téma bylo *Společná Evropa - výzva k naději*. Na pozvánkách i na programu se objevilo jméno Pierra Emmanuela a stejně jako předešlý rok i jméno Hanse Urs von Balthasara, ale z jejich účasti opět sešlo. Dr. Neuwirth zde promluvil o ruském filozofovi Petru Jakovleviči Čaadajevovi, který jej po několik následujících letech velmi inspiroval. Vyzdvihl především ideu evropské jednoty, řádu a tradice.²⁴⁰ Profesor Karel Skalický přednášel na téma *Evropa-matka revolucí*. Toto téma promýšlel soustavněji a znovu na něj navázal např. v *Teologických textech* v r. 1999.²⁴¹ Podle záznamů, byly tyto AT největší, co do návštěvnosti (134 účastníků) i co do rozsahu. K revoluci svého druhu pak došlo i v Königsteinu.

„*Pan Neuwirth měl představu intelektuálních akademických týdnů, což zpočátku vypadalo velmi nadějně,*“²⁴² vzpomíná jeden z členů, Vladimír Krtíl. „*Po několika letech se ale všechno obrátilo jedním intelektuálním katolickým směrem, což se především mladým nelíbilo. Jednoho dne se tedy v Königsteinu odebralo několik mladých lidí do restaurace, kde bylo dohodnuto, že by – slovy Karla Kryla – měly být akademické týdny napříště uspořádány bez akademiků.*“²⁴³ Podle Krtílových vzpomínek byli tehdy aktéry „dohody“ kromě něj Richard Belcredi, Karel Kryl a Miloš Vitula. A dodává: „*A uvnitř Opus Bonum došlo k zákonitému konfliktu, jelikož pan Neuwirth měl jiné představy než pan Belcredi.*“²⁴⁴

²³⁹ ASLU, PVN, sign. 60. Opus bonum. Richard Belcredi – adresát neuveden. Mnichov, 23. 6. 1975.

²⁴⁰ Srov. ASLU, PVN, sign. 60. Opus bonum. Neuwirth, Vladimír. V. Akademický týden. In *Opus bonum – přehled činnosti 1975*. Nestránkováno.

²⁴¹ Skalický, Karel. Revoluční dynamika evropské civilizace. *Teologické texty*, 1999/5. [online] 2004-2015 [cit. 15. 2. 2017]. Dostupné z: <http://www.teologicketexty.cz/casopis/1999-5/Revolucni-dynamika-evropske-civilizace.html>.

²⁴² Elšíková, Monika. *Cit. d.*, s. 164.

²⁴³ Tamtéž.

²⁴⁴ Tamtéž.

V listopadu se sešlo vedení OB na pracovní schůzce v Gutmadingen. Na programu byla finanční situace, začínající vydavatelská činnost a organizace AT a Setkání mládeže v Rohru. Za necelý rok provozu v Gutmadingen byla ztráta téměř 12500,- DM, z větší části kvůli nákladům spojeným s úpravami objektu. Poté se řešilo organizování AT a Setkání mládeže, na nichž vždy pokulhávala technická a organizační stránka, protože do poslední chvíle se neví, kdo z lidí ochotných pomoci bude opravdu přítomen. Dalším problémem, dokreslující lesk a bídu exilových setkání byli rušitelé pořádku: „*Opíjení, noční toulání po hospodách a z toho plynoucí neúčast na přednáškách narušují kvalitu obou sjezdů.*“

Belgickým občanem

Rok 1975 byl ovšem pro Vladimíra Neuwirtha také velmi důležitý po osobní stránce. Už od svého příchodu do Lovaně v roce 1969 žádal belgické úřady o přidělení občanství. Mimo jiné i z tohoto důvodu jezdil pravidelně z Frankfurtu do Belgie – aby se o něm vědělo, aby byl vidět. Stále udržoval kontakt se svým bytným, který nakonec sehrál rozhodující roli v žádosti o občanství: „*Belgičani mu vůbec nechtěli dát občanství, protože v Belgii neplatil daně. „Co z toho Belgie má?“ ptal se úředník při vyřizování žádosti. To byl kritický moment. Ale zastal se ho jeho domácí, a na základě jeho svědectví²⁴⁵ mu pak dali občanství. A pak byl strašně hrdej, že je belgický občan.*“²⁴⁶ V dopise dominikánovi Jiřímu Maria Veselému píše Neuwirth: „*Dnes, na svátek sv. Jiří, vzpomínáme na Vás ve Frankfurtu (já už jako poddaný krále Baudoina a královny Fabioly).*“²⁴⁷

4.5 Pod taktovkou Belcrediho – rok 1976

V lednu roku 1976 posílá Belcredi Neuwirthovi odpověď na jeho referenci o akcích OB v předešlém roce. Na adresu AT Belcredi píše: „*Postrádám celkový posudek a hlavně jakési objektivní konstatování nedostatků. Hlavně proč se tak málo*

²⁴⁵ O Neuwirthových aktivitách, které jsou i pro Belgii přínosem.

²⁴⁶ Rozhovor s P. Richardem Čemusem SJ, audiozáznam ze dne 29. 8. 2016. Zaznamenáno na elektronické médium, v osobní dokumentaci autora práce.

²⁴⁷ ASLU, PVN, sign. 4. Dopisy od V. N. různým adresátům, M-Z, složka Veselý, Jiří Maria. Frankfurt, 23. 4. 1975.

mladých lidí zúčastnilo přednášek a diskusí.“²⁴⁸ K Setkání mládeže v Rohru: „Nestačí podle mého názoru uveřejnit dopis O. Filipa a vynechat náplň celého setkání. Tam byly předneseny velmi zajímavé referáty, o kterých je podle mého názoru třeba něco napsat.“²⁴⁹ Třetím bod týkající se zápisu listopadové schůze v Gutmadingen komentuje hrabě následovně: „Se zápisem nemohu souhlasit. Je neúplný a některé body podány zkresleně. Zejména bod 5 Chudoba.“²⁵⁰ S některými výtkami nelze než souhlasit. Například redukování zprávy o Setkání mládeže v Rohru jenom na svědectví - byť brilantně formulované – je skutečně neseriózní vůči všem, kdo osobně vytvářeli program. Ale výtka absence objektivního konstatování nedostatků vyznívá až absurdně. Belcredi dobře věděl, jak se k akci staví mladí, nebo alespoň někteří z nich, protože on s nimi seděl v Königsteinu v restauraci, kde se usnesli na nových AT bez akademiků, zatímco Neuwirth trávil AT organizačními povinnostmi. Celkové vyznění dopisu vyznívá jako jednání nadřízeného s podřízeným, kterého si dosazená „autorita“ neváží. Což je nejenom proti smyslu a tehdy platnému programu OB,²⁵¹ ale je to především lidsky nedůstojná forma jednání.

O svatodušních svátcích se v Rohru konalo páté Setkání mládeže na téma *Problémy a perspektivy českého exilu*. Přednášejícími byli mj. Ota Filip, Miloš Vitula, oba zakladatelé OB a další osobnosti. V červnu rozeslal sekretariát OB všem členům oznámení, že bylo rozhodnuto zrušit občanský spolek OB, aby se zjednodušila struktura a odstranila dvojkolejnost spolku. Napříště měl zůstat jen OB eingeschriebener Verein jakožto právní osoba schválená německými úřady. Všem členům OB b. V. se umožňuje vstoupit do OB e. V. a jsou tudíž zváni na členskou schůzi do Mnichova.²⁵²

Vitulův rozšířený program

V červenci Miloš Vitula podává návrh na rozšířený program OB. Ten navazuje na původní program z roku 1972 a rozvíjí tehdy nadnesené vize, že OB hodlá zřídit kromě Bohemistické knihovny i všeobecnou knihovnu, studijní institut, archiv a chce vydávat i časopis. Kulturně náboženskou činnost chce sdružení rozšířit o hospodářskou, aby tak vylepšilo svou finanční stránku. Návrh zároveň deklaruje, že OB není politickou

²⁴⁸ ASLU, PVN, sign. 60. Opus bonum. Richard Belcredi – Vladimíru Neuwirthovi. Místo neuvedeno, 24. 1. 76.

²⁴⁹ Tamtéž.

²⁵⁰ Tamtéž.

²⁵¹ Tedy proti prvořadému úkolu vytvářet živé společenství mezi svými členy.

²⁵² Viz ASLU, PVN, sign. 60. Opus bonum. Dopis členům OB, Frankfurt, 8. 6. 1976. Podepsáni Richard Belcredi - předseda, Vladimír Neuwirth - jednatel a Miloš Vitula - místopředseda.

stranou, ale nemůže se vyhnout palčivým problémům současné společnosti. Bude proto usilovat mimo jiné o začlenění Československa do širšího společenství středoevropské unie, která by se mohla stát jádrem budoucí Unie evropských národů. V návrhu poprvé zaznívá představa rozšíření OB i do jiných zemí s následujícím uspořádáním: OB bude strukturováno na místní odbočky (podmínkou je alespoň deset členů), při vzniku více odboček v zemi se sdruží v zemský svaz, který řídí předsednictvo. Dosavadní předsednictvo v Německu bylo tříčlenné, nyní v návrhu rozšířené z původních tří osob o pokladníka a dle potřeby o další činovníky. Vrcholným orgánem OB pak mělo být grémium sestavené z jednotlivých zemských předsedů a pak z volených činovníků – předsedy, místopředsedy, pokladníka, tiskového referenta, referenta AT, archiváře a matrikáře.²⁵³ Vitulův koncept rozšířeného programu byl strukturálně a organizačně nejdokonalejším organizačním krokem, který uvnitř OB kdy zazněl. Opat Opasek to v průvodním dopise komentuje takto: „*To, že vůbec někdo podal takovýto návrh, upřímně vítám, neboť jen vždy novou iniciativou neustrneme a nestaneme se jakýmsi mrtvým společenstvím po vzoru tolika již existujících českých spolcích v zahraničí.*“²⁵⁴

Jaký byl další vývoj uvnitř OB? 24. srpna píše Anastáz Opasek Belcredimu dopis, který později poslal v kopii i Neuwirthovi. Řeší se v něm vcelku běžné záležitosti ohledně článku v novinách, vyjádření Vladimíra Krtila po jeho návštěvě ve Frankfurtu a pak záležitosti týkající se vydávání knih. Závěrem dopisu opat dodává:

Nepochybuji o tom, že my dva máme k sobě upřímný vztah, avšak jinak mnoho věcí neklape pro vzájemné negativní vztahy již od počátku, což mne osobně nesmírně mrzí a bolí, neboť je v tom málo křesťanského ducha. Po všech úvahách – to je dnešní stav mého myšlení – měl bys mít Ty účinnější zastoupení ve vedení např. – v tomhle okamžiku ale nevím – jak to právně vyřešit.²⁵⁵

Začátkem září se konala schůze mnichovské pobočky OB na podnět opata Opaska. Výstupem z této schůze byly následující návrhy (zkráceno):²⁵⁶

- Belcredi by se měl stát předsedou OB a předsednictvo by mělo být rozšířeno min. o dva členy,

²⁵³ Viz tamtéž. Návrh na rozšířený program OB, Rohr, 19. 7. 1976. K dokumentu připojen průvodní list Anastáze Opaska.

²⁵⁴ Tamtéž, citát z průvodního listu Anastáze Opaska.

²⁵⁵ ASLU, PVN, sign. 60. Opus bonum. Anastáz Opasek – Richardu Belcredimu, kopie Vladimíru Neuwirthovi. Místo neuvedeno, 24. 8. 1976.

²⁵⁶ Datováno v Mnichově, 13. 9. 1976.

- sekretář (míněno Neuwirth) by měl být vyvázan z funkce a ustanoven samostatným referentem AT,
- zřízení nové funkce pokladníka,
- sekretářka (sestra Ludmila) by měla pracovat zadarmo a dobrovolně,
- přenesení sídla z Frankfurtu do Mnichova,
- založení odboček všude, kde je to možné, i mimo NSR,
- nově navržený Vítulův program by se měl projednat a schválit.

Zápis byl rozeslán nebo osobně předán 13. září, tedy v zahajovací den AT 1976 v Hünfeldu. V Neuwirthově korespondenci není žádná odezva na toto podprahově formulované vyjádření nedůvěry, ostatně již předtím několikrát naznačené Richardem Belcredim. Sestra Ludmila sepsala své výhrady a ptá se, jak chtějí mnichovští zajistit plynulé vyřizování všech nejrůznějších dokladů a pozvánek, mít v pořádku finance v kase i na účtu, odesílat objednávky a vést databáze adres? A lakonicky dodává: „*Dobrovolná práce vyžaduje nejprve opravdové společenství se společným pozitivním cílem.*“²⁵⁷

Akademický týden – obnova nebo rozkol?

O AT roku 1976 nemáme k dispozici téměř žádné dopisy. Z programu víme, že ústřední téma bylo *Obnova – kulturní, náboženská a národní*. A z výročního přehledu činnosti OB se dozvídáme, že hostem AT byla matka Basilea Schlinková z Darmstadtu²⁵⁸ a promluvila o poselství ostrova Patmos dnešku včetně diapozitivů. P. Jaroslav Polc přednášel o obnovných hnutích a komunitách v dějinách křesťanství a někteří účastníci se poprvé dozvěděli o hnutí Comunione e Liberazione. Významným hostem byl také duchovní rádce a spoluzakladatel Ackermann-Gemeinde augustinián P. Paulus Sladek. Neuwirth shrnuje referenci v brožuře způsobem, který vyjadřuje jeho postoj k AT a je - podle našeho mínění – také odpovědí na pnutí uvnitř OB: „*Svým ústředním tématem – OBNOVA - odpovídal VI. Akademický týden základní ideí Opus bonum a nejzávažnějšímu požadavku dnešní doby.*“²⁵⁹ Během AT proběhla schůze OB, o které nemáme k dispozici víc než jeden – ale zato velmi rozsáhlý - dopis P. Karla Wortnera. Je adresován opatu Opaskovi a je psán neobyčejně otevřeně.

²⁵⁷ ASLU, PVN, sign. 60. Opus bonum. Sestra Ludmila, poznámky k mnichovskému návrhu z 13. 9. 76. Neadresováno konkrétně. Nedatováno.

²⁵⁸ Basilea Schlinková (1904-2001), spoluzakladatelka komunity řeholního života „Sestry Mariiny“ v luteránské církvi. Srov. *Evangelical Sisterhood of Mary*. [online] 2014. [cit. 5. 4. 2017]. Dostupné z: <http://www.kanaan.org/us/history/>.

²⁵⁹ ASLU, PVN, sign. 60. Opus bonum. Neuwirth, Vladimír. VI. Akademický týden. In *Opus bonum – přehled činnosti 1976*. Nestránkováno.

Otevřený dopis P. Karla Wortnera

Tento téměř šestistránkový dopis je tak důležitý v historii OB, že považujeme za užitečné věnovat mu větší prostor než je obvyklé.

Milý Otče opate!

Nedůstojné divadlo při mimořádné schůzi Opus bonum v Hünfeldu 18. září 1976 je důvodem mého psaní. Nemohu déle mlčet po 14 dnech bolestného uvažování, nechci-li se cítit spoluvíníkem v tak závažné věci. [...] Vážím si Tvé kněžské osoby, obdivuji se Tvým vlohám a schopnostem, respektuji Tvé zásluhy o Opus bonum.

Ale způsob, jímž svou funkci PŘEDSEDY celého Opus bonum provádíš – jak se to znovu ukázalo při oné schůzi – činí, a to nejen v mých očích, toto Tvé místo ve společenství velmi problematickým. Jako Pavel „přímo vystoupil proti Petrovi – přede všemi“, tak jsem nucen, jako člen sdružení, takto nyní odůvodnit právě vznesenou výtku. [...]

Před Akademickým týdnem jsem dostal pozvánku podepsanou Dr. Neuwirthem, datovanou 6. září, na uvedenou schůzi. Na ní je jako 3. bod jednání uvedeno: „*Otázky vypracování nových stanov. Návrh na ustanovení komise k vypracování nových stanov.*“ Z tohoto vyplývá, že vedení Opus bonum přinejmenším souhlasí s tím, aby se i o těchto záležitostech diskutovalo. – S nikým jsem do schůze o nich nemluvil. Překvapilo mě, když mi krátce před schůzí paní Čemusová naléhavě připomínala uvědomit si – mně velmi dobře známou peněžní nezištnost dr. Neuwirtha, protože jsem nechápal, proč by se o ní mělo pochybovat při schůzi.²⁶⁰

Když během schůze přišla řada na projednání třetího bodu, bylo cítit velkou nelibost a neochotu probírat tyto záležitosti. Schůzi řídil Miloslav Čemus a podle P. Wortnera byla neochota cítit nejen od něj, ale i z jiných míst. Hrabě Belcredi poté přirovnal vedení Opus bonum k politbyru, čímž se atmosféra ještě více vyhrotila. Podle předchozího vývoje vše ukazuje na to, že skupina, která nechtěla projednávat nové stanovy, v nich cítila jasný záměr odstavit Vladimíra Neuwirtha od vlivu na další vývoj OB. Tímto postojem ovšem nepřispěla k průhlednému řešení a napětí v sále se jen zvyšovalo. P. Wortner pokračuje:

Čili první velká obojakost či nedůslednost ze strany vedení: totiž slíbit diskuzi při schůzi o něčem, o čem se vlastně vůbec nechce mluvit, oč usilovat vlastně zasluhuje „vyloučení z Opus bonum“ jak naznačoval např. pan dr. Čuprunov. Postrádal jsem již tehdy s mnohými Tvé zásadní vyjádření k věci.

²⁶⁰ ASLU, PVN, sign. 60. Opus bonum. Karel Wortner – Anastázi Opaskovi. Frankfurt, 13. 10. 1976.

Tzv. „mnichovská skupina“ na toto nepřipravená, se cítila zaskočena a v jasné defensivě, protože zřejmě nepočítala s takovým zvratem. Ve vzájemně stále prudší a vášnivější potyčce /o diskusi těžko mluvit/ se jí čím dál ostřeji vytykalo z různých stran, že vůbec chce změnu stanov.²⁶¹

Napadání a obviňování bylo adresováno zejména na Miloše Vitulu a Richarda Belcrediho. Výčitky nabíraly na intenzitě a mluvilo se o ztrátě členství, vystoupení z OB a o jejich vlastním finančním prospěchu. P. Wortner dále popisuje situaci: „*S očividným studem a vnitřním zdráháním jako jakýsi poslední zoufalý pokus o ospravedlnění výslovně uvedli – a to ve třech případech – že jednali s Tvým souhlasem, Otče opate!*“²⁶² P. Wortner dále bere v potaz velká finanční rizika pro Miloslava Čemuse, plynoucí z rozšíření předsednictva o dva členy i možnou zaujatost mnichovské pobočky vůči Neuwirthovi.

To všechno je možné. Ale nijak to neospravedlňuje způsob – nečestný a nekřesťanský – jakým se obtíž řešila; totiž, právě neřešila Tvým mlčením, ačkoliv jsi měl mluvit! Do konce schůze jsem čekal na Tvé mužné slovo – nadarmo. Cíl nesvětí prostředky, nediv se, Otče opate, že se pak pohoršovali mezi Tvou zahajovací modlitbou a následujícím.²⁶³

Karel Wortner pokračuje v rozkrývání situace a míří na samou podstatu problému:

Již při schůzi jsi se měl, Otče opate, mužně přiznat k těm souhlasům²⁶⁴ – jež právě spoluzavinily tu bolestnou roztržku uvnitř Opus bonum – vysvětlit své stanovisko, případně se omluvit – všichni chybujeme – rádi bychom Ti byli odpustili, jistě i dr. Neuwirth. Již z lásky a slušnosti jsi měl říci: „Nechte je na pokoji, ano, dal jsem svůj souhlas a rád vám povím proč a jak se na věc dívám“ a mohl být konec aspoň těch trapných rozbrojů, mohl jsi ušetřit svým kolegům u stolu i účastníkům schůze moře bolesti a zahanbení – místo toho jsi své vlastní spolupracovníky a pomocníky ponechal na pospas částečně ošklivým invektivám pobouřených členů – obětoval jsi je...Pan Belcredi mluvil ráno nato o Tvém „zaskočení, jež zanechalo hlubokou ránu.“ [...] Bohužel nelze popřít, že jsi [...] obětoval i dr. Neuwirtha a Ing. Čemuse a jejich zastánce. Dva, tři hlasy navíc pro „Mnichov“ - a „byli v kýblu“ - a Ty, díky svému předchozímu mlčení, bys byl opět „zůstal v kole“, předsedou i přes své hlasování proti. Tato, jak se zdá, chronická dvojakost – se mohla zdát nutná a užitečná vůči bachařům ve vězení, ale zde v církvi je to mor a jed.²⁶⁵

²⁶¹ ASLU, PVN, sign. 60. Opus bonum. Karel Wortner – Anastázi Opaskovi. Frankfurt, 13. 10. 1976.

²⁶² Tamtéž.

²⁶³ Tamtéž.

²⁶⁴ Míni se tím souhlas k aktivitám, které měly posílit mnichovskou skupinu a eliminovat Neuwirthův vliv na OB, zejména na základě Vitulova návrhu rozšířeného programu OB a zápisu z mnichovské schůzky v zahajovací den AT 1976.

²⁶⁵ ASLU, PVN, sign. 60. Opus bonum. Karel Wortner – Anastázi Opaskovi. Frankfurt, 13. 10. 1976.

Cit pro spravedlnost vede P. Wortnera k následujícímu pochopení situace a vyvození důsledků:

To, co se stalo v Hünfeldu hraničilo téměř s morálním „odděláním“ spolupracovníků a členů, kteří se odvážili s Tvým souhlasem předložit prostě odlišné názory! O to mi jde především v tomto dopise – ne o Tebe! S tím se již nemíním smířit, nemohu a nesmím více mlčet. Tady jde o substanci křesťanství. Tvá demise by mohla být jen malým zadostiučiněním. [...]

Víš, Otče opate, cítil jsem se po té schůzi tak vnitřně zneuctěný – asi jako znásilněná žena – že jsem chtěl nejprve vystoupit z Opus bonum. Ale pak jsem si uvědomil, že útěk není řešením – proto tento dopis, aby skutečně došlo k OBNOVĚ spolku.²⁶⁶

Na závěr připomíná pisatel nepsané pravidlo OB: „*Jsem přesvědčen, že není věci Opus bonum opírat se především o „styky s vlivnými lidmi“ a „jejich finanční štědrost“, nýbrž o MILOST BOŽÍ.*“²⁶⁷ Je patrné, že OB bylo v té době již natolik vnitřně rozdělené, že pochopení této premisy - natož její realizace – měly u jednotlivých osobností naprosto odlišné podoby. Ještě jednou citujeme z dopisu Anastázi Opaskovi: „*To Opus bonum, jež praktikuješ již po řadu let, není Opus bonum, jak je vidí dr. Neuwirth – , to jsou dvě rozdílné veličiny‘ /Mons. Škarvada/.*“²⁶⁸

Stížnost Felixe Uhla

V dopisech z konce roku 1976 je na adresu Vladimíra Neuwirtha směřována oprávněná výtky z mnichovské skupiny. Týkala se automatického převedení členů OB občanského spolku do OB zapsaného spolku, po sloučení obou spolků. Neuwirth zřejmě pod tlakem okolností udělal chybu, která se v případě adresáta, MUDr. Felixe Uhla²⁶⁹, stala velmi nepříjemnou záležitostí: „*Vzhledem k tomu, že dr. Uhl, bývalý člen Opus bonum b. v. písemně projevil zájem o další členství v e. v., nevím, jak jste mu mohl napsat, že pro členství potřebuje další jednoroční lhůtu. Dr. Uhl chce předložit celou*

²⁶⁶ ASLU, PVN, sign. 60. Opus bonum. Karel Wortner – Anastázi Opaskovi. Frankfurt, 13. 10. 1976.

²⁶⁷ Tamtéž.

²⁶⁸ Tamtéž.

²⁶⁹ Felix Uhl byl lékař, novinář a politicky angažovaná osobnost. Byl zatčen už v noci z 22. 2. na 23. 2. 1948 a odsouzen na dvacet let těžkého žaláře. Na podzim 1953 uprchl z Jáchymova do Rakouska, kde pracoval jako tlumočník pro americkou armádu a jako lékař ve Vídni. V roce 1955 studoval ve Švýcarsku, byl také aktivní v exilovém hnutí. Člen Rady svobodného Československa a Švýcarského helsinského sdružení. Založil pracovní skupiny českých křesťanských demokratů v exilu Communio Nova Bohemica vydávající exilový časopis pro českou národní a duchovní obnovu *Nové obzory*. Viz Uhl, Felix. *Československé dokumentační středisko*. [online] 1994-2017. [1. 4. 2017]. Dostupné z: <http://www.csds.cz/cs/g6/2063-DS.html>.

záležitost svému právnímu zástupci a myslím proto, že je nutné, abyste ho informoval o správném stavu věci.“²⁷⁰ Celou záležitost chtěl posléze doktor Uhl řešit s Anastázem Opaskem, ale protože nedostal odpověď na svou žádost včas, považoval to za osobní šikanu. Zároveň se ale touto kauzou odkryla řada drobných nesrovnalostí v praxi OB, odporujících německým předpisům. Doktor Uhl si - jistě právem – stěžuje na absurditu situace, kdy je mu odepřeno členství a zároveň mu přijde pozvánka na schůzi v Hünfeldu, konanou 18. září. Aby toho nebylo málo, pozvánka je datovaná 6. září, čili dvanáct dní před schůzí, nikoli dvacet jedna dní, což je lhůta uvedená ve stanovách OB a schválená úřady. Jeho závěr zní: všechna přijatá usnesení na této schůzi jsou neplatná. V tomto smyslu pak Felix Uhl žádá prohlášení o neplatnosti schůze, anulování všech usnesení na ní přijatých, svolání nové schůze podle platných stanov, prošetření opožděného odeslání pozvánek a nápravu na sekretariátu OB.

V polovině prosince se ve Frankfurtu sešlo vedení OB, aby vyřešilo napjatou situaci ve spolku. Pověřilo hraběte Belcrediho k zastupování mnichovské skupiny a zároveň ho podřídilo usnesením výboru OB. Bylo domluveno, že se výbor OB setká v Mnichově s místní pobočkou OB koncem února 1977 a společně prodiskutují a vyřeší sporné otázky.

4.6 Rok 1977 - čelem k Chartě, směrem k politice

Hned na Nový rok 1977 píše opat všem členům OB zprávu o neplatnosti Hünfeldské schůze a informuje o krocích ve vedení OB, které mají vyřešit napjatou atmosféru. Zároveň inzeruje podzimní AT v Hünfeldu, kde bude řádná schůze OB a také informuje o nepříznivé finanční situaci.²⁷¹

Charta 77

Rok 1977 začal vyhlášením Charty 77 v Československu a opat na ni reagoval dopisem z 19. února, kde píše: „*Již delší dobu mne znepokojuje myšlenka, zda není naší povinností vyslovit – OB – svůj souhlas s Chartou 77. [...] Vím, že chartu podepsalo několik vynikajících katolíků i evangelíků i kněží. [...] To mne povzbudilo k napsání*

²⁷⁰ ASLU, PVN, sign. 60. Opus bonum. Naděžda Malášková – Vladimíru Neuwirthovi. V kopii Richard Belcredi a Anastáz Opasek. Mnichov, 20. 11. 1976.

²⁷¹ Viz tamtéž. Anastáz Opasek – všem členům OB, Frankfurt, 1. 1. 1977.

*návrhu, který vám posílám k posouzení, doplnění, nebo zamítnutí.*²⁷² V prohlášení, které nakonec vyšlo tiskem, se uvádí, že Charta 77 je od smrti Jana Palacha největší událostí v Československu. Obzvláštní dík je vysloven signatářům Charty za to, že se vyslovili za svobodu náboženského vyznání ve vlasti. A dále prohlášení připomíná, že se Československo zavázalo uskutečňovat mezinárodní dohody týkající se svobody a spravedlnosti.²⁷³

Opasek píše o dva měsíce později Neuwirthovi: „*Pro mne stejně jako pro mnoho jiných je a zůstane Charta 77 východiskem z dnešní situace na východě, bude-li ovšem nad tím vším držet svou ochrannou ruku ne papež katolíků, ale zbožný baptista Carter!*“²⁷⁴ Téma Charty 77 se stalo tak silným, že jej pořadatelé vybrali jako ústřední téma i pro Setkání mládeže v Rohru ve dnech 27. 5. - 31. 5. Tato setkání mívala spíše komornější charakter, účastnilo se jich obvykle do čtyřiceti mladých. Přesto pořadatelé vždy připravili důležitá témata, ve kterých kromě společné modlitby a nábožensko-kulturních témat nechyběly ani významné osobnosti exilu. V roce 1977 byl takovou osobností dr. Karel Schwarzenberg, který mluvil o dějinném právu Čechů na vlastní stát.

Nové stanovy a odezva Miloslava Čemuse

4. června rozesílá frankfurtský sekretariát pozvánku na členskou schůzi OB, která se má uskutečnit 2. července. Prvním bodem programu je projednání a přijetí návrhu nových stanov.²⁷⁵ Zápis z průběhu schůze bohužel nemáme k dispozici, ale z pozdějších dopisů některých účastníků víme, že byly přijaty nové stanovy, kterými se rozšířilo předsednictvo OB ze tří na pět členů. 5. července posílá Miloslav Čemus rezignační dopis, kde uvádí svoje důvody k odstoupení z funkce místopředsedy OB:

1. Dosavadní vcelku osvědčená praxe, totiž závazná rozhodnutí OB činit pouze v rámci celého předsednictva [...] se mění v tom smyslu, že nyní kteříkoliv dva členové mohou autonomně rozhodovat prakticky bez vědomí i souhlasu ostatních, zejména jednatele.
2. Velmi závažnou – jen zdánlivě teoretickou – okolností je, že nejen členové předsednictva a výboru OB, ale každý člen ručí za event. finanční ztráty e. v.
3. Pohlédneme-li 2 až 3 roky zpět, musíme konstatovat, že příliš mnoho času i energie bylo v předsednictvu doslova vyplýtváno na formální spolkové

²⁷² Tamtéž. Anastáz Opasek – členům OB (neupřesněno), Rohr, 19. 2. 1977.

²⁷³ Tamtéž. Prohlášení sdružení OB k Chartě 77. Rohr, únor 1977, podepsán Anastáz Opasek, opat OSB, předseda OB.

²⁷⁴ Tamtéž. Anastáz Opasek – Vladimíru Neuwirthovi. Rohr, 21. 4. 1977.

²⁷⁵ Viz tamtéž. Vladimír Neuwirth – členům OB. Frankfurt 4. 6. 1977. Pozvánka na členskou schůzi OB.

záležitosti. Na vlastní činnost OB, kvůli které bylo Vladimírem založeno, zbývalo pokaždé jen velmi málo času. Navíc intence zakladatele OB se dostala díky aktivitě představitele mnichovské skupiny – na jinou kolej. [...] Člověku se vnucuje otázka, proč se představitel Mnichova neuplatňuje třeba v instituci Communio Bohemica Nova namísto v OB, které bere doslova Vladimírovi z rukou?²⁷⁶

V písemné pozůstalosti Vladimíra Neuwirtha není na tento dopis žádná odezva, ani od Opaska, ani od Neuwirtha. Z opatova dopisu členům OB dva dny před zahájením AT vyplývá, že členy předsednictva jsou nyní Opasek, Neuwirth, Belcredi, Jiří Malášek starší a Josef Will z Frankfurtu. Ten se po Čemusově rezignaci stal pátým členem podle výsledků voleb a jako další v pořadí. Podle dopisu, který Neuwirth píše o mnoho let později Karlu Skalickému, přijel hrabě Belcredi na schůzi s řadou lidí z Mnichova, z nichž některé Neuwirth ani neznal, a při jistém hlasování je tato skupina přehlasovala. Dále dodává:

Pokračoval jsem ještě ve spolupráci, ale v srdci jsem se začal od aktivity odlučovat. Nechci spolupracovat s lidmi, kteří nemají cor rectum.²⁷⁷ Je mi bližší nevěřící, který cor rectum má, než katolík, který cor rectum nemá. Nesouhlasil jsem s přílišným zpolitizováním Opus bonum...²⁷⁸

25. července si Neuwirth zapisuje do svého deníku: „*Jaký je smysl osamocovacího procesu, do něhož mne uvedl Bůh? Bůh mne chce odtrhnout od veškeré lásky lidské. Je to bolestný proces očišťování citu, aby srdce hořelo láskou jednou.*“²⁷⁹

Akademické týdny 1977

Následovaly AT na téma *Charta 77 a její základy v minulosti*. Vladimír Neuwirth na ní promluvil o třech osobnostech prvorepublikového života, jež nejvíce ovlivnily ducha české kultury své doby: F. X. Šalda, Josefa Pekař a T. G. Masaryk. Bylo to jedno z témat, které ho zajímalo dlouhodobě a pokračoval v něm i v pozdějších letech. Z dalších jmen v programu uveďme teologa a filozofa Jana Milíče Lochmana z Basileje či Jaroslava Pecháčka ze Svobodné Evropy a už pravidelného hosta Alexandra Heidlera. Tímto AT skončilo sedm ročníků, které tematicky připravoval

²⁷⁶ ASLU, PVN, sign. 11. Dopisy pro V. N. – C, Č, složka Čemus, Miloslav. Místo neuvedeno, 5. 7. 1977. Dopis adresován i Anastázi Opaskovi.

²⁷⁷ Přímé srdce.

²⁷⁸ Vladimír Neuwirth - Karlu Skalickému. Místo ani datum neuvedeny. Odpověď na dopis z 16. 6. 1992. Soukromá korespondence v osobní dokumentaci prof. Karla Skalického.

²⁷⁹ Neuwirth, Vladimír. *Vcházení do Evropy*, cit. d., s. 24.

i organizačně zajišťoval Vladimír Neuwirth. Příští setkání už budou opravdu „bez akademiků“, jak se usnesli mladí v Königsteinu v roce 1975. „*Opus bonum jsem opustil z důvodů koncepčních a osobních. Otec Opasek dbal více rad Ackermann–Gemeinde a přihlížel méně k programu, který jsme si formulovali.*“²⁸⁰ Neuwirth se stahuje do ústraní a přenechává prostor jiným. Počátkem roku 1978 oznámil Anastázi Opaskovi, že nehodlá vykonávat funkci tajemníka. Své aktivní působení v OB, které se odklonilo od svého původního zacílení, poté ukončil oficiálním dopisem ze srpna 1978, adresovaným panu opatovi:

Při našem posledním setkání jsi mi oznámil, že jsem byl zvolen do předsednictva Opus bonum. Děkuji členům našeho sdružení za projevenou důvěru. Funkci v předsednictvu však nepřijímám [...] Cítím nutnost soustředit se a věnovat se po zaměstnání více studiu a meditaci. Toto je hlavní důvod proč nepřijímám funkci v předsednictvu.²⁸¹

Vraťme se ale ještě naposledy do září 1977. V týdnu navazujícím na AT píše Richard Čemus Neuwirthovi dopis z třítydenního prázdninového kurzu v Obersbachu, poblíž města Achern. Na jedno odpoledne navštívil účastníky Hans Urs von Balthasar a svoje posluchače zaujal mnohými myšlenkami:

Katolík stojí dnes před několika náčrtu bytí, z nichž jsou pro něj zajímavé jen dva, totiž útěk do nečinné kontemplace importované z orientu a útěk dopředu – tedy marxismus. [...] Síla katolictví tak ochabla, že není schopna tyto proudy ani zvládnout ve smyslu prvních století, ani zbavit životaschopnosti přesvědčivou alternativou. Jedinou silou slibující úspěch je Comunione e Liberazione. Vzpomněl jsem si na loňský AT. Jak dobré, že už jsem o nich něco věděl. Určité záblesky naděje vidí H. U. v. Balthasar na východní straně železné opony, např. v Polsku, kde je církev pro lidi skutečným domovem a nadějí...²⁸²

Tento dopis vnímáme jako důležitý v několika rovinách. Píše jej mladý člověk, který má k Neuwirthovi důvěru, vnímá ho jako osobnost a přirozenou autoritu. Sdílí s ním zájem o myšlenky teologa, kterého Neuwirth považoval za svého přítele a choval k němu hlubokou úctu. Richard Čemus v témže dopisu také odkazuje na užitek z AT, a to „v čase neútěchy“, kterou již delší dobu Neuwirth zakoušel. A konečně, viděno

²⁸⁰ Vladimír Neuwirth - Karlu Skalickému. Místo ani datum neuvedeny. Odpověď na dopis z 16. 6. 1992. Soukromá korespondence v osobní dokumentaci prof. Karla Skalického.

²⁸¹ ASLU, PVN, sign. 60. Opus bonum. Vladimír Neuwirth – Anastázi Opaskovi. Frankfurt, 22. 8. 1978.

²⁸² ASLU, PVN, sign. 11. Dopisy pro V. N. – C, Č, složka Čemus, Richard. Místo neuvedeno, 28. 9. 1977.

s odstupem, je v dopise kromě několika rovin povzbuzení také prvek prorocký. Rok po doručení dopisu je novým papežem zvolen Karol Wojtyla z východní strany železné opony a jeho první slova v úřadě pontifika jsou: „Nebojte se!“²⁸³

Belcrediho Franken

Po Neuwirthově vnitřním (byť ne zatím formálním) rozchodu s OB uspořádala mnichovská skupina v únoru 1978 symposium ve Frankenu, poblíž českých hranic na téma *Vývoj Československa v letech 1945 -1948*. Symposium se konalo v režii Pavla Tigrida a Jaroslava Pecháčka a jedním z významných hostů byl bývalý prominent KSČ Zdeněk Mlynář. V přehledu činností OB za rok 1978 můžeme číst, že mělo neobyčejně velký a pozitivní ohlas v západních sdělovacích prostředcích. Informovaly o něm deníky *Le Monde*, *Frankfurter Allgemeine Zeitung* a mnichovský *Süddeutsche Zeitung*. V komentářích se zdůrazňoval především dialog vítězů a poražených z února 1948.

Dům v Gutmadingen, zatěžující rozpočet OB, byl vrácen freiburskému arcibiskupství, které je obratem pronajalo jiné zájmové skupině. Po Neuwirthově oficiálním dopisu už nebyl důvod ponechávat sídlo sdružení ve Frankfurtu a je proto přeneseno do Mnichova. Richard Belcredi mohl být spokojený, jeho vizi OB již nikdo nestál v cestě. O třicet čtyři let později interpretuje dění v OB takto: „*První, co jsem udělal, tak jsem přestěhoval sídlo do Mnichova a druhý bylo, že jsem vyházel většinu z těch členů. Zbylo nás pět. To bylo pět mých věrných a dluhy.*“²⁸⁴

4.7 V tichu

Neuwirth se s novou situací vyrovnal adekvátně k hloubce svého duchovního života. V dubnu 1978 píše v dopisu jednomu ze svých přátel:

Tento rok se chci více soustředit. Proto jsem se vzdal funkce Geschäftsführera v OB a proto jsem se rozhodl nepořádat letos ani AT. Potřebuji si všechno znovu promyslet [...] Domnívám se, že stojím na prahu závěrečné fáze svého života a činnosti. Než do ní naplno vkročím, chci se soustředit. Věci duchovní rostou organicky a v tichu. Nedá se žít pouze úkoly ukládanými zvenčí.²⁸⁵

²⁸³ Viz Balík, Stanislav. Papež z Galileje. Politická činnost a politické myšlení Jana Pavla II. *Revue Politika*. 4/2005. [online] 2016. [cit. 5. 4. 2017]. Dostupné z: <https://www.cdk.cz/papez-z-galileje>.

²⁸⁴ Lucuk, Vít. Richard Belcredi (1926-2015). *Příběhy 20. století*. [online] 14. 5. 2012. [cit. 3. 4. 2017]. Dostupné z: <http://www.pametnaroda.cz/story/belcredi-richard-1926-1794>.

²⁸⁵ ASLU, PVN, sign. 6. Dopisy od V. N. různým adresátům bez jména. Vilémovi, příjmení neuvedeno, z kontextu nevyplyvá. Místo neuvedeno, 13. 4. 1978

Člověk náboženský

14. června 1978 si Neuwirth zapisuje do svého deníku: „*Kněžství je určitý typ lidství; je lidství vyrůstající ze spojení a ve spojení s věčným Slovem.[...] Patří k paradoxu kněžského stavu, že mnozí kněží nejsou lidmi náboženskými. Člověk náboženský neznamená zde člověk dokonalý. Člověkem náboženským je ten, jehož ústředním zájmem je živý Bůh.*“²⁸⁶ Úvahy o kněžské službě neprovázely Neuwirtha jen v obecné rovině. Již od roku 1977 uvažoval, zda kněžská služba není i jeho cestou. Kvůli tomu navštívil Hans Urs von Balthasara a také spirituála semináře v Münsteru P. Johannese Bourse.

Kněžská otázka se vynořuje v jeho životě podruhé a opět ve zlomovém okamžiku života. O prvním rozlišování jsme se již zmiňovali v souvislosti s dopisem (budoucímu) arcibiskupu Matochovi 16. července 1947. Tehdy se situace vyřešila během cesty do Francie, kde Neuwirth zřejmě pochopil, že jeho povolání je spojeno se sekulárním institutem, nikoli s kněžstvím. Když se Karel Skalický ptá Neuwirtha při zpracovávání eseje o něm „*Proč ses nedal po vystudování teologie vysvětit na kněze?*“²⁸⁷, dostává odpověď:

Na kněze jsem se nedal vysvětit proto, že jsem byl přesvědčen, že mým prvním posláním bylo založit a vést Společenství. Jezdil jsem za komunistického režimu po ČS a navštěvoval členy Společenství a jiné lidi. Kdybych byl vysvěcen na kněze, mohl bych sotva takto být činný v padesátých letech, kdy takové práce bylo obzvláště třeba.²⁸⁸

V založení OB vnímal Vladimír Neuwirth svoje poslání a netajil se tím, že by v jeho představách mohlo být určitou formou společenství, které navazuje na někdejší Společenství založené v Československu. Od začátku činnosti OB narážel na nepochopení a překážky ze strany kněží (Heidler, Fořt, částečně Škarvada, Jech), přestože jiní kněží mu naopak byli oporou (Skalický, Vrána, Wortner, Delcuve, Urs von Balthasar).

Sám na sobě ale zakusil, že v tehdejším pojetí církve stále platilo, že „kněz je víc než laik.“ Nakonec způsob, jakým byl v OB odstaven na vedlejší kolej, vypovídá o mnohém. „Manažersky nesmlouvavé“ jednání Belcrediho by nemohlo být úspěšné

²⁸⁶ Neuwirth, Vladimír. *Vcházení do Evropy*, cit. d., s. 34.

²⁸⁷ Karel Skalický- Vladimíru Neuwirthovi. Řím, 16. 6. 1992. Soukromá korespondence v osobní dokumentaci prof. Karla Skalického.

²⁸⁸ Vladimír Neuwirth - Karlu Skalickému. Místo ani datum neuvedeny. Odpověď na dopis z 16. 6. 1992. Soukromá korespondence v osobní dokumentaci prof. Karla Skalického.

bez tichého souhlasu Opaska. A kdyby Opasek nepožíval jisté autority duchovního, ale byl by „jen“ laikem, jistě by mu takové jednání nemohlo projít. Proti zákulisnímu jednání kněze Opaska se ale dokázal ozvat zase jen kněz: P. Wortner.

Vnímání kněžství jako nezbytného předpokladu k vedení druhých na hlubinu se u Neuwirtha spojilo s odezvami na *Apokalyptický deník*. „*Meine bekannten und Freunde stellten mir spontan die Frage, warum ich mich nicht zum Priester weihen lasse. Manche stellten diese Frage nachdem sie mein Apokalyptisches Tagebuch gelesen hatten, welches im Jahre 1976 in Rom herausgegeben wurde.*“²⁸⁹ A konečně posledním impulsem, který spustil úvahy o kněžství, byla duchovní četba.

Po odchodu z OB se dostává Neuwirthovi do rukou kniha Alexandera Elčaninova *Aufzeichnungen*.²⁹⁰ „*Neuwirth mi kdysi říkal, že právě na setkání s knihami, které hrají v našem životě velkou roli, nemůže být nic náhodného*“²⁹¹, vzpomíná Karel Floss. A právě Elčaninovy zápisky k Neuwirthovi promlouvaly s neobyčejnou intenzitou. „*Před kněžstvím – jak velice a jak často jsem tu musel mlčet. Kněžství je pro mne možností mluvit naplno.*“²⁹² Elčaninův přítel Sergej Bulgakov byl vysvěcen na kněze v sedmapadesáti letech – tolik bylo Neuwirthovi v roce 1978! – a byl to Bulgakov, kdo vyzval Elčaninova, aby se i on stal knězem.

Rozlišování

Ke cti Vladimíra Neuwirtha slouží, že vše důkladně zkoumal a radil se s různými autoritami svého života, zda je toto řešení přijatelné i z jiných úhlů pohledu. Proto se obrátil na světícího biskupa z Limburgu, Mons. Gerharda Pieschla. Svou zásadní otázku konzultuje také s P. Jaroslavem Škarvadou, kterému v dopise líčí svoje kroky k rozpoznání správné cesty. Nejprve popisuje návštěvu u biskupa Pieschla: „*Být podle mne*“, *poznámenal, „poslal bych vás na osm týdnů do samoty udělat si exercicie a pak bych vás vysvětil.*“²⁹³ Pak zmiňuje rozhovor s Hans Urs von Balthasarem, který mu přislíbil písemné doporučení, kdyby bylo potřeba. Nakonec žádá P. Škarvadu o pomoc: „*Zjisti, prosím Tě, právní předpoklady pro mé svěcení. [...] Dále bych Tě*

²⁸⁹ „*Mí známí a přátelé mi spontánně pokládali otázku, proč se nenechám vysvětit na kněze. Někteří mi tuto otázku pokládali poté, co si přečetli můj Apokalyptický deník, který byl vydán v roce 1976 v Římě.*“ ASLU, PVN, sign. 5. Dopisy od V. N. nunciovi, biskupům apod. Klausí Hemmerlemu, Frankfurt, 7. 3. 1979. Přeložila Petra Röderová.

²⁹⁰ Poznámky, zápisky.

²⁹¹ Floss, Karel. *Cit. d.*, s. 92.

²⁹² Neuwirth, Vladimír. *Vcházení do Evropy, cit. d.*, s. 38.

²⁹³ ASLU, PVN, sign. 4. Dopisy od V. N. různým adresátům M-Z, složka Škarvada, Jaroslav. Kellberg bei Passau, 19. 6. 1978.

prosil, zda bys mi mohl napsat doporučení, s kterým bych se mohl obrátit na určitého biskupa, až přijde čas.“²⁹⁴ Škarvada s přímostí sobě vlastní nechodí kolem horké kaše:

„Jsi opravdu jistý, [...] že přišel Tvůj „kairos“? Totiž dříve jsi vždy mluvil v docela jiném směru, když jsem Ti jednou naznačil, že by ses mohl stát knězem, velmi rázně jsi mě odmítl. A teď najednou se chceš dát vysvětit. Není to – promiň nešikovný a snad netaktní výraz – z „nešťastné lásky vůči Tvé snoubence „Opus bonum“, která se Ti stala nevěrnou?“²⁹⁵

Škarvada osvětluje Neuwirthovi celou řadu praktických záležitostí týkajících se případného vysvěcení a shrnuje:

Čili je nutné najít biskupa, který by byl ochoten 1) Tě vysvětit, 2) Ti dát nějakou existenci, materiální zabezpečení s nárokem na pensi (pak už nebudeš mít dnešní plat) 3) uvolnit či ještě lépe pověřit Tě posláním či úkoly, o něž máš zájem. Považuji za velmi důležité, aby ještě předtím, než bys byl do diecéze přijat, bylo naprosto jasné, co od diecéze žádáš a co jsi ochoten jí dát – „clara pacta, boni amici“²⁹⁶ – jinak by z toho mohlo vzejít mnoho nepříjemností.²⁹⁷

Před koncem roku 1978 mluvil Neuwirth znovu s biskupem Pieschlem a ten ho nasměroval na cášského biskupa Klause Hemerleho. Neuwirth mu tedy píše:

Im Dezember 1978 sprach ich über mein Problem der Priesterweihe mit Herrn Weihbischof Gerhard Pieschl, der mein Landsmann ist. /Er wurde in Mähris Trübau geboren/. Er riet mir, die Vorstellungen über meine zukünftige Tätigkeit schriftlich niederzulegen und dem Ordinarius, mit welchem ich verhandeln werde, zu senden. In der Anlage befindet sich also auch dieser Text.²⁹⁸

Neuwirthovo rozlišování otázky kněžství pokračovalo a z korespondence víme, že trvalo více než 3 roky. Nakonec se obrátil na dvě autority, aby mu pomohli tuto otázku vyřešit.

²⁹⁴ ASLU, PVN, sign. 4. Dopisy od V. N. různým adresátům M-Z, složka Škarvada, Jaroslav. Kellberg bei Passau, 19. 6. 1978.

²⁹⁵ ASLU, PVN, sign. 19. Dopisy pro V. N – S, Š, složka Škarvada, Jaroslav. Řím, 30. 6. 1978.

²⁹⁶ Dobré účty dělají dobré přátele. Srov. Kuťáková, Eva – Marek, Václav - Zachová, Jana. *Moudrost věků. Lexikon latinských výroků, přísloví a rčení*. Praha: nakladatelství Svoboda, 1988, s. 101.

²⁹⁷ ASLU, PVN, sign. 19. Dopisy pro V. N – S, Š, složka Škarvada, Jaroslav. Řím, 30. 6. 1978.

²⁹⁸ „V prosinci 1978 jsem o své otázce kněžského svěcení hovořil se světicím biskupem Gerhardem Pieschlem, který je mým krajanem /narodil se v Moravské Třebové/. Radil mi, abych si sepsal představy o své budoucí činnosti a abych je zaslal ordináři, se kterým budu jednat. V příloze tedy zasílám i tento text.“ ASLU, PVN, sign. 5. Dopisy od V. N. nunciovi, biskupům apod. Klaus Hemmerlemu, Frankfurt, 7. 3. 1979. Přeložila Petra Röderová.

In foro interno: Navštívil jsem jezuitu, kterého jsem poznal v Lovani a kterého jsem později navštěvoval na jiných místech. Jmenoval se Jean Baptiste Delcuve a měl ve svrchované míře dar rozlišování duchů. Když jsem za ním přijel [...] a předložil mu svůj problém, řekl mi, že mám pokračovat v cestě, po které kráčím. In foro externo: za svého hlavního biskupa jsem vždy považoval p. arcibiskupa Tomáška, který mne znal od r. 1942. Jel jsem po návštěvě P. Delcuva do Říma, kde jsem předložil otázku p. arcibiskupovi Tomáškovu při jeho návštěvě věčného města. Když jsem mu pověděl o své návštěvě a rozhodnutí P. Delcuva, řekl mi, že je stejného mínění.²⁹⁹

Podobně popisuje Neuwirth rozlišování i Richardu Čemusovi. Po popisu rozlišování ještě dodává: „*Důležité je, aby se člověk odevzdal bez výhrady do vůle Boží. Po svém rozhodnutí konstatuji v sobě nové světlo, klid a znásobení vnitřní horlivosti.*“³⁰⁰

Vyřešením této zásadní volby povolání se logicky uzavírá jedna významná etapa Neuwirthova života. Následující text uvádíme spíše pro úplnost životních osudů Vladimíra Neuwirtha s vědomím, že jejich důkladné zpracování je námětem pro další práci.

Ve stejnou dobu, kdy se otevřela otázka kněžství, si Neuwirth také zapsal vzpomínku z dětství na rozzářenou kapli, která, přestože již nestojí, stále intenzivněji září v jeho nitru. Toto záření provázel vnitřní apel, výzva k novému dílu.³⁰¹ V dalších letech zkoumal, nakolik nové dílo souvisí se změnou stavu a jakou vnější podobu by mělo mít. Apel zůstal a rozhodnutí pokračovat v cestě přineslo ono „nové světlo“ a „znásobilo vnitřní horlivost“, která vyústila v další aktivity.

²⁹⁹ Vladimír Neuwirth - Karlu Skalickému. Místo ani datum neuvedeny. Odpověď na dopis z 16. 6. 1992. Soukromá korespondence v osobní dokumentaci prof. Karla Skalického.

³⁰⁰ ASLU, PVN, sign. 11. Dopisy pro V. N. – C, Č, složka Čemus, Richard. Místo neuvedeno, 20. 11. 1981.

³⁰¹ Viz. Neuwirth, Vladimír. *Vcházení do Evropy*, cit. d., s. 35.

5 Vytrvale budující

V páté kapitole této práce podáme již jen stručný náčrt aktivit po odchodu z Opus bonum. Vyřešení otázky povolání Neuwirthovi rozvázalo ruce pro další aktivity na poli kultury a osvěty.

5.1 Goethe a Čechy

V roce 1981 si Neuwirth poznamenává do svého deníku³⁰², že se teprve před dvěma, třemi léty smířil s městem, kde bydlí.³⁰³ Frankfurt jako moderní západoevropská křižovatka obchodu a průmyslu jistě nebyl atraktivním a přívětivým místem pro humanisticky zaměřeného člověka, který tolik ctil dědictví otců. Vzdálení se Opus bonum ale umožnilo, že se Vladimír Neuwirth mohl ponořit do studia života a díla nejslavnějšího frankfurtského rodáka J. W. Goetha. Podle vzpomínek Neuwirthovy neteře Vladimíry mu toto téma pomohlo překlenout nelehké období, ve kterém se po odchodu z Opus bonum ocitnul.³⁰⁴

Jak *Apokalyptický deník*, tak zejména *Vcházení do Evropy* obsahují postřehy a polemiky s Goethovým dílem, životem i jeho odkazem oslovujícím i ve dvacátém století. Život J. W. Goetha připomněl Neuwirthovi z trochu jiného úhlu hloubku i provázanost česko-německých vztahů, kterou denně prožíval ve svém zaměstnání, v údelu exulanta, ale prožíval ji také jako člověk filozoficky, kulturně a umělecky orientovaný. Tak vznikly podklady pro výstavu a cyklus přednášek na téma Goethe a Čechy. Toto téma pak přednášel v mnoha evropských městech, mimo jiné ve švédském univerzitním městě Lund, v Římě, ve Vídni a v Londýně. V druhé polovině roku 1991 se výstava dostala i do Brna a do Olomouce. P. Richard Čemus SJ vzpomíná, že nikdy v životě nepotkal člověka, který by toho o Goetheovi věděl víc a do

³⁰² První část deníkových záznamů vyšla pod názvem *Apokalyptický deník* a zahrnovala poznámky z let 1969-1975. Druhá část byla vydána pod názvem *Vcházení do Evropy* a zahrnuje léta 1975-1989 a v dodatcích pak léta 1980-1997.

³⁰³ Viz. Neuwirth, Vladimír. *Vcházení do Evropy*, cit. d., s. 61.

³⁰⁴ Srov. rozhovor s paní Vladimírou Havlátovou, audiozáznam ze dne 15. 9. 2014. Zaznamenáno na elektronické médium, v osobní dokumentaci autora práce.

nejmenších podrobností. Zaměřil se jako jeden z prvních z badatelů na vztah autora k Českým zemím a mapoval české inspirace v díle J. W. Goetha. Neuwirth neměl prudérní postoje, dokázal se povznést nad lidskou nedokonalost, slabost. „*U Goetheho se dá číst leccos, Goethe nebyl zrovna celibátník. Vladimír to nepitval, říkal, to patří do celku života a kultury tohoto člověka*‘. *Nebyl jeho styl, soudit autora za díla, která se jiným zdají být nemravná. Ale dával kritéria, co hodnotné je, a co není.*“³⁰⁵ Neuwirth později vyznává Karlu Skalickému: „*Goethův rodný dům, Goethovo muzeum a knihovna tvoří jednu z komor mého srdce.*“³⁰⁶

V roce 1981 se Vladimír Neuwirth také mohl po třinácti letech konečně setkat i se svou sestrou Alenkou, které bylo umožněno navštěvovat bratra teprve po jejím odchodu do důchodu. Vzájemné ovlivňování české a německé kultury, které Neuwirtha zajímalo v Goethově životě, se do jisté míry naplnilo i v jeho vlastním životě skrze setkání se sestrou v rodném Goethově městě. Alenka i její manžel Lubomír se mu stali v dalších letech nepostradatelnými pomocníky.

5.2 Bibliotheca Cyrillo-Methodiana

V Neuwirthových deníkových záznamech nalézáme v roce 1982 další významný údaj: „*Dnes založena Bibliotheca Cyrillo-Methodiana.*“³⁰⁷ Náplní nové knihovny mělo být vytvoření zázemí pro studium české kultury, pořádání konferencí o české literatuře a kultuře, besedy o autorech, pořádání dokumentárních výstav jako bylo třeba téma *Goethe a Čechy*, vydávání menších prací i překladů tiskem a rozvíjení kulturních kontaktů i s jinými národy.³⁰⁸ Založením bohemistické knihovny se tak naplňuje jedna z vizí, které Vladimír Neuwirth vnímal jako přínosné pro exulanty i pro hostitelské země, jak o tom psal Karlu Skalickému už z Lovaně. Spojením knihovny s cyrilometodějským odkazem navazuje Neuwirth na to, co v OB nedostalo dostatečný prostor, a přitom to vnímal jako zásadní. Aktivitami v následujících letech jako by

³⁰⁵ Rozhovor s P. Richardem Čemusem SJ, audiozáznam ze dne 29. 8. 2016. Zaznamenáno na elektronické médium, v osobní dokumentaci autora práce.

³⁰⁶ Vladimír Neuwirth - Karlu Skalickému. Frankfurt, 23. 6. 1993. Soukromá korespondence v osobní dokumentaci prof. Karla Skalického.

³⁰⁷ Neuwirth, Vladimír. *Vcházení do Evropy*, cit. d., s. 107.

³⁰⁸ Srov. tamtéž, s. 488.

bezvýhradně naplňoval myšlenku: „Cyrilometodějská idea je totiž svědectvím o tom, že víra je v hlubokém vztahu ke kultuře, že je stejně dobře řecká jako římská...“³⁰⁹

Pomocníci a „spolupracovníci“

Vladimír Neuwirth se stal předsedou nově založené knihovny. Místopředsedou byl P. Alois Krchňák, v jehož vzpomínkách čteme:

Byl jsem tenkrát farářem v Raunheimu – mezi Mohučí a Frankfurtem – ve farnosti sv. Ducha. Převzal jsem i druhou farnost sv. Bonifáce, kde se uvolnila moderní fara. Dosáhl jsem u biskupství v Mohuči, že nám dalo faru k dispozici pro CM knihovnu a platilo za ni nájemné. Tak se stala CM knihovna od roku 1983 důležitým kulturním centrem v západním Německu. Zde se konala hojně navštěvovaná setkání – padesát až sedmdesát účastníků – s přednáškami z různých oborů.³¹⁰

Významnou pomocí při provozu knihovny byl Neuwirthovi švagr Lubomír Kostelný. Poté, co jeho žena Alenka odešla do důchodu, mohli jezdit do Frankfurtu společně, někdy až na tři měsíce. Alenka vedla bratrovi domácnost a Lubomír pomáhal se vším, co bylo potřeba. Začátkem osmdesátých let začala éra osobních počítačů, a tak se Lubomír i jeho švagr Vladimír učili základy práce na PC. V roce 1988 píše Neuwirth Karlu Skalickému: „A to víš, že nejsem ještě dost zkušený v psaní na těch nových aparátech. Všechno mi nakonec pomohl uspořádat a vytisknout P. Miloš Raban.“³¹¹

Stephanie Rebensteiner -Zips

Na osobní rovině je významnou, byť trochu skrytou postavou exilu Vladimíra Neuwirtha také paní Stephanie Rebensteiner-Zips. Pocházela z Opavy a pro svůj německý původ byla po 2. světové válce odsunuta s maminkou a sestrou do Německa. Její otec byl zastřelen při květnovém povstání roku 1945. Vladimír Neuwirth hledal po odchodu do exilu přes Červený kříž její sestru Annie, kterou znal z Prahy z doby Protektorátu, kde byla vyučující na Ústavu moderních řečí. Annie byla tou dobou již po

³⁰⁹ Hanuš, Jiří. Keltská nebo slovanská spiritualita? In Ambros, Pavel (ed.). *Fórum Velehrad I. Communio ecclesiarum – očištění paměti. Sborník příspěvků z vědeckého semináře (12. – 13. března 2007) Katedry pastorální a spirituální teologie CMTF UP a Centra Aletti v Olomouci*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2007, s. 358

³¹⁰ Krchňák Alois. Cyrilometodějská knihovna – dr. Vladimír Neuwirth. In Neuwirth, Vladimír. *Vcházení do Evropy, cit. d.*, s. 609-610.

³¹¹ Vladimír Neuwirth - Karlu Skalickému. Místo neuvedeno, 9. 12. 1988. Soukromá korespondence v osobní dokumentaci prof. Karla Skalického.

smrti, ale Neuwirth se seznámil s její sestrou Stephanií. „Říkali jsme jí Štěpánka“, vzpomíná Neuwirthova neteř Vladimíra Havlátová a pokračuje: „Byla to žena velice moudrá, inteligentní a vzdělaná. Ve stáří se věnovala seniorům a studovala logoterapii³¹² u dr. Elisabeth Lukasové na Jihoněmeckém institutu pro logoterapii ve Fürstenfeldbrucku u Mnichova. Logoterapii přednášela po revoluci i v Brně a zasloužila se o její rozšíření u nás. Všechny své aktivity podporovala i finančně.“³¹³ Štěpánka měla v živé paměti složitou situaci po jejich nuceném přesídlení do Německa, a tak se krajana ujala. Starala se zejména o běžné praktické činnosti jako praní prádla, šití a vaření. Bydlela více než 200 kilometrů od Frankfurtu a přesto tam pravidelně dojížděla, aby podpořila svého známého. Dopisy v archivu Slezské univerzity dosvědčují přátelství, které nepřerostlo v jiný vztah. Přátelství navázala Štěpánka také s Alenkou a Lubomírem Kostelným a stala se tak blízkou celé rodině.³¹⁴

Na začátku roku 1983 píše Neuwirth gratulaci Jaroslavu Škarvadovi k blížícímu se biskupskému svěcení. Český křesťanský exil tím dostal díky Janu Pavlovi II. viditelnou autoritu a Škarvadovi jakožto koordinátorovi duchovní služby pro české emigranty se tím rozvázaly ruce. Jako pouhý monsignore byl na řadě biskupství přehlížen, zatímco jako biskup měl mnohem snazší přístup k jednáním o práci českých kněží v exilu a mohl tak vyjednat i větší podporu.³¹⁵ Z druhé strany železné opony se pochopitelně gratulace neposílaly. „Když Jan Pavel II. konsekroval 6. ledna 1983 pro Čechy Jaroslava Škarvadu a pro Slováky Dominika Hrušovského [jako biskupy pro české a slovenské krajany v zahraničí] [...], vládcí Československa interpretovali akt jako politickou podporu ‚nepřátelské emigrace‘.“³¹⁶ Škarvada to ale později okomentoval: „Kdyby mi místo nadávání byl soudruh Husák poslal telegram s jediným slovem: ‚Gratuluji‘, tak by mě byl mediálně odrovnal. [...] Jenom stín podezření, že moje jmenování bylo schváleno stranou, by mě naprosto znemožnilo.“³¹⁷

³¹² Logoterapie - psychoterapeutický směr zdůrazňující důležitost „smyslu života“, založený Viktorem Franklem a bezprostředně poté prověřený pobytem v osvětimském lágru.

³¹³ Vladimíra Havlátová – Ondřeji Bakešovi. Újezd u Brna, 11. 4. 2017. Soukromá korespondence v osobní dokumentaci autora práce.

³¹⁴ Srov. Rozhovor s paní Alenkou Kostelnou, audiozáznam ze dne 15. 2. 2017. Zaznamenáno na elektronické médium, v osobní dokumentaci autora práce.

³¹⁵ Srov. Škarvada, Jaroslav - Svoboda, Bohumil. *Svedl jsi mě, Hospodine. Jaroslav Škarvada v rozhovoru s Bohumilem Svobodou*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakl., 2002, s. 130-133.

³¹⁶ Halas, František X. *Fenomén Vatikán*. 2. rozšířené vydání. Brno: CDK, 2013, s. 669.

³¹⁷ Škarvada, Jaroslav - Svoboda, Bohumil. *Cit. d.*, s. 132.

Jindřich Holeček

Neuwirthovi byl v osmdesátých letech doporučen z římského Nepomucena jeden nadějný student: PhDr. Jindřich Holeček. Nikdo však netušil, že byl v té době tajný spolupracovník StB s krycím jménem „Čeřich“, později „Juvan“. V návrhu StB na jeho dlouhodobé vyslání do zahraničí z května 1982 se dnes můžeme dočíst: *„Bezprostředním cílem vyslání „Čeřicha“ je jeho začlenění do prostředí české kněžské emigrace, soustředěné v Římě, odhalovat kanály jejího spojení s oficiální a především tajnou katolickou církví v ČSSR, sledovat její nepřátelskou činnost vůči naší republice a zjišťovat rozsah a obsah spolupráce s dalšími centry kněžské a laické emigrace.“*³¹⁸ Neuwrthovi bylo sice divné, že jej stále někdo sleduje, ale na studenta z Itálie stín podezření nepadl. Doporučení Karlem Vránou mělo velkou váhu³¹⁹ a cílevědomý a inteligentní Čeřich, jak jej popisuje StB ve svých svazcích, plnil úkoly svědomitě. Dokonale se tím naplnilo hodnocení Holečka z výše citovaného návrhu: *„Dosavadní výsledky prověřkových opatření prokazují, že „Čeřich“ je spolehlivým, oddaným spolupracovníkem, majícím důvěru nepřítel.“*³²⁰ O to větší pak bylo rozčarování mnohých po odhalení jeho tehdejší motivace, zveřejněném v roce 2007.³²¹

Oslavy 1100 let od smrti sv. Metoděje

Patrně nejvýznamnější veřejnou akci, kterou BCM pořádala, byly oslavy 1100 let od smrti sv. Metoděje, a to hned na dvou místech: V Mohuči a Frankfurtu nad Mohanem. Oslavy v Mohuči organizačně zajišťoval P. Krchňák, a přestože začali s přípravami teprve v květnu 1984, podařilo se zorganizovat v neděli 24. února 1985 slavnostní bohoslužbu v mohučském dómě, za účasti mnoha krajanů, ale také ostatních slovanských národů: Slováků, Chorvatů, Slovinců a Poláků. O slavnostní bohoslužbě referoval diecézní týdeník *Glaube und Leben* i další místní tisk.³²²

Ve Frankfurtu nad Mohanem proběhly oslavy 2. března a Neuwrth využil mnohé ze svých kontaktů, aby oslava byla opravdu důstojná. Pro spolupráci získal Ackermann-Gemeinde a liturgie v byzantsko-slovanském obřadu se kromě biskupa Škarvady a P. Tomáše Špidlíka zúčastnil i apoštolský nuncius v Německu Josip Uhač.

³¹⁸ ABS, I. správa, svazek Hlavní správy rozvědky reg. č. 47468, digitalizováno, sken č. 0099.

³¹⁹ Srov. rozhovor s paní Alenkou Kostelnou, audiozáznam ze dne 21. 9. 2014. Zaznamenáno na elektronické médium, v osobní dokumentaci autora práce.

³²⁰ ABS, I. správa, svazek Hlavní správy rozvědky reg. č. 47468, digitalizováno, sken č. 0111.

³²¹ Srov. např. Novák, Ján. Černí a černější. *Česká televize. Videoarchiv*. [online] 2007. [cit. 26. 3. 2017]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10123149359-cerni-a-cernejši/407235100021005>.

³²² Srov. Krchňák, Alois. Oslavy 1100. Výročí smrti sv. Metoděje v Mohuči a Frankfurtu nad Mohanem roku 1985. In Neuwrth, Vladimír. *Vcházení do Evropy, cit. d.*, s. 612-615.

Po bohoslužbě následovala slavnostní akademie v Císařském sále na radnici pro 350 vybraných hostů, na které se podílelo město Frankfurt s neobyčejnou štedrostí. P. Krchňák k tomu později dodává: „Žasl jsem, jak veliké sumy peněz bylo město Frankfurt ochotné vydat na oslavy slovanských věrozvěstů sv. Cyrila a Metoděje. Bylo to gesto přátelských vztahů k českému národu a ke všem Slovanům.“³²³

V roce 1985 se Neuwirth stěhuje z Frankfurtu do Raunheimu a zde pokračuje v osvětové činnosti pod hlavičkou Cyrilometodějské knihovny. Pro ilustraci je dobré uvést, že například Neuwirthova přednášková činnost je po odchodu do exilu odhadovaná na více než sto přednášek v různých zemích. V listopadu 1987 například uspořádal v Raunheimu sympozium *Masaryk–Pekař–Šalda*, kde navázal na přednášku z AT 1977 a zúročil celoživotní zájem o tyto osobnosti a období, ve kterém působily.

1000 let křesťanství na Kyjevské Rusi

11. června 1988 pak Bibliotheca Cyrillo-Methodiana pořádá ve frankfurtském dómu bohoslužebnou oslavu k výročí 1000 let křesťanství na Kyjevské Rusi.³²⁴ „Jedna z nejúspěšnějších akcí. Rád bych zvěděl, co si o ní myslí Bůh,“³²⁵ zapisuje si Vladimír Neuwirth do svého deníku den poté. Podobně jako při cyrilometodějských oslavách se podařilo zajistit podporu magistrátu města Frankfurt, místní církve a účast mnoha hostů. Hlavním celebrantem byl biskup a exarcha Dr. Platon Kornyljak z Mnichova a koncelebrantem biskup Jaroslav Škarvada.

Z Neuwirthovy přednáškové činnosti je nutné připomenout jeho aktivity k tématu česko-německých vztahů. V dopise ze září 1988 posílá do Říma kopii jedné z nich, proslovené před hesenskými učiteli. „Měl jsem mluvit ‚historicky, politicky a literárně‘. Vybral jsem proto několik událostí a skončil svou osobní zkušeností.“³²⁶ Dalším tématem byla často situace církve v zemích za železnou oponou. „V druhé přednášce, jež měla být ‚přednáškou a svědectvím‘, jsem mluvil na téma ‚Půlstoletí české katolické rezistence‘. Konstatoval jsem totiž, že se o této rezistenci v německých kruzích /a dodejme i v českých/ málo ví.“³²⁷ Interakce s těmito osobnostmi vždycky

³²³ Srov. Krchňák, Alois. Oslavy 1100. Výročí smrti sv. Metoděje v Mohuči a Frankfurtu nad Mohanem roku 1985. In Neuwirth, Vladimír. *Vcházení do Evropy*, cit. d., s. 612-615.s. 615-618.

³²⁴ Viz Sborník Dr. Vladimír Neuwirth, cit. d., s. 13.

³²⁵ Neuwirth, Vladimír. *Vcházení do Evropy*, cit. d., s. 260.

³²⁶ Vladimír Neuwirth Karlu Skalickému. Frankfurt, 28. 9. 1988. Soukromá korespondence v osobní dokumentaci prof. Karla Skalického.

³²⁷ Tamtéž.

přinášela plody. V odpovědi prof. Skalický děkuje za dvě přiložené přednášky. „*Zvláště ta o katolické rezistenci se mi hodí. Napsal jsem totiž studii pro BBC, nazval jsem ji ‚Osudy katolické církve v Československu 1918-1988‘. [...] kdybych jednou tuto studii měl vydávat česky [...] v rozšířeném znění, rád bych Tě citoval.*“³²⁸

Na sklonku roku 1988 píše Neuwirth krátkou zprávu svému příteli do Říma a na závěr dopisu připisuje: „*Jsem toho mínění, že poslední biskupské zasedání v Římě, jež se týkalo práce laiků v církvi, je záležitost velmi důležitá, která by měla být aplikována na české katolické prostředí v exilu.*“³²⁹ Dodejme, že o tři týdny později byl z této synody publikován Posynodní apoštolský list s názvem *Christifideles laici*. Společně s konstitucí Pia XII. *Provida mater ecclesia* a pastorální konstitucí II. Vatikánského koncilu *Gaudium et spes* představují tyto tři dokumenty největší inspirační zdroje z učení Magisteria v životě Vladimíra Neuwirtha. Dlužno podotknout, že Neuwirthova ortopraxe tyto dokumenty spíše intuitivně předjímal, a tudíž představovaly jakési pomyslné, dodatečně udělené „imprimatur“ k jeho aktivitám.

Obraz nemožnosti zapustit kořeny

S listopadovými událostmi roku 1989 došlo téměř ze dne na den ke změně života všech exulantů. Museli si klást otázku, zda jsou doma tam, odkud před mnoha lety odešli nebo v zahraničí, které je přijalo, ale velmi často s výhradami. Neuwirth sám uvádí jeden typický rys emigrace: „*Existuje definice emigranta. Emigrant je člověk, který všechno ztratil až na svůj přízvuk.*“³³⁰ K pochopení exilových let Vladimíra Neuwirtha nám ale lépe poslouží definice exilu od jeho dvou blízkých přátel: „*Exil je tvrdá a nebezpečná zkouška. Hraje se v ní o život. Ne snad vždycky o ten biologický [...], ale především o vyvážený život psychický a duchovní. Ten je exilem ohrožen vždycky. Exil je totiž ztráta domova, vykořenění, vystavení se cizotě a nezajištěnosti.*“³³¹ Tato definice velmi přesně vystihuje vnitřní atmosféru mnoha exilových setkání. Podle pamětníků tam byla často vyhrocená atmosféra a nezřídka tyto akce končily nějakou hádkou. Naproti tomu následující citace více zdůrazňuje vertikální rozměr exilu a podle našeho mínění skvěle vystihuje Neuwirthův „pobyt“ v zahraničí: „*Exil – násilné*

³²⁸ Karel Skalický- Vladimíru Neuwirthovi. Řím, 7. 10. 1988. Soukromá korespondence v osobní dokumentaci prof. Karla Skalického.

³²⁹ Vladimír Neuwirth - Karlu Skalickému. Místo neuvedeno, 9. 12. 1988. Soukromá korespondence v osobní dokumentaci prof. Karla Skalického.

³³⁰ Tamtéž, s. 460.

³³¹ Skalický, Karel. *Za nadějí a smysl*. Praha: Zvon, 1996, s. 205.

vytržení z rodné půdy a vyvržení do dálek světa má hlubší smysl, neboť zpodobňuje tajemství lidského putování vůbec a je obrazem nemožnosti zapustit kořeny na této zemi.“³³²

Nemožnost zapustit kořeny v Německu se definitivně potvrdila v květnu 1990, kdy bylo Neuwirthovi nejprve přislíbeno biskupem Lehmanem z Mohuče, že BCM dostane k dispozici jiné vhodné prostory, aby o týden později bylo P. Krchňákovi sděleno, že se počítá s jeho odchodem i s odstěhováním knihovny do Československa.³³³

³³² Doležal, Miloš – Kolář, Petr. Exilová vigilie: Exilové putování jezuitů Petra Koláře. *Český rozhlas*. [online] 15. 8. 2010 [cit. 10. 4. 2017]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/zbozniabezbozni/_zprava/exilove-putovani-jezuitu-petra-kolare--793387

³³³ ASLU, PVN, sign. 5. Dopisy od V. N. nunciovi, biskupům, apod. Františku kardinálu Tomáškovi, Frankfurt, květen 1990.

6 Prorok přijatý i nepřijatý

Po Sametové revoluci bylo Vladimíru Neuwirthovi 68 let a po mnoha vynucených změnách bydliště stál znovu na rozcestí. „*Celý život jsem si pro svou velmi křivolakou cestu musel znovu klást otázku mého poslání.*“³³⁴ Jeho deníkové záznamy z roku 1990 vypovídají o tíži a tajemství kříže. Dosvědčují, že autor je Stvořitelem opracováván, a neskrývají bolestivost tohoto procesu. Zároveň to jsou ale momenty posilující víru, okamžiky plné důvěry. Po letech „vcházení do Evropy“ nastává etapa viditelného „vrůstání do nebe“.³³⁵

6.1. Tíha návratu

Podle svědectví Vladimírovy sestry Alenky to bylo opravdu těžké rozhodování. Lidé se na bývalé emigranty dívali jako na ty, kteří se v cizině měli dobře, nenesli s nimi těžkosti totality a nijak se nezasloužili o změnu režimu.³³⁶ Mnoho lidí také nedokázalo rozeznat zásadní rozdíl mezi výletem či dovolenou v cizině a exilovým pobytem s jeho veškerou nezajištěností, osamoceností a nejistotou: „*Stává se mi dost často, že se setkám s lidmi, kteří byli týden, 14 dní [...] v cizině a s nadšením mi vykládají, co viděli a prožili. Je velkou výjimkou člověk, který mi položí otázku, jak jsem žil v cizině čtvrtstoletí.*“³³⁷

Rozdílné byly i reakce na Neuwirthovu emigraci mezi členy Společenství. Jiří Havlíček vzpomínal na některé z nich, kteří si připadali zrazeni poté, co se zakladatel Společenství nevrátil v roce 1968 ze zahraničí. Sám Vladimír Neuwirth v dopise své blízké známé z prosince 1991 vysvětluje, jak jsme uvedli výše, že v červenci 1968 při odjezdu z ČSSR nevěděl, že se nevrátí. Doktorka Jarmila Vašíčková z Braunsbachu popisuje, že návrat z Německa byl pro Neuwirtha velmi těžký zejména proto, že mu

³³⁴ Vladimír Neuwirth - Karlu Skalickému. Raunheim, 2. 4. 1992. Soukromá korespondence v osobní dokumentaci prof. Karla Skalického.

³³⁵ Srov. Neuwirth, Vladimír. *Vcházení do Evropy*, cit. d., s. 350.

³³⁶ Srov. rozhovor s paní Alenkou Kostelnou, audiozáznam ze dne 21. 9. 2014. Zaznamenáno na elektronické médium, v osobní dokumentaci autora práce.

³³⁷ Vladimír Neuwirth - Karlu Skalickému. Místo neuvedeno, 23. 2. 1993. Soukromá korespondence v osobní dokumentaci prof. Karla Skalického.

předcházely různé nepříjemnosti a zklamání. Nebylo to snadné rozhodnutí ani pro krajanů, kteří v Německu zůstali. „*Je velká škoda, že Vladimír musel odejít, budou nám zde chybět jeho literárně vědecká sympozia a bude nám především chybět Vladimír sám.*“³³⁸

Vladimír Neuwirth se po delším hledání vhodného místa vrátil do rodného Slezska a tam také přenesl knihovnu a její aktivity. Knihovna byla oficiálně darovaná olomouckému arcibiskupství, aby ji bylo možné legálně odvézt z Německa. Počet titulů se pohyboval kolem 15 000 a připravit takové množství knih k převozu včetně regálů také stálo hodně času.³³⁹ Navíc bylo třeba najít vhodné místo k uskladnění knih a později k obnovení činnosti knihovny. Nejprve bylo vše složeno v prostorách kostela sv. Hedviky v Opavě a posléze převezeno na faru v Opavě-Jaktaři, kde působil Neuwirthův soupevník z časů Společenství P. Josef Veselý. Na faru se mohl přestěhovat i Vladimír Neuwirth a s pomocí příbuzných byly volné prostory fary upraveny pro provoz knihovny.³⁴⁰

Navzdory těžkostem s adaptací v nových podmínkách, navzdory ubývajícím silám a zhoršujícím se zdraví zvětšuje Vladimír Neuwirth fond knihovny až ke 20000 svazků a v roce 1994 vydává v nakladatelství Matice cyrilometodějské sborník *Professor Josef Vašica - jeho život, vztahy k rodině a k rodnému kraji*.³⁴¹ Zúročil tak svou dlouholetou práci na odkazu svého učitele, vědce a člověka, kterého si mimořádně vážil. Práci pojal – jak bylo jeho zvykem – opravdu pečlivě. Už v roce 1984 píše Karlu Skalickému na vrub budoucí monografie o Vašicovi: „*U nás se málo hledají a studují prameny. Místo toho se ideologizuje.*“³⁴² Neuwirth měl k dispozici Vašicovy poznámkové sešity, o kterých píše: „*Poznámky charakterizuje ustavičná bdělost nad sebou a úsilí o zdokonalení. Teprve četbou těchto poznámkových sešitů jsem získal vhled do Vašicova vnitřního života.*“³⁴³ Podobný vhled do nitra autora mohli získat i čtenáři *Apokalyptického deníku*.

³³⁸ Jarmila Vašíčková - Karlu Skalickému. Braunsbach, 22. 9. 1992. Soukromá korespondence v osobní dokumentaci prof. Karla Skalického.

³³⁹ Viz Sborník *Dr. Vladimír Neuwirth, cit. d.*, s. 13.

³⁴⁰ Srov. rozhovor s paní Vladimírou Havlátovou, audiozáznam ze dne 15. 9. 2014. Zaznamenáno na elektronické médium, v osobní dokumentaci autora práce.

³⁴¹ Více o tomto sborníku viz Neuwirth, Vladimír. *Vcházení do Evropy, cit. d.*, s. 492-494.

³⁴² Vladimír Neuwirth Karlu Skalickému. Frankfurt, 29. 10. 1984. Soukromá korespondence v osobní dokumentaci prof. Karla Skalického.

³⁴³ Vladimír Neuwirth Karlu Skalickému. Frankfurt, 8. 4. 1986. Soukromá korespondence v osobní dokumentaci prof. Karla Skalického.

Kromě toho neúnavně přednáší a angažuje se ve prospěch česko-německých vztahů. „Zdůrazňuji svým krajanům, že žádný národ na světě neudělal pro české a slovenské uprchlíky po pražském jaru tolik co Němci. Češi jsou rozhodně Němcům sympatičtější než Němci Čechům. Na české duši je patrná tíha bolševické propagandy, jež na ní dosud leží.“³⁴⁴ V roce 1998 vychází v nakladatelství Triáda Neuwirthův *Apokalyptický deník*, který byl v době totality šířen formou samizdatu. České vydání doplnil profesor Skalický svým esejem o Neuwirthovi *Evangelizátor české literární kultury*, který patrně nejvýstižněji charakterizuje jeho život a dílo.

22. května 1998 Vladimír Neuwirth umírá a je pohřben v rodinném hrobě v Opavě-Komárově. Poslední úsek jeho života, jeho „vrůstání do nebe“ vystihuje tento deníkový záznam: „Přijmout na sebe každodenní kříž znamená přijmout na sebe podobu oběti, kterou nám určil Bůh, abychom svým životem přispívali k vykoupení světa.“³⁴⁵

³⁴⁴ Neuwirth, Vladimír. *Vcházení do Evropy*, cit. d., s. 418-419.

³⁴⁵ Tamtéž, s. 411.

Závěr

V práci věnované Vladimíru Neuwirthovi a jeho exilovému období jsme v šesti kapitolách nastínili hlavní etapy jeho života s důrazem na zahraniční působení od odchodu z Československa v červenci 1968 až po jeho návrat do vlasti po pádu komunismu. Zmínili jsme nejprve pobyt v Lovani a poté jeho působení ve sdružení Opus bonum, které bývá často neprávem připisováno pouze Anastázi Opaskovi. Ostatní Neuwirthovy aktivity po odchodu z Opus bonum jsme nastínili již jen v hrubých náčrtech, protože by si zasloužily samostatné zpracování.

Jaký obraz Vladimíra Neuwirtha jsme právě odkryli? Jaký vliv měl na vývoj jeho osobnosti exil? A jak se vyrovnal se zkouškami, které musel přestát? V dopise Richardu Belcredimu z roku 1974 používá velmi výstižné přirovnání: „*Nejsem zamilován do [prezidenta] Beneše. Musím však říci, že jako se mi nelíbila gloriola, která se mu nasazovala kdysi na hlavu, tak se mi nelíbí, když se jeho život a dílo vykresluje dnes jen černými barvami. Kdo nemá smyslu pro odstíny a jiné barvy, nemůže psát nestranně.*“³⁴⁶ Pokus o nestranné shrnutí je však hned od počátku limitován nedostatkem hlasů, které zastupovaly ve sporech opačnou stranu nebo stranu třetí, neboť mnozí z nich již nejsou mezi námi.

Od mládí bylo patrné, že Vladimír Neuwirth má velké nadání na jazyky, ale i na komunikaci obecně. A navíc je obdarován intuicí k rozpoznání podstatného od okrajového, hlubokého od povrchního, časného a věčného. A tak je pro něj typické, že udržuje kontakt s význačnými postavami kulturního i církevního života. Kromě osobností zmiňovaných v textu jsou to např. Jean Guitton, Tomáš Týn, Rio Preisner, Ivan Diviš, Edmund Czernin, Tomáš Špidlík, Gisbert Kranz, Soňa Červená, F. X. Halas, Mikuláš Lobkowicz, Zdeněk Rotrekl a další.

Po založení Společenství se stal duchovní autoritou a ovlivnil tím několik set mladých lidí. Příkladem může být laik Jiří Havlíček, který byl natolik ovlivněn tehdejší spiritualitou Společenství postavenou na základech francouzského hnutí JOC a JEC, že

³⁴⁶ ASLU, PVN, sign. 60. Opus bonum. Vladimír Neuwirth – Richardu Belcredimu. Frankfurt, 28. 11. 1974.

se mu stala celoživotní inspirací. Jiný tehdejší člen Společenství, P. Antonín Hýža, vyznal na sklonku života své celoživotní krédo pracovat na obnově světa, zvláště naší vlasti³⁴⁷, což je část slibu Společenství. Jmen bychom opět mohli uvést celou řadu, ale byla zmíněna výše. Ve valdickém žaláři patřil tento „náboženský fanatik“ mezi nenapravitelné vězně, kteří působí náboženskou ideologií na ostatní „reakčně“ zaměřené odsouzené.³⁴⁸ V exilu kromě osvětově-kulturní práce pomohl řadě exulantů, některé možná zachránil i od trestu smrti.³⁴⁹

V exilu vidíme Neuwirthův portrét ve větší plasticitě a s ostřejšími konturami. Nepochybně je to ovlivněno sedmiletým komunistickým žalářem, vypjatostí exilových podmínek a větší životní zralostí. V „lisu“ vnějších okolností ze sebe vydává hluboké osobní svědectví o víře, naději a kultuře ve formě deníku. Tento *Apokalyptický deník* bude později kolovat z ruky do ruky i po českých zemích a bude mít podobný osud jako jeho autor: ovlivní mnoho lidí, ale málokdo bude znát jeho autora.³⁵⁰

Nebojí se pravdy, i kdyby z jejího vyslovení pro něj vyplývaly nevýhody. Tak po necelém roce píše francouzským JECistům: „*Mais je ne peux pas comprendre qu'une nation de cinquante millions habitants ne peut rien faire pour quelques dizaines d'étudiants d'un peuple trahi à Munich en 1938 par les puissances occidentales et abandonné par les mêmes puissances en 1968.*“³⁵¹ A Čechům krátce po Sametové revoluci říká, že žádný národ neudělal pro české emigranty tolik, jako národ německý. A přesto nemá v očích Čechů nikdo horší renomé než Němci. Uměl být hrdým synem svého národa, který se nebojí pravdy o jeho stinných stránkách, protože zároveň vnímá hloubku jeho obdarování.

Vladimír Neuwirth byl v zahraničí často přijímán lépe než mezi vlastními krajany. P. Karel Skalický ho označuje jako muže trojího povolání: mnišského, kněžského a apoštolského. Je jako „*mnich bez poustevny, kněz bez vysvěcení a apoštol*

³⁴⁷ monsignore Antonín Hýža (1924-2010) – Životopis. *Příběhy 20. století*. [online] 2000-2017. [cit. 15. 3. 2017]. Dostupné z: http://www.pametnaroda.cz/witness/index/id/698?locale=sk_SK.

³⁴⁸ Viz. ABS, II. Správa, svazková agenda, a. č. 955853MV, s. 3.

³⁴⁹ Viz kapitola 2.3 Frankfurt nad Mohanem

³⁵⁰ Srov. Jiří Stříbrský - Vladimíru Neuwirthovi. Praha, 1. 6. 1982. Soukromá korespondence v osobní dokumentaci prof. Karla Skalického.

³⁵¹ „*Já ale nemohu pochopit, že padesátimilionový národ nemůže udělat něco pro několik desítek studentů z národa zrazeného západními mocnostmi v roce 1938 v Mnichově a opuštěného těmi stejnými mocnostmi i v roce 1968.*“ ASLU, PVN, sign. 6. Dopisy od V. N. různým adresátům bez jména. Přátelům z JOC a JEC. Přeložila Václava Bakešová.

bez *missio canonica*“³⁵². Můžeme snad doplnit, že se podobá i proroku doma nepřijatému:

Chápal jsem, že mne komunisté odsoudili pro mou náboženskou, kulturní a apoštolskou činnost na 14 roků. Těžší bylo pro mne pochopit boj zástupců české katolické církve v zahraničí proti Opus bonum a proti mně; šlo to tak daleko, že žádali o mé propuštění. Proti tomu se však rozhodně postavili představitelé německé církve, kteří o tom rozhodovali. Celá záležitost do určité míry otrávila jako kapky jedu naši spolupráci.³⁵³

Neuwirthovo Opus bonum mělo ráz spíše buditelský, neztotožňoval se tedy se změnami, které v díle nastaly s příchodem hraběte Belcrediho a jeho prioritním zaměřením na politická témata. Ta byla jistě také potřebná a podle P. Karla Skalického i více promlouvala k duchu doby. Nicméně způsob, jakým byl zakladatel a hybatel Opus bonum odstaven na vedlejší kolej, je přinejmenším diskutabilní. V této souvislosti se nám jeví jako důležité, aby byla zpracována kritická studie o opatu Anastázi Opaskovi, který se ve světle této práce jeví jako poněkud rozporuplná postava. Na jedné straně charismatický člověk s výjimečným darem oslovit lidi stojící i mimo církev, na straně druhé však pastýř, který v rozhodující chvíli mlčí, přestože má mluvit³⁵⁴. Velikost Vladimíra Neuwirtha se projevuje i v okamžicích, kdy je napadán nebo očerňován druhými. Brání se, protože obhazuje pravdu, ale odpouští, protože odpuštění je nedílnou součástí jeho charakteru.

Vladimíru Neuwirthovi šlo v exilových aktivitách o víc než jen o kulturně-křesťanskou osvětu. Už od svého mládí inklinuje k životu ve společenství víry, které svou aktivitou naplňuje poslání církve – totiž misie. Jako sobě nejbližší prostředek, a zároveň i blízký adresátům, viděl kulturu, která přejímá lidovou moudrost a ve spojení s křesťanskými hodnotami rozšiřuje horizont strohé racionality o citlivost ke všemu, co člověka přesahuje. S tím souvisí i jeho velké téma *Tajemství otrášení*, později komplementárně propojeno s *Tajemstvím odpočinutí*. Člověku vnímavému je vlastní schopnost žasnout a chápat znamení doby, což je nezbytné k pochopení významu Apokalypsy. Neuwirth byl bytostně zakořeněný v kultuře své mateřské země. To v něm ale neprobouzelo sklony k nacionalismu. Naopak. Dodávalo mu to zdravou míru

³⁵² Skalický, Karel. Evangelizátor české literární kultury. In Neuwirth, Vladimír. *Apokalyptický deník, cit. d.*, s. 284-285.

³⁵³ Vladimír Neuwirth - Karlu Skalickému. Místo ani datum neuvedeny. Odpověď na dopis z 16. 6. 1992. Soukromá korespondence v osobní dokumentaci prof. Karla Skalického.

³⁵⁴ Viz otevřený dopis P. Karla Wortnera – Anastázi Opaskovi. *Cit. d.*

sebevědomí. Takovou míru, která dovedla ocenit a přijmout to dobré, co je vlastní jiným kulturám a dovedla také rozpoznat, co je českým svébytným bohatstvím, které je třeba nabídnout ostatním. V tomto ohledu by nás mohl inspirovat i dnes v navazování partnerských vztahů s lidmi jiných národností a ke vzájemnému, kulturnímu i lidskému, obohacování.

Přehled pramenů a literatury

Prameny

Archiv Slezské univerzity v Opavě (ASLU) - Pozůstalost Vladimíra Neuwirtha (PVN)

- ASLU, PVN, sign. 3. Dopisy od V. N. různým adresátům, složka Baudoin.
- ASLU, PVN, sign. 3. Dopisy od V. N. různým adresátům, složka Emmanuel, Pierre.
- ASLU, PVN, sign. 3. Dopisy od V. N. různým adresátům, složka Jech, J.
- ASLU, PVN, sign. 4. Dopisy od V. N. různým adresátům M-Z, složka Mareš, František a Dagmar.
- ASLU, PVN, sign. 4. Dopisy od V. N. různým adresátům M-Z, složka Škarvada, Jaroslav.
- ASLU, PVN, sign. 4. Dopisy od V. N. různým adresátům M-Z, složka Vrána, Karel.
- ASLU, PVN, sign. 5. Dopisy od V. N. nunciovi, biskupům, apod.
- ASLU, PVN, sign. 6. Dopisy od V. N. různým adresátům bez jména.
- ASLU, PVN, sign. 9. Ze sociální činnosti V. N. Seznamy uprchlíků.
- ASLU, PVN, sign. 10. Dopisy pro V. N – A, B, složka Bláha, Jan.
- ASLU, PVN, sign. 10. Dopisy pro V. N. – A, B, složka Balthazar, Hans Urs von.
- ASLU, PVN, sign. 11. Dopisy pro V. N. – C, Č, složka Čemus, Miloslav.
- ASLU, PVN, sign. 11. Dopisy pro V. N. – C, Č, složka Čemus, Richard.
- ASLU, PVN, sign. 15. Dopisy pro V. N. – I, J, K složka Kryl, Karel.
- ASLU, PVN, sign. 17. Dopisy pro V. N., složka Opasek, Anastáz.
- ASLU, PVN, sign. 19. Dopisy pro V. N – S, Š, složka Skalický, Karel.
- ASLU, PVN, sign. 19. Dopisy pro V. N – S, Š, složka Škarvada, Jaroslav.
- ASLU, PVN, sign. 22. Dopisy pro V. N – Vol - Vys., složka Vrána, Karel.
- ASLU, PVN, sign. 26. Vlastní práce Vladimíra Neuwirtha. *Vzpomínka na otce Jeana Delcuva.*
- ASLU, PVN, sign. 36. Překlady Vladimíra Neuwirtha. Hennaux, Jean-Marie, SJ. *Otec Jean Delcuve /1906-1989/.*
- ASLU, PVN, sign. 36. Překlady Vladimíra Neuwirtha. Delcuve, Jean. *K jednotě s Bohem po celý život.*
- ASLU, PVN, sign. 60. Opus bonum.

Archiv bezpečnostních složek (ABS)

- ABS, fond Vyšetřovací spisy, V-1558/15 Ostrava, digitalizováno.
- ABS, I. správa, svazek Hlavní správy rozvědky reg. č. 47468, digitalizováno.
- ABS, II. Správa, svazková agenda, a. č. 955853MV.

Audiozáznamy rozhovorů s pamětníky

- Rozhovor s P. Richardem Čemusem SJ, audiozáznam ze dne 29. 8. 2016. Zaznamenáno na elektronické médium, v osobní dokumentaci autora práce.
- Rozhovor s paní Vladimírou Havlátovou, audiozáznam ze dne 15. 9. 2014. Zaznamenáno na elektronické médium, v osobní dokumentaci autora práce.
- Rozhovor s panem Jiřím Havlíčkem, audiozáznam ze dne 1. 2. 2014. Zaznamenáno na elektronické médium, v osobní dokumentaci autora práce.
- Rozhovor s panem Jiřím Havlíčkem, audiozáznam ze dne 21. 9. 2014. Zaznamenáno na elektronické médium, v osobní dokumentaci autora práce.
- Rozhovor s panem Jiřím Havlíčkem, audiozáznam ze dne 12. 10. 2014. Zaznamenáno na elektronické médium, v osobní dokumentaci autora práce.
- Rozhovor s P. Karlem Janouškem, audiozáznam ze dne 9. 8. 2016. Zaznamenáno na elektronické médium, v osobní dokumentaci autora práce.
- Rozhovor s paní Alenkou Kostelnou, audiozáznam ze dne 21. 9. 2014. Zaznamenáno na elektronické médium, v osobní dokumentaci autora práce.
- Rozhovor s paní Alenkou Kostelnou, audiozáznam ze dne 15. 2. 2017. Zaznamenáno na elektronické médium, v osobní dokumentaci autora práce.

Korespondence – osobní dokumentace

- Vladimíra Havlátová – Ondřeji Bakešovi, Újezd u Brna, 11. 4. 2017. Soukromá korespondence v osobní dokumentaci autora práce.
- Vladimír Neuwirth - Karlu Skalickému. Lovaň, 10. 10. 1969. Soukromá korespondence v osobní dokumentaci prof. Karla Skalického.
- Vladimír Neuwirth - Karlu Skalickému. Lovaň, 31. 3. 1970. Soukromá korespondence v osobní dokumentaci prof. Karla Skalického.
- Vladimír Neuwirth - Karlu Skalickému. Frankfurt, 29. 10. 1984. Soukromá korespondence v osobní dokumentaci prof. Karla Skalického.
- Vladimír Neuwirth - Karlu Skalickému. Frankfurt, 8. 4. 1986. Soukromá korespondence v osobní dokumentaci prof. Karla Skalického.
- Vladimír Neuwirth - Karlu Skalickému. Frankfurt, 28. 9. 1988. Soukromá korespondence v osobní dokumentaci prof. Karla Skalického.
- Vladimír Neuwirth - Karlu Skalickému. Místo neuvedeno, 2. 12. 1988. Soukromá korespondence v osobní dokumentaci prof. Karla Skalického.
- Vladimír Neuwirth - Karlu Skalickému. Místo neuvedeno, 9. 12. 1988. Soukromá korespondence v osobní dokumentaci prof. Karla Skalického.

- Vladimír Neuwirth - Karlu Skalickému. Raunheim, 2. 4. 1992. Soukromá korespondence v osobní dokumentaci prof. Karla Skalického.
- Vladimír Neuwirth - Karlu Skalickému. Místo ani datum neuvedeny. Odpověď na dopis z 16. 6. 1992. Soukromá korespondence v osobní dokumentaci prof. Karla Skalického.
- Vladimír Neuwirth - Karlu Skalickému. Frankfurt, 23. 6. 1993. Soukromá korespondence v osobní dokumentaci prof. Karla Skalického.
- Vladimír Neuwirth - Karlu Skalickému. Opava, datum neuvedeno. Soukromá korespondence v osobní dokumentaci prof. Karla Skalického.
- Program OB, Frankfurt, nedatováno. In soukromá korespondence v osobní dokumentaci prof. Karla Skalického.
- Karel Skalický - Vladimíru Neuwirthovi. Řím, 7. 10. 1988. Soukromá korespondence v osobní dokumentaci prof. Karla Skalického.
- Karel Skalický - Vladimíru Neuwirthovi. Řím, 16. 6. 1992. Soukromá korespondence v osobní dokumentaci prof. Karla Skalického.
- Jiří Stříbrský - Vladimíru Neuwirthovi. Praha, 1. 6. 1982. Soukromá korespondence v osobní dokumentaci prof. Karla Skalického.
- Jaroslav Škarvada - Vladimíru Neuwirthovi. Řím, 27. 10. 1972. Soukromá korespondence v osobní dokumentaci prof. Karla Skalického.
- Biskup Štěpán Trochta - Leonu Josephovi kard. Suenensovi. Litoměřice, 29. 3. 1969. Soukromá korespondence, osobní dokumentace prof. Karla Skalického.
- Jarmila Vašíčková - Karlu Skalickému. Braunsbach, 22. 9. 1992. Soukromá korespondence v osobní dokumentaci prof. Karla Skalického.

Bibliografie

- Bakeš, Ondřej. *Vladimír Neuwirth (1921-1998)*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2015. Bakalářská práce. Vedoucí práce: Mgr. Tomáš Parma, Ph.D.
- Balík, Stanislav – Hanuš, Jiří. *Katolická církev v Československu 1945-1989*. Brno: CDK, 2007.
- *Bible. Český ekumenický překlad*. Praha: Česká biblická společnost, 2002.
- Cuhra, Jaroslav, ml. *Svědomy paměti. Kniha o životě a díle architekta, filosofa, křesťanského politika, vlastence a dlouholetého vězně cesty svědomí*. Olomouc: Poznání, 2009.
- Čermák, Miloš – Kryl, Karel. *Půlkacíř. Rozhovor Miloše Čermáka s Karlem Krylem*. 2. doplněné vydání. Praha: Academia, 1994.
- Elšíková, Monika. *Opat chuligán aneb Dobré dílo Anastáze Opaska*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakl., 2005.
- Fiala, Petr – Hanuš, Jiří. *Skrytá církev. Felix M. Davídek a společenství Koinótés*. Brno: CDK, 1999.
- Filip, Ota. *Osmý čili nedokončený životopis*. Brno: Host, 2007.

- Floss, Karel. *Bůh vždycky zatřese stavbou. Rozhovor Sylvie Fischerové s Karlem Flossem*. Praha: Vyšehrad, 2011.
- Fořt, Karel - Paulas, Jan. *Život voněl člověčinou*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakl., 2007.
- Formanová, Lucie – Gruntorád, Jiří – Přibáň, Michal. *Exilová periodika. Katalog Českého a Slovenského exilu a krajanských tisků vydávaných po roce 1945*. Praha: Ježek ve spolupráci s Libri prohibiti. 1999.
- Fried-Preissová, Zuzana. *Na Vlnách BBC a Svobodné Evropy. Vzpomínky Exilové redaktorky*. Praha: Prostor 2013.
- Gibellini, Rosino. *Teologické směry 20. století*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2011.
- Halas, František X. *Fenomén Vatikán*. 2. rozšířené vydání. Brno: CDK, 2013.
- Hanuš, Jiří. *Malý slovník osobností českého katolicismu 20. století s antologií textů*. Brno: CDK, 2005.
- Hanuš, Jiří. Keltská nebo slovanská spiritualita? In Ambros, Pavel (ed.). *Fórum Velehrad I. Communio ecclesiarum – očištění paměti. Sborník příspěvků z vědeckého semináře (12. – 13. března 2007) Katedry pastorální a spirituální teologie CMTF UP a Centra Aletti v Olomouci*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2007, s. 352-361.
- Havlíčková, Helena. *Dědictví*. Olomouc: Poznání, 2008.
- Holan, Vladimír. *Bolest*. 2.vyd. Praha: Čs. spisovatel, 1966.
- Hubert, Karel. (pseudonym Vladimíra Neuwirtha). Vzpomínka na dr. Habáně k jeho osmdesátinám. *Studie*, č. 69. Řím: Křesťanská akademie v Římě, 1980, s. 242-245.
- Hýža, Antonín. Mé vzpomínky na Vladimíra Neuwirtha. In Neuwirth, Vladimír. *Vcházení do Evropy. (Ze zápisníku emigranta)*. Praha: Triáda, 2008, s. 601-609.
- Charouz, Jindřich Zdeněk, OPraem. *Biskup – Vyznavač, Josef Karel Matocha 1888-1961*. Olomouc: MCM, 1991.
- Chudoba, Bohdan. *Jindy a nyní. Dějiny českého národa*. Praha, Vyšehrad, 1946.
- Jonová, Jitka. Studium moravských alumnů v Římě ve vztahu k papežské koleji Nepomucenum v první polovině 20. století. In Parma, Tomáš (ed.). *Česká kolej v Římě. Od Bohemica k Nepomucenu: 130 let existence české kulturní a vzdělávací instituce*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2014, s. 201-232.
- Keller, Ladislav - Koverdynský, Bohdan. *Únosy dopravních letadel v Československu 1945-1992*. Cheb: Svět křídel, 2012.
- Klimeš, Lubomír. *Slovník cizích slov*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství n. p., 1987.
- Koura Petr a kol. *Diktatura versus naděje. Pronásledování římskokatolické církve v Československu v letech 1948-1989*. Praha: ÚSTR, 2014.
- Krčméry, Vladimír. Vybrali jsme z vašich dopisů. *Dialog Evropa XXI*, č. 4. Brno: MSKA, 1994, s. 41.

- Kučera, Pavel – Palán, Aleš. *Lágr*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009.
- Kunešová, Květuše. *Exil: realita a imaginace. Téma exilu ve frankofonní kanadské a quebecké literatuře*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015.
- Kuťáková, Eva – Marek, Václav - Zachová, Jana. *Moudrost věků. Lexikon latinských výroků, přísloví a rčení*. Praha: nakladatelství Svoboda, 1988.
- Neuwirth, Vladimír. *Apokalyptický deník*. Praha: Triáda, 1998.
- Neuwirth, Vladimír. *Vcházení do Evropy. (Ze zápisníku emigranta)*. Praha: Triáda, 2008.
- Neuwirth, Vladimír. Víra a základy křesťanské kultury (K duchovnímu vývoji Čech od baroka k dnešku). *Studie*, č. 22. Řím: Křesťanská akademie v Římě, 1970, s. 152-175.
- Novotný, Vojtěch. *Odvaha být církví. Josef Zvěřina v letech 1913-1967*. Praha: Karolinum, 2013.
- Olbert, Franz (ed.). *Cesta ke smíření. Sdružení Sudetoněmeckých katolíků Ackermann-Gemeinde. Dokumenty 1948-1991*. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1992.
- Pojsl, Miloslav (ed.). *Cyrlometodějská teologická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci v letech 1990-2010. 20 let od jejího obnovení*. Velehrad: Historická společnost Starý Velehrad se sídlem na Velehradě, 2010.
- Preisner, Rio. *Triology o toleranci, skutečné skutečnosti a Evropě*. Praha: Jan Majcher – Cherm, 2016.
- Ratzinger, Josef kardinál. Most jednoty a smíření. In Olbert, Franz (ed.). *Cesta ke smíření. Sdružení Sudetoněmeckých katolíků Ackermann-Gemeinde. Dokumenty 1948-1991*. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1992, s. 51.
- Sborník *Dr. Vladimír Neuwirth*. Opava: vlastním nákladem členové SPOLEČENSTVÍ.
- Skalický, Karel. Evangelizátor české literární kultury. In Neuwirth, Vladimír. *Apokalyptický deník, cit. d.*, s. 285-287.
- Skalický, Karel. *Za nadějí a smysl*. Praha: Zvon, 1996.
- Škarvada, Jaroslav-Svoboda, Bohumil. *Svedl jsi mě, Hospodine. Jaroslav Škarvada v rozhovoru s Bohumilem Svobodou*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakl., 2002.
- Tomek, Prokop. Odešel pašerák knih. *Paměť a dějiny. Revue pro studium totalitních režimů*. 2014/04, roč. VIII, s. 119.
- Vaško, Václav. *Neumlčená I*. Praha: Zvon, 1990.
- Veselý, Josef. In Memoriam. In Sborník *Dr. Vladimír Neuwirth*. Opava: vlastním nákladem členové SPOLEČENSTVÍ.
- Veselý, Josef – Satke, Josef. *PhDr. Antonín Satke, CSc. 12. 11. 1920 – 30. 11. 2008*. Opava: Grafis 200, 2009.
- Veselý, Josef. *Vlasta Kurková, 1930-2010*. Opava: Retis Group, 2010.
- Vlček, Vojtěch. *Kříž jsem hlásal, kříž jsem snášel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006.

- Vodičková, Stanislava. *Uzavírám vás do svého srdce. Životopis Josefa kardinála Berana*. Brno: CDK, 2009.

Digitální zdroje

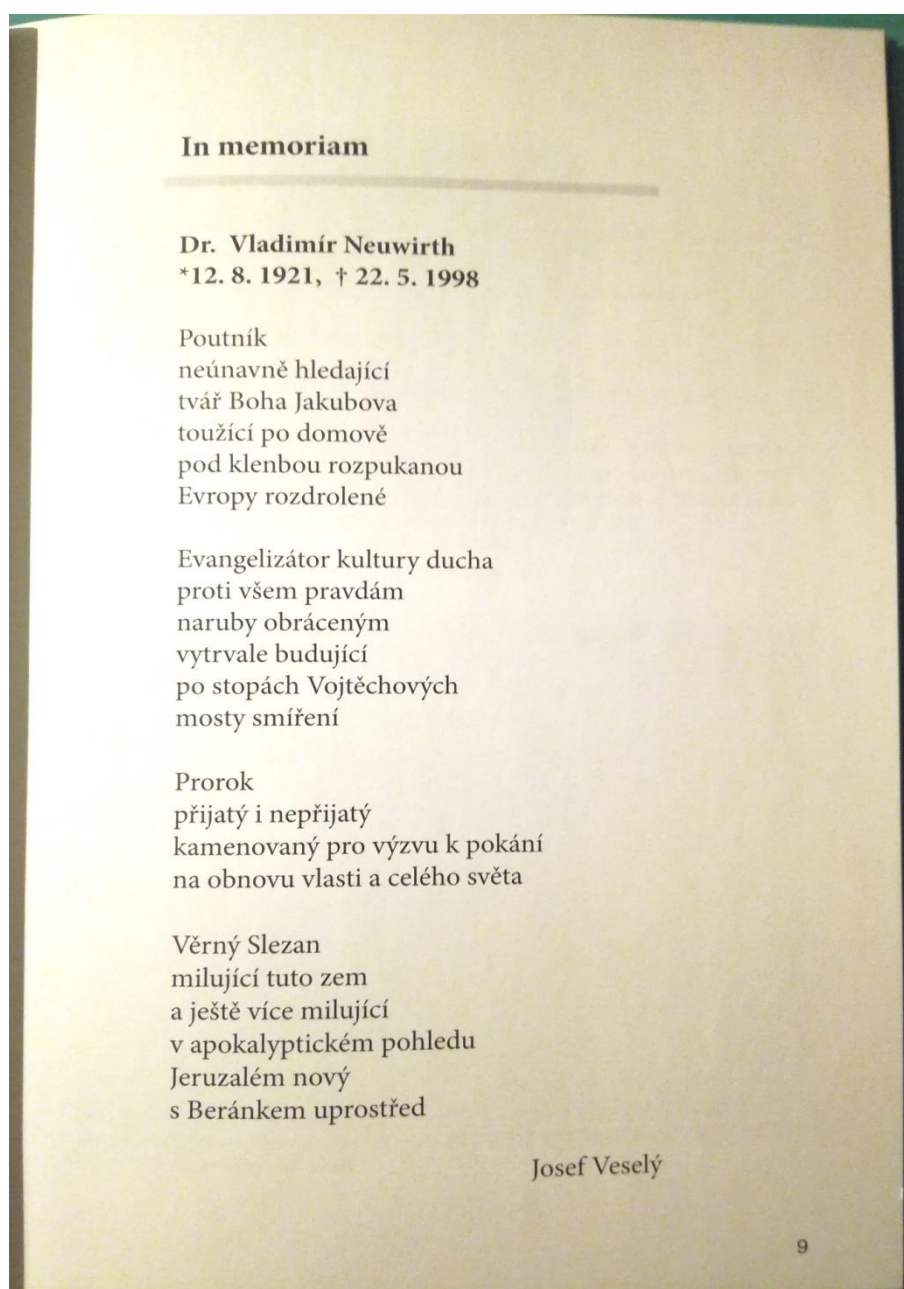
- AG-ARCHIV. *Ackermann-Gemeinde*. [online] 2010. [cit. 3. 3. 2017]. Dostupné z: <http://www.ackermann-gemeinde.de/ueber-uns/ag-archiv.html?type=98>.
- Balík, Stanislav. Papež z Galileje. Politická činnost a politické myšlení Jana Pavla II. *Revue Politika*. 4/2005. [online] 2016. [cit. 5. 4. 2017]. Dostupné z: <https://www.cdk.cz/papez-z-galileje>.
- Čemus, Richard. Matka Courage. *RadioVaticana.cz*. [online] 1. 11. 2009. [cit. 8. 12. 2016]. Dostupné z: <http://www.radiovaticana.cz/clanek.php4?id=11983>.
- *Česká duchovní služba v Německu*. [online] Poslední aktualizace 22. 3. 2017 [Cit. 3. 4. 2017]. Dostupné z: <http://www.misie-nemecko.com/?Historie>.
- Doležal, Miloš – Kolář, Petr. Exilová vigilie: Exilové putování jezuity Petra Koláře. *Český rozhlas*. [online] 15. 8. 2010 [cit. 10. 4. 2017]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/zbozniabezbozni/_zprava/exilove-putovani-jezuity-petra-kolare--793387.
- Dr. Dr. h. c. Friedrich Kronenberg. *Kommission für Zeitgeschichte*. [online] 20. 8. 2012. [cit. 28. 3. 2017]. Dostupné z: http://www.kfzg.de/Organisation/Tragerverein/Friedrich_Kronenberg/friedrich_kronenberg.html.
- *Evangelical Sisterhood of Mary*. [online] 2014. [cit. 5. 4. 2017]. Dostupné z: <http://www.kanaan.org/us/history/>.
- Faltýnek, Vilém. Petr Spielmann. *Příběhy 20. století*. [online] 24. 10. 2008 [cit. 18. 1. 2017]. Dostupné z: <http://www.pametnaroda.cz/story/spielmann-petr-1932-1549>.
- Faltýnek, Vilém. Petr Spielmann: z Brna do emigrace a zase zpět. *Český rozhlas. Radio Praha*. [online] 26. 12. 2008 [cit. 18. 1. 2017]. Dostupné z: <http://www.radio.cz/cz/rubrika/krajane/petr-spielmann-z-brna-do-emigrace-a-zase-zpet>.
- Franz Peter Künzel. *Temporati*. [online] 2004. [cit. 29. 1. 2017]. Dostupné z: http://temporati.de/Franz_Peter_K%C3%BCnzel.html.
- Historie benediktinského řádu. *Klášter Kladruby*. [online] [cit. 3. 4. 2017]. Dostupné z: <http://kladruby.euweb.cz/pages/historie/historiebenedikt.htm>.
- Hron, Jan. *Korespondence Václava Havla*. [online] Praha: Karlova univerzita, 2008, s. 70. [cit. 3. 4. 2017]. Diplomová práce. Vedoucí práce: PhDr. Michael Špirit, Ph.D. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/download/120052751>.

- Hýža, Antonín. Stavba domu pro Společenství a zatýkání (přepis nahrávky). *Memory of Nations*. [online] 2000-2017. [cit. 15. 3. 2017]. Dostupné z: <http://www.pametnaroda.cz/witness/clip/id/698/clip/1488>.
- Javaux, J. SJ. Joseph Maréchal. *Česká provincie Tovaryšstva Ježíšova*. [online] 2006. [Cit. 3. 4. 2017]. Dostupné z: <http://www.jesuit.cz/osobnost.php?id=34>.
- Krátký životopis. Anastáz Jan Opasek (1913-1999). [online] 28. 4. 2009. [cit. 3. 4. 2017]. Dostupné z: <http://www.opus-bonum.cz/category/opasek/kratky-zivotopis/>.
- Krumphanzl, Robert. Bibliografie Vladimíra Neuwirtha. *Institut pro studium literatury*. [online] 19. 5. 2014. [cit. 29. 3. 2017]. Dostupné z: www.ipsl.cz/upload/files/bibl-neuwirth.pdf.
- Lainka, Josef. Prof. Dr.Jur. Dr.Phil. Eduard J. M. Kroker. *Ludgerovice.cz*. [online] Nedatováno. [cit. 23. 1. 2017]. Dostupné z: <http://www.ludgerovice.cz/historie/kroker.asp>.
- Le miroir de la littérature tchèque d'après-guerre. Podepsáno A. Šlevic. Citováno z: Krumphanzl, Robert. Bibliografie Vladimíra Neuwirtha. *Institut pro studium literatury*. [online] 19. 5. 2014. [cit. 29. 3. 2017]. Dostupné z: www.ipsl.cz.
- *Le site de la Jeunesse Ouvrière Chrétienne*. [online] 2016. [cit. 2. 4. 2017]. Dostupné z: <http://www.joc.asso.fr/beatification-du-fondateur-de-la-joc-joseph-cardijn/>.
- Lucuk, Vít. Richard Belcredi (1926-2015). *Příběhy 20. století*. [online] 14. 5. 2012. [cit. 3. 4. 2017]. Dostupné z: <http://www.pametnaroda.cz/story/belcredi-richard-1926-1794>.
- monsignore Antonín Hýža (1924-2010) – Životopis. *Memory of Nations*. [online] 2000-2017. [cit. 15. 3. 2017]. Dostupné z: http://www.pametnaroda.cz/witness/index/id/698?locale=sk_SK.
- Neuwirth, Vladimír. Česko-německé vztahy. *Akademické týdny*. [audio - MP3] č. 3/31.
- Novák, Ján. Černí a černější. *Česká televize. Videoarchiv*. [online] 2007. [cit. 26. 3. 2017]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10123149359-cerni-a-cernejsi/407235100021005>.
- *Ota Filip*. [online] [cit. 25. 3. 2017]. Dostupné z: <http://www.otafilip.homepage.t-online.de/>.
- Palivodová, Eva. Jaroslav Cuhra (1936). *Pamät' národa*. [online] Přepis rozhovoru s Ing. Jaroslavem Cuhrou ml., 7. 10. 2009. [cit. 20. 2. 2017]. Dostupné z: <http://www.pametnaroda.cz/story/cuhra-jaroslav-1936-864>.
- *Pierre Emmanuel*. [online] 2017. [26. 3. 2017]. Dostupné z: http://www.pierre-emmanuel.net/c/Biographie/En_bref/page/1.
- P. Antonín Hýža. *Plzeň – Bory. Římskokatolická farnost Sv. Jana Nepomuckého*. [online]. 2013-2016. [cit. 10. 2. 2017]. Dostupné z: <https://www.rkfp.cz/o-farnosti/zivotopisy-knezi>.

- Přehled vězeňských zařízení existujících na území Československa v letech 1948-1989. *Totalita*. [online] 1999-2017. [cit. 16. 2. 2017]. Dostupné z: http://www.totalita.cz/seznamy/seznamy_09_02.php#R.
- Skalický, Karel. Revoluční dynamika evropské civilizace. *Teologické texty*, 1999/5. [online] 2004-2015 [cit. 15. 2. 2017]. Dostupné z: <http://www.teologicketexty.cz/casopis/1999-5/Revolucni-dynamika-evropske-civilizace.html>.
- Tomek, Prokop. *Československá redakce Radio Free Europe: historie a vliv na československé dějiny*. [disertační práce]. Praha: Karlova univerzita, 2012. [cit. 31. 3. 2017]. Dostupné z: file:///C:/Users/Ondra/Downloads/IPTX_2010_1__0_146588_0_103550.pdf.
- Uhl, Felix. *Československé dokumentační středisko*. [online] 1994-2017. [1. 4. 2017]. Dostupné z: <http://www.csds.cz/cs/g6/2063-DS.html>.
- Vaško, Václav. Profesor Kolakovič – mýty a skutečnost. *Impulz. Revue pre modernú katolícku kultúru*. [online] 3/2006. [cit. 31. 3. 2017]. Dostupné z: <http://www.impulzrevue.sk/article.php?135>.
- *Vinculum. Spolupráce českých kněží*. [online] Řada XVII., číslo 1, Řím, 1972 [cit. 29. 3. 2017]. Dostupné z: http://scriptum.cz/soubory/scriptum/vinculum/vinculum_rada-17_1972-73_01_1972_podzim_ocr.pdf.
- Zach, Aleš. Opus bonum. *Slovník české literatury po roce 1945*. [online] 23. 8. 2010. [cit. 1. 4. 2017]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1748>.

Přílohy

Báseň Mons. P. Josefa Veselého *In memoriam* ze sborníku Dr. Vladimír Neuwirth, vydaného členy Společenství.

Studijní legitimace Vladimíra Neuwirtha z osobní dokumentace paní Alenky Kostelné.

Per semestre <i>biennale et aestivum</i> anni 19						
Nomina magistrorum	Index lectionum	Quot per hebdom. horas	Receptum nomen testantur	Lectiones frequentatas testantur	Examen	Adnotata
Dr. Emil Pluhař	<i>Právní věda: část obecná. Právní slovesky jeho předpoklady a důsledky (zimní)</i>	3	Pluhař	Pluhař	20.6.1930	
	<i>Čet. biblický (zimní)</i>	1			Univerzita	
	<i>Právní věda: část zvláštní. Býzské právo (letní)</i>	3			Dr. Emil Pluhař	
Dr. Lad. Šturm	<i>Pastýřská bohoslužba. Duchovní správa: zpravodajství (zimní)</i>	4	Pluhař	Pluhař	eminence	
	<i>Pastýřská bohoslužba: Duchovní správa před. nábožensk. a cel. far. (letní)</i>	4			16.6.1930	
Dr. Frant. Tomášek	<i>Didaktika nábožensk. ho vyučování (zimní - letní)</i>	2	Pluhař	Pluhař	30.5.1930	
					eminence	
					Pluhař	

h. t. decanus.

Nápravně výchovný ústav - M^v ,
V a l d i c e

Dne 12.4.1966.

S c h v a l u j i *uz kpt. M. W. S.*
.....
náčelník AO.
dne *13.4.* 1966.

Plán postupu AO rozpracování ods. NEUWIRTA .

NEUWIRT Vladimír ,nar.12.8.1921 Komárov,student theologie,ods.
Kraj. s. Ostrava,pro tr. čin § 78/1 tr. z. na 14 roků odnětí
svobody.

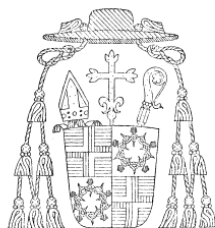
Dosavadním rozpracováváním ods. CUHRY a spol.bylo zjištěno,
že ods. NEUWIRT ,se projevuje jako jedna z hlavních osob ,která se
stýká s C u h r o u s nímž projednává budoucí program (LS) po
vzoru KDS.Jednak se projevuje ,jako nebezpečný z hlediska ideologic
kého, svým přesvědčováním a získáváním dalších osob, pro ideologii
KDS a rozšiřováním zde v ústavu a v případě propuštění ve svém
okolí .Na základě shora uvedených okolností bude provedeno
následující :

- 1).Obsazení NEUWIRTA TS VLASTOU, JANOU,ku zjištění ,které osoby
získává,jak je školí,zda je odkazuje v případě propuštění
na další osoby (společníky) .
 - 2).Vhodně zjistit ,zda má informace o situaci v civ, prostředí
z řad bohoslovců ,zda provádí tajné školení,kde a kdo to
provádí .
 - 3).Konkrétně jak on sám se připravuje na civ. život,a jakým
způsobem chce a nebo bude,pracovat proti soc. zřízení .
 - 4).Přes TS JANA zjistit ,jaký má písemný materiál skryt u
svých příbuzných .Jakým způsobem udržují styk s Polskými
kněží,zda si předávali a nebo předávají různé informace
o činnosti řím. kat . kněží .
- Cílem AOR je zjistit ,jak se připravuje na civ. život ,jakým způsobem
chce škodit ,ským bude a nebo udržuje styky z jeho společníků .
Které osoby získal .Dále ověřit co má za písemný materiál uschova-
ný u svých příbuzných .Podle možnosti zadokumentovat jeho činnost v
zdejší ústavu a po dohodě s vedením ústavu provést další opatření.

Vypracoval :
Kpt. Spousta F .

Doporučující list od biskupa Trochty. V osobní dokumentaci prof. P. Karla Skalického.

Num. 648/Ord-69-K-

ACTIO SACRIFICIUM CARITAS

STEPHANUS MARIA

EPISCOPUS LITOMERICENSIS

L I T T E R A E C O M M E N D A T I T I A E

Omnibus et singulis Auctoritatibus catholicis in Belgio, in specie vero Eminentissimo et Reverendissimo Domino L e o n i Josepho Cardinali S U E N E N S , Archiepiscopo Mechlinensi, porro omnibus Excellentissimis et Reverendissimis Dominis Episcopis catholicis in Belgio praesentes litteras inspecturis possessorem harum litterarum VLADIMIRUM NEUWIRT, virum catholicum probum, eruditum, laicum quidem attamen studiis philosophicis et theologicis bene excultum et caelibem e Cecoslovachia oriundum, enixe commendare praesumo eum in finem, ut ipsum moraliter pro posse adiuvere dignentur in suo pio proposito erigendi in Belgio seu Lovanii domum studiorum pro juvenibus e Cecoslovachia oriundis, qui actu extra suam patriam commorantur vel commorari coacti sunt.

Datum Litomericii /Litoměřice/ in Cecoslovachia,
die 29. Martii 1969.

+ Stephanus Trochta
Episcopus Litomericensis

Odpověď P. Karla Skalického Vladimíru Neuwirthovi na pozvání do Lovaně.

ASLU, PVN, sign. 19. Dopisy pro V. N – S, Š, složka Skalický, Karel.

Rím, 9. února 1990

Milý pane doktore!

Děkuji Vám za Váš milý dopis a vyřídíte laskavě moje díky Petrovi Porcalovi za jeho pozdravy. Momentálně si sice nevzpomínám, jak vypadá, ale to není důležité. Proč jsem Vám nenapsal hned, musím nyní vysvětlit. Moje situace byla totiž značně nejasná. Po smrti pana kardínála jsem zůstal tak říkajíc na suchu. Zůstaly mě sice na krku STUDIE, ale s tím jen jen práce a žádné peníze, takže se z toho člověk neuživí, pak jsem byl profesorem na Lateráně, ale měl jsem jen jednu hodinu týdně, a z toho tedy také nic neplyne, alespoň na uživení ne, a pak otázka jestli zůstanu na Lateráně i nadále byla dost nejasná. Co tedy dělat v této situaci? Já osobně inklinuji k práci studijní, psát, redigovat časopis, přednášet atd., ale byl jsem ochotný vzít i práci misionáře. V Německu mě Karel Fořt přemlouval, abych šel do Frankfurtu kde se naskytlo systemizované místo pro českého misionáře. Uvažoval jsem o tom jako o jedné možnosti. Pak jsem se vrátil do Říma, a Škarvada mi referoval o Vás a o tom, že by bylo někoho zapotřebí pro Lovaně. V zápětí to ale odvolal, protože prý dostal zprávu, že tam přijde Dr. Mádr. V té situaci jsem Vám psal a Vy jste mi hned odpověděl, že s příchodem Dr. Mádra to není tak jasně. Mluvil jsem tedy opět se Škarvadou, který ovšem viděl v mém přechodu do Lovaně značné obtíže, které jsem Vám potom vypsals. Mezitím ovšem Fratelli Maristi (což jsou řeholníci laici, zabývající se vyučováním) mě nabídli místo kaplana v jejich generálním domě za byt a stravu. Tož jsem to vzal, protože jsem si říkal, že tak budu z větší části zajištěn a budu mocí veškerý čas, kterého mám teď dost, věnovat práci pro Křesťanskou akademii. Dělán tedy dále STUDIE a píšou pro náboženskou edici Křest. Akademie komentář k dekretu o ekumenismu.- kromě vyučování na Lateráně, jež by mohlo mít, jak se to snad trochu začíná rýsovat, budoucnost. Jsem už tedy usazen v Casa generalizia dei fratelli Maristi a nechtěl bych Vás proto udržovat v naději, že půjdu do Lovaně. V této situaci, jak se vyvíjela za tyto poslední dva měsíce, to už není možné.

Pokud jde o STUDIE, prosil bych Vás o nějaký ten příspěvek. Doufám, že jste dostal bulletin Křesťanské Akademie, v němž byl také program Studií na tento rok. Měl-li byste něco k těmto plánovaným námětům uvítám to. Zaslání 20 Písem svatých a Studií a Nového života jsem zař

Zápis ze zakládající schůze spolku Opus bonum b. V. v Hünfeldu u Fuldy.

ASLU, PVN, sign. 60. Opus bonum.

23. 9. 72

Zápis

ze zakládající schůze občanského spolku Opus Bonum konané dne 23. září
v 19,30 hod. v Haus der Oblaten v Hünfeldu u Fuldy.

Jména přítomných v celkové počtu 45 jsou uvedena na čtyřech přílo-
žných listech, které jsou součástí tohoto zápisu.

Program: Zahájení - dr. Spielmann
Význam spolku - dr. Neuwirth
Volba výboru
Volné návrhy

Schůzi zahájil dr. Spielmann, který přivítal všechny přítomné a požádal
dr. Neuwirtha, aby se ujal slova.

Dr. Neuwirth vysvětlil význam založení spolku, podal stručný popis
práce a činnosti a vysvětlil právní rozdíl mezi spolkem občanským a
spolkem zapsaným. Úkoly shrnul do tří hlavních bodů: 1. organizování
akademických týdnů, 2. založení bohemistické knihovny, 3. práce vyda-
vatelská - /eseje křesťanských autorů + přednášky s debátami akade-
mických týdnů/.

Pak se přiřkl pan Kaška o slovo a vnesl kritiku na vedení schů-
ze a ostře vystoupil a napadl tvůrce tohoto spolku, což většinu přítom-
ných značně pobouřilo, takže dr. Spielmann v důsledku toho přerušil
na 10. minut schůzi a zdůraznil obsah pozvání, ve kterém je výslovně
napsáno, že této schůzi se má zúčastnit pouze ten, kdo má skutečně
vážený zájem se aktivně na ní podílet.

Na vysvětlení toho je nutné dodat, že pan Kaška přišel na schůzi s
úmyslem tuto rozbit, což prohlásil při obědě spolustolujícími, kteří
se ovšem domnívali, že se jedná o žert.

Poč deseti minutách se vrátili všichni na svá místa /mimo pana Kašky,
pana Švába ml. a pana Bradu ml./ a schůze pokračovala nerušeně ve
svém programu dále.

Dr. Spielmann přečetl navržené kandidáty výboru a požádal přítomné, aby
navrhli a zvolili volební komisi. Navržení kandidáti: Jan Šedivý, pan
Vošsedálek a pan Joší sen. byli schváleni a ujali se své práce.

Navržení kandidáti výboru: Dipl. ing. Brada Miloš, Hálková Ivona,
Krtíl Vladislav, Dr. Neuwirth Vladimír, Dr. Opasek Anastáz, Polcar Petr,
Dr. Skalický Karel, Dr. Spielmann Petr, Vitula Miloslav, Dr. Vrána Karel

Dodatečně byli navrženi tyto členové: paní Čemusová Marie, Diviš Ivan,
Kryl Karel.

Všichni navržení kandidáti se představili. Volby byly tajné - pomocí
hlasovacích lístků. /45 voličů/

Výsledek hlasování:

14 hlasů - Dr. Skalický Karel	31 hlasů - Polcar Petr
14 hlasů - Dr. Vrána Karel	21 hlasů - Diviš Ivan
42 hlasů - Dr. Opasek Anastáz	14 hlasů - Kryl Karel
40 hlasů - Dr. Spielmann Petr	11 hlasů - Čemusová Marie
41 hlasů - Dr. Neuwirth Vladimír	1 hlas - Dr. Heidler Alexander
39 hlasů - Dipl. Ing. Brada Miloš	1 hlas - Dr. Krejčí Josef
32 hlasů - Vitula Miloslav	1 hlas - Šedivý Jan
31 hlasů - Krtíl Vladislav	1 hlas - neplatný
31 hlasů - Hálková Ivona	15 hlasů - bílé /neplatné/

Program Akademického týdne v září 1972 v Hünfeldu u Fuldy.

ASLU, PVN, sign. 60. Opus bonum.

Program Akademického týdne	
6418 Hünfeld u Fuldy	
Haus der Oblaten, Klosterstrasse 5	
18.9.-24.9.1972	
Pondělí 18.9.	příjezd (do 22.hodin)
Úterý 19.9.	Prof.Dr.K.Vrána: Podstata evropského kulturního styku
	A) Peter Köster: Náboženství v myšlení dnešní evropské mládeže (německy)
	B) Annekathrein Göring: Dnešní Berlín (z hlediska psychologického, kulturního a sociologického) (německy)
Středa 20.9.	Dr.Willem Rood: Irenické snahy Komenského a dnešní Evropa
	A) Prof.Dr.J.Kratochvíl: Podstata českého a slovenského školství v exilu.(Možnosti výuky a výchovy v zahraničí.)
	B) Prof.Dr.K.Vrána: Martin Heidegger - osudy evropské filosofie
Čtvrtek 21.9.	Dr.Vlad.Neuwirth: Evropská kolej v Brugách a její přínos na poli evropské integrace
	A) R. Iblacker: Hnutí Jesus-People v Evropě a v západním světě (německy)
	B) Miloš Vitula: Belcrediho plány na federalizaci starého Rakouska
	Večer: Karel Kryl zpívá své písně
Pátek 22.9.	Dr.Al.Heidler: Vývoj vztahů mezi Církví a státem
	A) Prof.A.Němec: Evropské vlivy v Jižní Americe
	B) Prof.Dr.J.Kratochvíl: Význam ukrajinské university pro náš národ a pro poměr Čechů a Slováků k Ukrajincům
Sobota 23.9.	Dr.A. Hlinka: Sociologické a církevněprávní důsledky vztahů mezi Církví a státem v dnešní Evropě
	A) Místo Pop-Music ve vývoji moderní evropské hudby (německy)
	B) Dr.Lad.Řezníček: Nové o české hudební emigraci 18.a 19.století (německy)
	Odpoledne: Koncert pí.Mirky Bradové a prof.Zháněla: Arie a písně českých a evropských skladatelů (pořádáno společně s Volkshochschule Hünfeld)
Neděle 24.9.	Dr.P.Spielmann: České výtvarné umění a Evropa - (Umění a národnost)
	A) Ivan Diviš: Význam poezie v lidském životě
	B) Theo Volz: Politické představy německé mládeže v Evropě
A) = Přednášky určené mladším účastníkům,	
B) = Přednášky určené starším účastníkům.	
P.S.-V rámci Akademického týdne bude uspořádána společně s Volkshochschule Hünfeld výstava české grafiky.	

Místo přednášky POP-Music byla zařazena přednáška Dr. Mojmíra Vaňka: Vztahy mezi českou kulturou a veřejností v našem století

Druhý dopis opata Anastáze Opaska Vladimíru Neuwirtovi po kněžské schůzi v Ellwangen v roce 1972.

ASLU, PVN, sign. 60. Opus bonum

Milý Vladimíre,

25. X. 72

Buď klidný. Pán žítě pomůže i když jsou těžkosti. Byl jsem sálem ve velké hřivě. Do věci vidím. Sám je bůh, velmi pravděpodobně iniciátor celé věci. Třetí je klášterní trouba. Původně je dandus u preláta Wille. Nakonec bylo všechno dobře, sála se jedinou nevhodnou věcí, že si totiž vyžádal nové doporučení od Fata naší židosti. Třetí macek, že se o něm chce poradit s kněžími na schůzce v Ellw. A tam vášal můj souhlas na nové doporučení na příjezd otců (t. j. nyní asi 5) kněží české duch. správy t. j. samostatných vedoucích. Na to již máme vypracovanou strategii, o které se poradiš v Mochu. Domníval jsem se, že za dobrého modlení to dopadne dobře. Já jsem jim slíbil, což byl souhlas onejší, že budu pomáhat z te. Sem nášho otaku (OB) k duch. správě, že se ote je v něčem samotné OB, což je nyní velká výhoda. Zde jsem ote přivedl s Vitalem, Křížem, Kuzmanem a Klötzel. Ošichu mají dobrou náladu, což má moc na nás, protože bylo ne očekávané iako v Bünfeldu. Přítih' tyden se pokusím v Bonnu se znovu soukromě dohovorit s příslušnými činiteli. Těm dvěma ide ušoně o jakousi integraci OB do české duch. správy, což o něm nemůžeme připustit to, že to chtějí. Jsem optimista. Hlavně nyní nám určitě pomůže Herzgen. Včetně n. Singla, který mímá jine le soukromě u lu. Otce dočáskem listopadu. Jenom prosím, aby ses nezapomněl na listopad (ne mohu přerušit v jásém nřtahu, na zahraniční cestu a noc., uvažná, že budeš muset (i) v této situaci ne mohu všude vystupovat) navštívit některé naše kněze v Německu. To je totiž dořešení celé otázky - přiměř. uí! Musíš být dostatečně k dispozici. Řím a zdejší hierarchii obstaráš podstatně sám. Až do Mochu uko- mu o tom nepiš, snad jen prosbu o modlitbu. Kdy- bys náhodou se dostal do styku již předtím se sálem nebo s Fataem, dělej jakoby nic, ač sám bych jine nejraději naložil do radnice. V technických věcech Ti chci pomoci, což udeleš už dříve u Klötzel. Od Tebe potřebuji do příštího pondělí následující věci, který si rozmnožíš, pokud to bude natno v Rshu.

Program Akademického týdne v září 1973 v Hünfeldu u Fuldy.

ASLU, PVN, sign. 60. Opus bonum.

P r o g r a m	
A K A D E M I C K É H O T Ý D N E	
D-64 Hünfeld bei Fulda, Haus der Obeten, Klosterstr. 5	
3.9. - 9.9. 1973	
Ústřední témata: "TISÍČ LET PRAŽSKÉHO BISKUPSTVÍ" . "ČEŠI A NĚMCI"	
<u>pondělí</u> <u>3.9.</u>	20.00 - Den příjezdu Dr. Vladimír Neuwirth: Úvod do Akademického týdne
<u>úterý</u> <u>4.9.</u>	8.30 - Prof.Dr. Karel Vrána: Nietzsche a dnešní politické tendence 10.30 - Miloslav Vitula: ČSR - model 1948
<u>středa</u> <u>5.9.</u>	8.30 - Dr. Petr Spielmann: Praha jako středisko evropské kultury v době gotické 10.30 - Prof.Dr. Milan Pospíšil: České národní dědictví a hudba Antonína Dvořáka
<u>čtvrtek</u> <u>6.9.</u>	8.30 - Prof.Dr. Bohdan Chudoba: Křesťané, komunismus a technokracie 10.30 - Prof.Dr. Friedrich Prinz: Eduard Beneš a Wenzel Jaksch (německy)
<u>pátek</u> <u>7.9.</u>	8.30 - Dr. Karel Schwarzenberg: Vstup Čech do západoevropské kultury 10.30 - Annekatrein Göring: Otázka převýchovy poraženého Německa po 2. světové válce.(Demokratisace v oboru pedagogickém).(německy)
<u>sobota</u> <u>8.9.</u>	8.30 - Prof.Dr. Eugen Lemberg: Národní idea u Němců a Čechů dnes (německy) 10.30 - Dr. Vladimír Neuwirth: K psychologii českého národa v politice, kultuře a náboženství 20.00 - Koncert českých umělců ve Fuldě. Zpívají: Mirka Bradová a Dr. Vilém Noval
<u>neděle</u> <u>9.9.</u>	10.00 - Pontifikální mše sv. ve fuldském dómě. Promluvy: "Tisíc let pražského biskupství" - Biskup Dr. Adolf Bolte - Opat Dr. Anastáz Opasek

Přihlášky a informace:	
OFUS BONUM, D - 6 Frankfurt/M 70, Oppenheimerstr. 49	
Tel. (0611) 61 87 40 : pondělí, středa, pátek dop., 10 - 12.30 h.	

Dohoda Opus Bonum a Křesťanské akademie v Římě o vydávání knih.

ASLU, PVN, sign. 60. Opus bonum.

Dohoda s Křesťanskou Akademií
stran spolupráce ve vydávání knih.

Brixen, září 1974

Přítomni: za Kř.Ak. P.Ovečka a P. Vrána
za O.B. dr. Neuwirth a S. Luďmila

Koedice = finanční náklad i vydání se úměrně dělí.

Kompetentní osoba při vyjednávání: za OB dr. Neuwirth
za KA P. F. Ovečka

P.Ovečka navrhl, aby si obě strany vzájemně sdělovaly perspektivní vydavatelský program.

Každá strana má vždy možnost, vydávat jak v koedici tak autonomně.

Finanční účast: dohoda o % se bude dělat pro každou knihu zvlášť.

Každá strana bude mít svou část skladu a distribuce

K.A. sdělila svůj program, OB se má vyjádřit o tom, na čem se chce podílet:

V. Renč:	Pražská Legenda (koedice)
Rotseřl:	Hovory s mateřídouškou
Bochořák:	Křížová cesta
Neuwirth:	Deník
Jan Čep:	Eseje z pozůstalosti
Dokulil:	Básně z pozůstalosti
Pachman:	Moje cesta do církve
I.Diviš:	O Poesii

P.Ovečka prosil, aby i O.B. sdělilo, co hodlá vydat.

zapsala S. Luďmila

Ukázka korespondence Hans Urs von Balthasara s Vladimírem Neuwirthem

ASLU, PVN, sign. 10. Dopisy pro V. N. – A, B, složka Balthazar, Hans Urs

28.11.74 435

BASEL, DEN 26. Nov.
ARNOLD BÖCKLINSTRASSE 42

Cher Vladimir,

merci de votre bonne lettre avec toutes les nouvelles de l'opus. Merci aussi de votre commande qui a été réglée selon vos desirs.

Quant à la conférence de l'an prochain, "anceps haereos", car il y a un projet de voyage en Amérique pour l'été qui n'est pas encore au point, ainsi il m'est impossible de fixer une date. Si je puis venir, je ne le saurai que peu de temps avant.

Je suis très affligé de la crise terrible dans votre pays. Trions ensemble pour lui et pour tous les persécutés. Que votre plan d'une maison d'accueil se réalise! Bien à vous.

Hans Balthasar

Ukázka z brožury Opus bonum – přehled činnosti 1974

ASLU, PVN, sign. 60. Opus bonum.

slov: Kéž ten zpěv již nikdy neuhasne...

Budou ta slova vyslyšena? Jak spojit den s večerem? Jak jen znova dosáhnout, aby celý život byl lidský, ne jen polovina? Nad pohaslými lukami a lesy se opět nese hlas zvonu. Zbývá ještě možnost sledovat jej, putovat za ním? Či jej již za chvilku přehlupší poplachové sirény definitivního systému x plus x?

Vracím se z Rohru s těžším steskem v srdci než s jakým jsem přijel. Letadlo bzučí v slunci nad stříbrnými kupami oblak. A najednou si uvědomuji, že mě ani trojnásobná celní prohlídka nepřipravila o poslední dárek z rohrské pouti, o obnovenou důvěru v Spasitelova slova: Zůstanu s vámi do konce času; nebojte se, přemohl jsem svět.

Bohdan CHUDOBA

IV. Akademický týden (23-29.9.1974)

Dr. Neuirth jej zabýval pěknou vzpomínkou na zakladatele Akademických týdnů, který se právě v Československu dožil 75 let. Týden byl pečlivě připraven technicky i obsahově. Ústřední námět byl tentokrát "Manželství a rodina". Ovzduší doplňovaly dvě výstavy, a to dřevěných řezb J. Šefla a obrazů ak. malíře Jos. Pintnera; řada kulturních pořadů, debutní kroužky, hudební a recitační nahrávky H. Kratošky, atd. Sješlo se nás 111. Poslanec R. Hackenberg: "Sleduji stále AT a vidím, že je to opravdu dobré dílo, Bůh vašemu počinání žehná".

Sešli se lidé z celé Evropy, navázali nová přátelství, vyměnili si názory, zvláště mladí. Na AT byla řada nekatolíků i nevěřících. Byli jsme však jedna rodina. Ovzduší podle svědectví mnohých bylo obzvlášť srdečné a povzbuzující.

Dr. Miloš Vitula hovořil o dějinách ženské emancipace. Hluboce fundovaná přednáška ukázala posluchačům vývoj názorů na ženu od pravěku až do dnešních dob, výhody a nevýhody emancipace. Že zasáhla do živého, o tom svědčila živá debata, která se protáhla až do soukromých rozhovorů. (+)

Prof. dr. Karel Vrána, známý filosof a teolog, rozebral otázky smyslu, podstaty a modelů otčovství. Poukázal na to, že zplození dítěte nestačí k rozvinutí otčovství v člověku. Otčovství je dar i úloha. Také jeho přednáška vyvolala živou debatu. (+)

Psycholožka Ingeborg Fleischmann mluvila o nutnosti lásky k dětem. Rozebrala situaci v německých městských domovech, kde chybí školený a morálně fundovaný personál.

Dr. Gusti Gebhardt, známá odborná spisovatelka, se zabývala otázkou rozvodů v německé společnosti. Jako pracovnice rodinné poradny a zkušená odbornice nás zavedla do podstaty a příčin rozpadu rodin, který ohrožuje kulturní společnost a zdravý vývoj. Obě přednášky vyvolaly mnoho otázek nejen ve veřejné debatě, ale i soukromě.

Prof. dr. Milan Pospíšil hovořil o lékařského hlediska o německém § 218 - o přerušení těhotenství. Suverenně a vtipně dokázal posluchačům, že dítě od samého začátku v mateřském lůně je samostatný jedinec s vlastní - od matky často odlišnou - krevní skupinou. Upozornil též na dosud neznámé následky užívání antikoncepčních pilulek a na výhledy v bezpečnější ochranu před nežádoucím těhotenstvím.

Debatu řídil lékař dr. V. Vojta. Živě se jí účastnil český duch. správce z Frankfurtu dr. K. Wortner a kromě mnoha jiných šachový velmistr L. Fachman. (+)

Dr. Alois Krchňák promluvil o manželství z hlediska katolické církve. Ve své přednášce se především zabýval právním stanoviskem.

Místo nemocného dr. Karla Skalického se ujal slova prof. dr. O. Nahodil. Mluvil o primitivních formách manželství a rodiny. Přednášku doprovodil snímky ze své cesty po Tichomořských ostrovech.

Architekt Ivan Nosek mluvil o bytové výstavbě odpovídající rodinnému životu.

Pozvánka na Akademický týden v září 1974 v Hünfeldu u Fuldý.

ASLU, PVN, sign. 60. Opus bonum.

OPUS BONUM
D-6 Frankfurt/M 70
Oppenheimerstr. 49

Vážení přátelé,

Letos pořádáme IV. Akademický týden - opět v Haus der Oblaten v Hünfeldu u Fuldý v Německé spolkové republice. Ústředním tématem tohoto týdne je "Manželství a rodina". Někteří z referentů promluví o otázkách, jež s ústředním tématem nespojují. Tak například Hans Urs von Balthasar (jeden z nejvýznamnějších soudobých myslitelů, žijící v Basileji), Luděk Fachman a j. Větší pozornost bude letos věnována večerním programům a odpoledním diskusím.

Časový rozvrh programu:

Fondělí 23. září je den příjezdu. Účastníci se mají sjet nejpozději do 22. hodin. Akademický týden končí v neděli 29. září po obědě.

Každý den dopoledne budou dvě přednášky, z toho jedna bude spojená s diskusí, jež se bude konat buď hned po přednášce nebo po polední přestávce.

28. září bude sloužena slavná Mše sv. ke cti sv. Václava.

Večerní programy budou kulturní a zábavné (balet, hudba, tanec, film). Část odpoledne mohou účastníci věnovat vycházkám, sportování a pohovorům.

Poplatek za celý týden bude činit u studentů DM 30,-; u lidí zaměstnaných DM 80,-; u manželů (za dvě osoby) DM 140,-.

Podrobný program dostanete později.

Předběžnou přihlášku zašlete na připojeném ústřížku na adresu: OPUS BONUM, D - 6 Frankfurt/M 70, Oppenheimerstr. 49

- - - - - zde odstříhnete - - - - -

Mám zájem o účast na IV. Akademickém týdnu, který se bude konat ve dnech 23. až 29. září v Hünfeldu u Fuldý.
Žádám o zaslání podrobného programu a formuláře závazné přihlášky.

Jméno a příjmení _____ (hůlkovým písmem)

Datum narození _____ Zaměstnání _____

Přesná adresa (hůlkovým písmem)

V _____, dne _____ 1974 _____

Fodpis

Návrh na program Opus bonum z 26. srpna 1975 s příklonem k politickým tématům.

ASLU, PVN, sign. 60. Opus bonum.

Návrh na program Opus Bonum

Opus Bonum je společenství křesťansky smýšlejících krajanů a všech ostatních dobré vůle, které spojuje společný cíl obnovy křesťanského řádu v současné společnosti.

Činnost OB se dělí na činnost politickou, kulturní, sociální a práci s mládeží. Všechna tato činnost se opírá o všeobecné křesťanské zásady.

- I. Politickým úsilím OB je obnova křesťanského řádu v českých zemích a v Evropě vůbec.
Obnova křesťanského řádu musí vycházet z těchto podstatných bodů:
 1. Tisíciletá tradice křesťanství v našich zemích.
 2. Vědomí, že národ, který je nejen jednotkou politickou, ale i společenstvím kulturním a jazykovým, je více než stát.
 3. Decentralizace státní moci, t.j. přenešením značné části této na země, kraje a města.
 4. Vysvobození člověka ze státního poddanství a zajištění plného rozvoje jeho osobnosti vytvořením rovnováhy mezi jeho právy a povinnostmi vůči společnosti.
 5. Federalistické uspořádání českých zemí a Slovenska.
 6. Úsilí o vytvoření Spojených států středoevropských jako záruky nejen celoevropské bezpečnosti, ale především naší národní svobody.

K uskutečnění tohoto programu bude nutné:

1. Smíření a spolupráce s našimi německými spoluobčany.
2. Smíření a spolupráce se Slováky a jinými národnostními skupinami v našich zemích.
3. Spolupráce se všemi národy a státy, které kdysi tvořily jádro Dunajské monarchie.
4. Vytvoření komisí složených z odborníků, kteří by vypracovali jednotlivé části koncepce křesťanského řádu.
5. Společné semináře jmenovaných národů.
6. Koordináční centrum řídící výše uvedenou práci.

II. Kulturní činnost.

1. Vydávání knih, časopisů a jiných tiskovin.
2. Spolupráce s některým předním evropským nakladatelstvím za účelem společného vydávání českých autorů v jiných jazycích.
3. Zřízení vlastní tiskárny.
4. Zřízení českého knihkupectví a umělecké galerie.
5. Založení bohemistické knihovny, studijního centra a archivu.
6. Pořádání pravidelných seminářů a kulturních podniků.

III. Sociální činnost.

1. OB zřídí zvláštní sociální fond ze kterého budou podporováni:
 1. Nadaní čeští studenti, kteří vědecky pracují.
 2. Umělci, spisovatelé a vědečtí pracovníci.
 3. Krajané, kteří nezávině se dostali do hospodářských nesnází.

IV. Sekce mládeže.

1. Sekce mládeže bude sdružovat především studující mládež.
2. Její činnost bude v rámci OB zcela autonomní.
3. Sekce bude pořádat samostatné semináře.
4. Bude vydávat svůj vlastní časopis, který bude především uveřejňovat výsledky vědeckých prací studentů.
5. Bude pořádat rekreační zájezdy se sportovní náplní.
6. Činnost sekce povede zvláštní referent.

Mnichov, 26. srpna 1975

Ukázka z dopisu Karla Kryla Vladimíru Neuwirthovi před Akademickým týdnem v roce 1975 v Königsteinu.

ASLU, PVN, sign. 15. Dopisy pro V. N. – I, J, K složka Kryl, Karel.

Milý doktore,
děkuji Vám velice za krásnou
a milou pozornost. Mám radost
a ctu si, nepiš-li právě. Ne-
boť ušlo takové velké ča-
su, že nevím, co si s tím
počít.
Pravděpodobně už víte, že
se mi rozbito manželství,
následky ještě neodpověly
a můj fyzický a psychický
(ten obě) stav mě do
velké míry znepokojuje. „Na
dne“ se tomu říká.
Co terapii plánuji vydat
nové desky – veselé temati-
ku, samozřejmě budou-li pe-
niže, které zatím po markách
spórim. Je možné – a vlastně
pravděpodobně, že se objevím
na akademickém týdnu, kde
se chci pokusit odpocínout si.

Joknuh gndmých a přátel mi
toho bylo pomělu, vláda křte
je na dovolené, třeba odjel do
Kanady a na kněže jaksi ne-
mám náladu → prohoditelné
myslím, byl jsem koneckonců
církovně oddán – kněze o to vě-
st.
Inu, na časě končit. Ne-
uvěřte se, pakliže můj do-
pis nemá starou a vypada roz-
hávaně. Je to tak trochu po-
doba mého duševního ~~stavu~~
stavu.
Těším se na shledání
v Königsteinu.
Váš
Karel Kryl

Program Akademického týdne v září 1975 v Königsteinu.

ASLU, PVN, sign. 60. Opus bonum.

Program	
V. AKADEMICKÉHO TÝDNE	
D-624 Königstein/Ts, Bischof-Kaller-Str.3	
1.9. - 7.9.1975	
Ústřední téma: Společná Evropa - výzva k naději	
Přednášky s českou tematikou	
Výstavy malířů: Gertrudy Göpfertové-Grubrové a Karla Friedricha	
Klavírní koncert Jana Nováka a Elišky Novákové	
Písňový koncert Mirky Bradové	
pondělí	
1.-9.	- Příjezd během odpoledne. (Večeře v 18.30 hod.)
20.00	- Dr.Vladimír Neuwirth. Úvodní slovo k V. Akad. týdnu
úterý	
2.9.	8.30 - Ota Filip: Zkušenosti českého exilového spisovatele
10.30	- Prof.dr. Antonín Měštan: Češi, Slováci a Poláci ve východním bloku
středa	
3.9.	8.30 - Dr. Karel Skalický: Evropa-matka revolucí
10.30	- Prof.dr. Karel Vrána: Křesťanství, křesťanská tradice a evropské sjednocení
20.00	- Dipl.Hist. Hana Hanzalová, Josef Kočí, Stanislav Šich: Slavnou minulostí. (Historicko-heraldické pásmo s diapositivy o původu a vývoji českých, moravských a slezských rodů)
čtvrtek	
4.9.	8.30 - Dr. Barbara Schmid-Egger: Evropská idea v Západní a Střední Evropě (německy)
10.30	- Prof.dr. Mojmír Vaněk: Vzpomínky na Václava Talicha. (Příspěvek k velké kapitole moderní české hudby a kultury)
20.00	- Schůze Opus bonum
pátek	
5.9.	8.30 - Prof.dr. Jiří Kosta: Setkání hospodářských systémů. (Obchodní kontakty Československa se Západní Evropou po Pražském jaru)
10.30	- Jan Novák: Bohuslav Martinů
20.00	- Jan Novák a Eliška Nováková: Klavírní koncert
sobota	
6.9.	8.30 - Dr. Rudolf Ströbinger: Postoj Čechů a Slováků k Západní Evropě
10.30	- Prof.dr. Eugen Lemberg: Český národ a jeho národní stát v evropském kontextu (německy)
17.00	- Ekumenické bohoslužby
20.00	- Mirka Bradová: Písňový koncert Společenský večer
neděle	
7.9.	8.45 - Slavnostní bohoslužby
10.00	- Josef Stingl: Dnešní evropská krize jako nový podnět k sjednocení Evropy (německy)
Změna programu se vyhrazuje.	
Je pravděpodobné, že se V.Akademického týdne zúčastní jako referenti prof.dr.Urs von Balthasar a Pierre Emmanuel. Pro velké zaneprázdnění oznámí teprve v srpnu, zda budou moci přijet. - Přihlášky a informace:	
OPUS BONUM, D-6 Frankfurt/M 70, Oppenheimerstr. 49; Tel.(0611)61 87 40	

Návrh mnichovské skupiny Opus bonum z 13. září 1976 na reorganizaci spolku.
ASLU, PVN, sign. 60. Opus bonum.

Vladimír

V Mnichově 13.9.1976

Na schůzi OB e.V. pobočka Mnichov, která byla svolána na podnět Otce Opaska dopisem ze dne 24.8. 1976 bylo rozhodnuto zaujmout toto stanovisko.

Opus Bonum e. V. Mnichov navrhuje:

1. rozšíření dosavadního předsednictva sestávajícího doposud ze tří členů t.j. předsedy, místopředsedy a sekretáře nejméně o dva členy. Navrhujeme, aby bývalý předseda OB b.V. Richard Belcredi se stal úřadujícím předsedou Opus Bonum e. V. vybavený toutéž pravomocí jako předseda, který by současně převzal funkci sekretáře.

2. navrhujeme, aby byl dosavadní sekretář vyvázán ze své funkce a aby vzhledem k důležitosti Akademických týdnů, které vyžadují pečlivé přípravy a osobní angažovanosti, byl pověřen funkcí samostatného referenta Akademických týdnů.

3. Navrhujeme ustavení nové funkce pokladníka, do které navrhujeme pokladníka mnichovské skupiny OB Jiřího Maláška ml., který se v této funkci již osvědčil.

4. Ve smyslu doporučení, vyjádřeném v dopise biskupské konference z jara t. r., pokud možno vykonávat funkce bezplatně a dobrovolně /"ehrenamtlich"/ navrhujeme aby i funkce sekretářky OB byla vykonávána v tomto smyslu.

5. Navrhujeme přenesení sídla spolku do Mnichova, kde jsou podle našeho názoru mnohem lepší podmínky pro činnost a rozvoj Opus Bonum než tomu je ve Frankfurtu. /Sídlo biskupa, vlády a české duchovní správy, možnost spolupráce s Nadací Hainze Seidla a Ackermann-gemeinde, spolkové místnosti v Paulinum, klášter Benediktinů a pod./

6. Rozšíření činnosti založením odboček všude tam, kde je to možné a jsou pro to podmínky a to i mimo území NSR.

7. Projednání a po připomínkách schválení nově navrženého programu, který skýtá daleko širší základnu k činnosti OB, než tomu bylo dosud.

Usnesení schůze OB Mnichov ze dne 13. 9. 1976 bylo schváleno jednomyslně všemi přítomnými. /viz přiložená kopie presenční listiny.

Za správnost

Jiří Malásek ml.
zapisovatel

Program Akademického týdne v září 1976 v Hünfeldu u Fuldy.

ASLU, PVN, sign. 60. Opus bonum.

PROGRAM

(Změna programu se vyhrazuje)

Pondělí 13. 9.:

Příjezd (do 22 hodin)

20,00 Dr. Vladimír Neuwirth:
O Opus bonum a Akademickém týdnu

Úterý 14. 9.:

Dr. Jaroslav Polc: Obnovné periody v dějinách křesťanství

Dr. Paulus Sladek: Obnova jako výzva a příslib v Novém Zákoně (německy, české résumé)

Arch. Čestmír Šlapeta: O svém díle. Pásmo s diapositivy

Středa 15. 9.:

Peter Lotar: Přemysl Pitter. Jeho život a dílo

Dr. Vladimír Neuwirth: Bible v osobním životě

Večer:

Peter Lotar: Svobodní v nesvobodě. Recitační pořad české poezie v originálním textu a německém překladu

Čtvrtek 16. 9.:

Dr. Petr Spielmann: Poznámky o moderním umění a jeho chápání

Sestra Myrrhia: Apokalypsa v současném dění. Diapásma se záběry z ostrova Patmu a s uměleckými díly s apokalyptickou tematikou (německy)

16,30 Ekumenická bohoslužba slova za účasti faráře B. Šurmana, opata dr. A. Opaska, dr. K. Wortnera a dalších

Pátek 17. 9.:

Podílová diskuse o životě a díle Jaroslava Durycha

Italské hnutí Comunione e liberazione. Referát dvou členů spojený s diskusí (německy)

20,00 v knížecím sále fuldského zámku: Klavírní koncert Jana a Elišky Novákových

Na programu jsou tyto skladby:
Leopold Koželuh (1747 – 1818):
Sonata B dur

Antonín Dvořák (1841 – 1904):
Slovanské tance op. 72

J. L. Dusík (1760 – 1812):
Sonata B dur op. 74

Jan Novák:
Rustica musa II (1975)

Sobota 18. 9.:

Prof. dr. Frant. Graus: Tradice českého středověku a jejich životnost

Prof. D. Tschizewsky: O vzniku a práci Pražského lingvistického kroužku (německy s českým resumé)

Odpoledne: Schůze Opus bonum

20,00 Koncert Hany Janků a Jiřího Hanouska:
Arie z oper B. Smetany, R. Wagnera a G. Pucciniho

Společenský večer

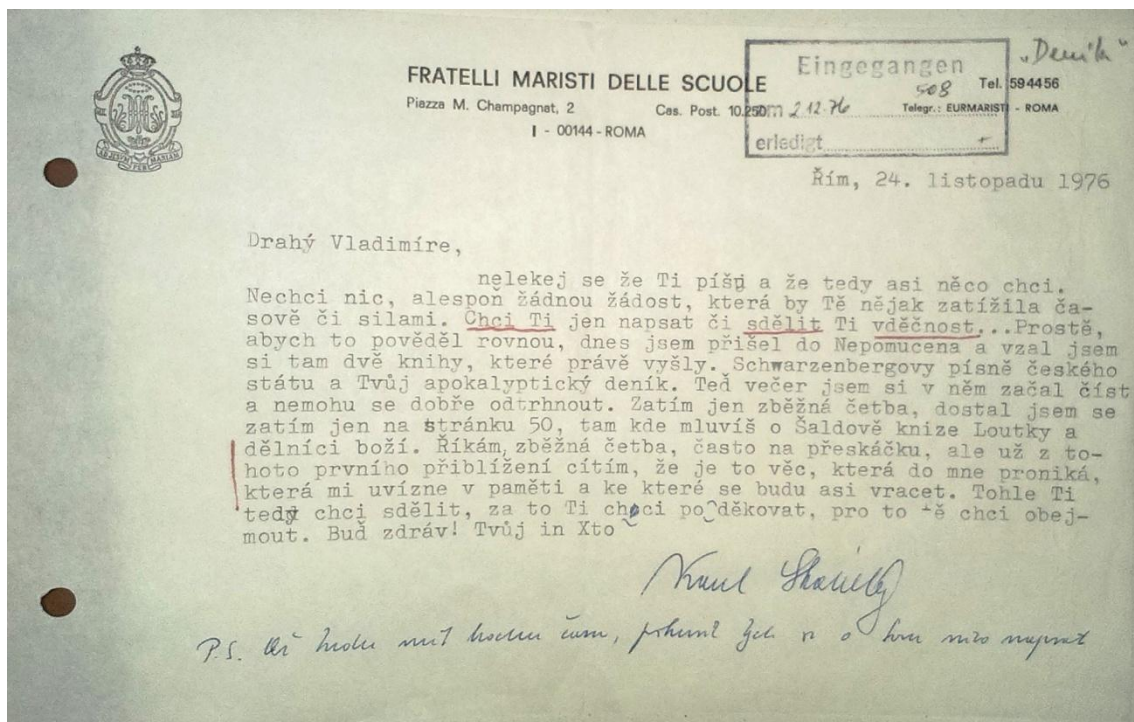
Neděle 19. 9.:

8,45 Pontifikální mše sv. s promluvou. Hlavní celebrant kanovník DDr. Heribert Abel

Dipl. Volkswirt Wilfried Böhm, MdB:
Rok po Helsinkách. Naděje a zklamání (německy)

První odezva prof. Karla Skalického na Apokalyptický deník.

ASLU, PVN, sign. 19. Dopisy pro V. N – S, Š, složka Skalický, Karel.

Program Akademického týdne v září 1977 v Hünfeldu u Fuldý.

ASLU, PVN, sign. 60. Opus bonum.

PROGRAM

Pondělí 19. 9.:

Během odpoledne příjezd a ubytování.
Večeře v 18.30 hod.

20.00 hodin Zahájení Akademického týdne:
O současné situaci v naší vlasti

Úterý 20. 9.:

Prof. dr. Jan Milič Lochman: T. G. Masaryk
(1850 — 1937)

Dr. Vladimír Neuwirth: F. X. Šalda (1867 —
1937)

Večer:

Dr. Libor Koval: Osudy náboženství a
církvi v SSSR od revoluce dodnes

Středa 21. 9.:

Dr. Rudolf Mattausch: Josef Pekař (1870 —
1937) (německy, české résumé)

Dr. Antonín Kratochvíl: Manifesty českých
spisovatelů a jejich vliv

Večer:

P. Dr. Beda Menzel: Česká barokní archi-
tektura a její vliv v sousedních zemích
(německy). Ukázky z barokní hudby.

Čtvrtek 22. 9.:

Dr. Rudolf Ströbinger: Charta 77

Dr. Jaroslav Pecháček: Charta 77 a její
ohlas v západním a východním tisku

Odpoledne:

Autobusový výlet do krajiny Rhön

Pátek 23. 9.:

Podílová diskuse o životě a díle Jana
Patočky

Dr. Alexandr Heidler: Postoj církví k hnutí
za občanská práva

Odpoledne:

Bohoslužby v byzantsko-slovanském ritu
se sborovým zpěvem. Hlavní celebrant
Dr. Libor Koval

20.00 hodin:

Bad Hersfeld, Evangelisches Gemeinde-
haus, Am Kurpark 1

Smyčcový a klavírní koncert

W. A. Mozart: Malá noční hudba. Serenáda

Bohuslav Martinů: Smyčcový sextet pro

2 housle, 2 violy a 2 violoncella

Jan Novák: Concentus bilugis (Koncert pro

klavír na 4 ruce a smyčcový orchestr)

Účinkují:

Eliška a Jan Nováková, klavír

Duisburger Streichsextet

Duisburger Kammerorchester

Dirigent: Jiří Hanousek

Sobota 24. 9.:

Dr. Rudolf Mattausch: Olomoucké arcibis-
kupství a brněnské biskupství v duchov-
ních dějinách českých zemí (1777 — 1977)
(německy, české résumé)

Podílová diskuse o ekumenickém hnutí
za účasti reprezentantů několika církví
z různých zemí (německy)

20.00 hodin: Společenský večer

Neděle 25. 9.:

10 hodin: Mše sv. s promluvou

Slovo na rozloučenou

Po obědě odjezd

Změna programu se vyhrazuje

Vladimír Neuwirth na momentce z Akademického týdne 1975.

ASLU, PVN, sign. 60. Opus bonum.

Anotace

Jméno autora: Ondřej Bakeš

Instituce: Katedra církevních dějin a dějin křesťanského umění CMTF UP v Olomouci

Vedoucí práce: ThLic. Mgr. Tomáš Parma. Ph.D.

Název práce: Exilová léta Vladimíra Neuwirtha a Opus bonum

Počet stran: 100

Počet znaků: 235739

Počet příloh: 1

Počet archivních pramenů: 25

Počet audiozáznamů: 8

Počet pramenů z osobní dokumentace: 19

Počet titulů použité literatury: 49

Počet digitálních zdrojů: 34

Anotace

Diplomová práce se zabývá především exilovým obdobím teologa, lingvisty, literáta, filozofa a křesťanského myslitele Vladimíra Neuwirtha. Z předexilového období zdůrazňujeme jím založené tzv. Společenství a léta strávená ve vězení. Po odchodu do zahraničí je předmětem našeho zájmu pobyt v Lovani a ve Frankfurtu s důrazem na sdružení Opus bonum a sociální práci mezi uprchlíky, zejména z ČSSR. U Opus bonum sledujeme vnitřní vývoj v interakci s Českou duchovní správou, především skrze pořádání Akademických týdnů. Z následujících Neuwirthových projektů věnujeme již jen okrajově pozornost jeho studiu života a díla J. W. Goetheho a aktivitám spojeným s knihovnou Bibliotheca Cyrillo-Methodiana. Práce se opírá o dosud nepublikovanou korespondenci a vzpomínky pamětníků.

Klíčová slova:

Katolická církev, kultura, náboženství, perzekuce křesťanů v době totality, Vladimír Neuwirth, Společenství, Opus Bonum, Bibliotheca Cyrillo-Methodiana, exil, kněžství, Anastáz Opasek, Karel Skalický, rodina Čemusova.

Abstract

The thesis deals with the legacy of exile theologian, linguist, writer, philosopher and Christian thinker Vladimír Neuwirth.

From the period before Neuwirth's exile we take attention to the so called Společenství (Community) and to his activities during the years spent in prison.

After leaving Czechoslovakia got Neuwirth's work new horizons. From the entire spectrum of new interests, we follow his activities in Leuven and Frankfurt, especially in the Opus bonum association and his social work among refugees, mainly from Czechoslovakia. We describe the refining ideas and profiling mission of the Opus bonum and its cooperation with the Czech spiritual administration, mainly in the organization of the Academic weeks. Other Neuwirth's projects, like the study of the life and work of J. W. Goethe and activities related with Bibliotheca Cyrillo-Methodiana are mentioned only marginally

The work is based on unpublished correspondence and memories of witnesses.

Key words:

The Catholic Church, culture and religion, persecution of Christians at the time of totality, Vladimír Neuwirth, Community (Společenství), Opus Bonum, Bibliotheca Cyrillo-Methodiana, exile, priesthood, Anastáz Opasek, Karel Skalický, Čemus family.